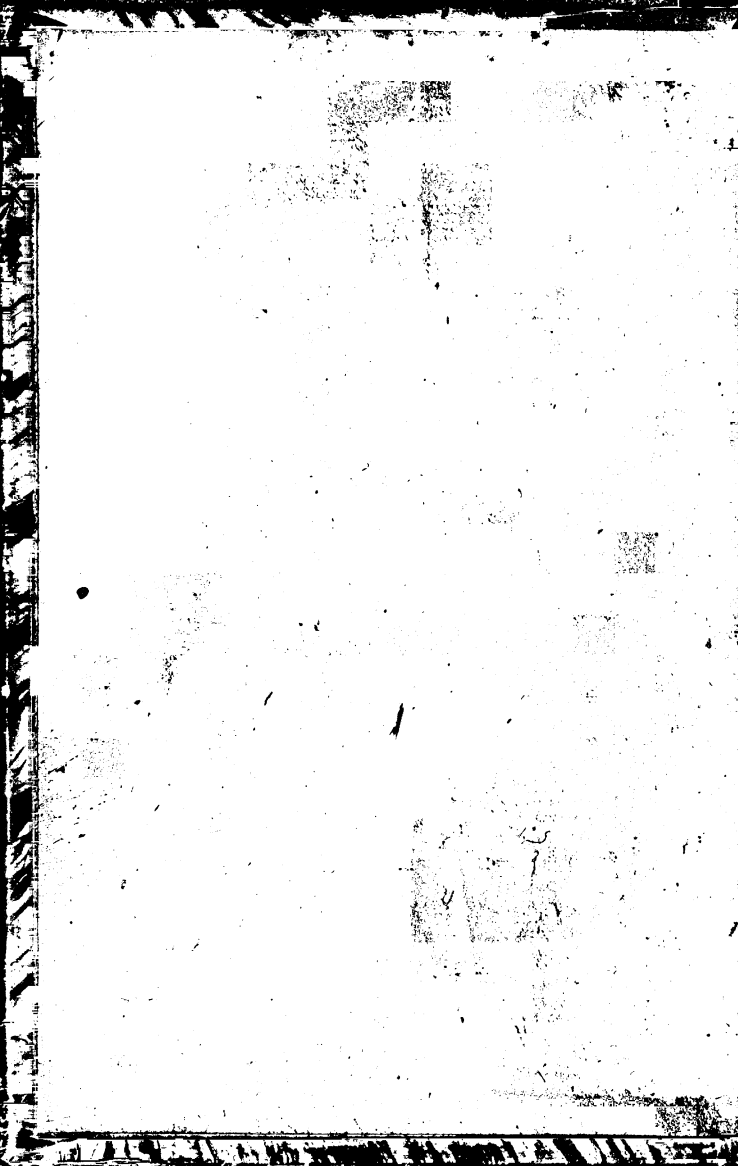

195

Ballinacree Bog
rehabilit pag. 51.

EMMENOLOGIA,

IN QUA

Fluxus Muliebris Menstrui

PHÆNOMENA,

PERIODI, VITIA,

CUM

MEDENDI METHODO,

AD

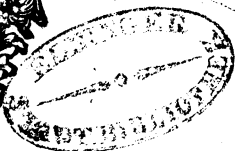
RATIONES MECHANICAS

Exiguntur.

AUCTORE

JOH. FRIEND, M. D.

Col. Med. Londin. & Societatis Reg. Soc.

AMSTELÆDAMI,

Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS,

MDCCXXVI: 2:1

MA

2810

91474

MASSACHUSETTS

POST OFFICE

PRÆFATIO.

MISERA profecto videtur & iniqua foeminarum conditio, ut, quæ humani generis conservatrices à natura destinatae sint, eadem morbis maximè obnoxiae effingerentur. Quamcunque enim vitæ rationem sequantur, paucae sunt, quibus contingit doloris expers & illibata sanitas: quippe si conjugio fruuntur, ex eo ipso leporum fonte

P R Æ F A T I O.

*amari aliquid surgit, & longa saltem tædia, si nihil asperius, secum affert graviditas; si cœlibi otio se tradant, vix ita sibi cavere possunt, quin morbo aliquo laborent, ob id ipsum, quia non fiunt gravidaæ. Eæ enim sanguinis suppetiæ, quas in foetus usum atque alimentum accumulare debent mulieres, si paulo ultra debitum modum aut intus excrescant, aut foras profluant, mille in tenello corpore turbas excitant. Eo quidem artificio efformatur muliebris fabrica, ut certis quibusdam temporibus depleri possit ista sanguinis redundantia: infinita tamen indies obversantur mala, quæ salutare hoc naturæ opus interpellant; ita
ut,*

P R Æ F A T I O.

ut, ne, evacuatione hac minùs rite peracta, sua foeminis malè constet sanitas, ars in subsidium advocanda sit. Quæ cùm ancilla quædam & ministra sit, quæ naturæ opus, si quid obstaculi intervenerit, promoveat atque expediat; nisi agendi modum, quo vitur natura, accuratè intellexerit, ita parum illius conatibus auxilio erit, ut vix poterit non admodum officere. Investigato autem naturæ tramite, ars, si quando eam sequi atque æmulari velit, nullo errore huc illuc temere vagabitur, sed ad metam rectà contendet.

In hac quidem, quam aggredimur, disquisitione, non utili minùs quàm jucunda, elabora-

P R Æ F A T I O.

runt seculorum pene omnium ingenia : sed ut nullum ferè est argumentum , de quo plura scribunt medici ; ita nec ullum , in quo lectori minus satisfaciunt. Qua in re quòd tam infeliciter cesserit viris tum. doctrina tum studio ad hanc rem satis instructis , nullam aliam causam reperio , nisi quòd abstrusissima quæque principia & maximè recondita sequerentur ; simpliciora verò , & quæ quasi ante pedes jacuerunt , aut non viderent , aut contemnerent. Ita , cum ingenio suo abrepti , in rebus admodum obscuris immorarentur , non mirum est , si suorum potius somniorum fuerint , quàm naturæ interpretes. Hæc facile sentiet ,
si

P R Æ F A T I O.

Si quis eos, qui de Mensibus ad satietatem usque scripserunt, auctores pervolvat; qui quidem fere omnes iis ratiociniis mensium naturam explicant, quæ ipsa debuerant, nec tamen possunt, explicari. Talia sunt eorum, qui à lunæ phasibus, aut archæo, aut fermento quodam menses deducunt, commenta. Quòd si naturæ vestigia fideliter legamus, ipsa nobis se ultro indicabit; neque unquam æquè feliciter innotescet corporis humani machina, ac si leges eas, quas Mechanicis h. e. suis motibus præscripsit natura, consulamus. Hisce enim principiis unicè inniti debent vera Phyces fundamenta: quibus quicquid

P R Æ F A T I O.

superstruxeris, id non modò simplicitate sua legentis studium excitabit, sed evidentia etiam assensum coget.

Dolendum sanè est, Theoriam Medicinalem, quæ in multis saltem eadem certitudine ac Geometria elaborari potest, uti ferè in auctorum scriptis tractatur, non modò conjecturalem videri, sed & absurdam; in quibus quidem eæ, quæ de morborum causis finguntur, Hypotheses, ita parum ad severiorem rationis normam accedunt, ut præclarè satis actum sit, si non sensui planè repugnent. Multa sunt, quæ ingenuum hunc medicinæ fontem contaminarunt; nihil tamen penitius inquinavit, quàm

P R Æ F A T I O.

quàm infamis iste, qui in artem medicam dudum irrepsit, Chymixæ abusus : abusus inquam, quia si intra proprios limites consistat Chymia, nullum humanis commodis æquè inservit Instrumentum, nullum vel citiùs, vel efficacius morbos abigit. Hujus quippe provincia est, pharmacis eleganter concinnatis & quasi contractis, medicinam Præcticam ditare : quòd si ulteriùs excurrat Chymia, & ad morborum Theoriam sua accommodet principia, ingenia alioquin peracuta in errores agit, & vana scientiæ imagine deludit. Quid enim ea, aut in causis morborum ritè explicandis, aut symptomaticis feliciter curandis, præstare

A 5 possunt

P R Æ F A T I O.

*possunt principia, quæ ita nulla sunt, ut in animo quidem philosophantium locum fortasse habeant, in rerum tamen natura minimè existant? De quibus etiam inter ipsos disciplinæ hujus fautores nondum convenit. Ut-
cunque verò commentitia fuerint Chymicorum elementa, à plerisque tamen ad morborum cognitionem illustrandam adhibentur: eo utique successu, ut non plus commodi Praxi medicæ, quàm Theoriæ detrimenti intulerit Chymia. Ita arti per se satis rationali offecit, uti hactenus tractata est, Philosophia Chymica: cujus tamen penitior scientia ita medicinæ prodesse poterit, ut, si ad Mechanicas
ratio-*

P R Æ F A T I O.

rationes exigatur, (quod fieri aliquando posse non desperandum est) nihil sit, quod etiam Theoriæ illustrandæ magis inservitutum videatur.

Sed huic de morbis scientiæ, depravatæ admodum & pene intermortuæ, medicas tandem manus adhibuit, vir studii atque ingenii admirabilis, Bellini: qui quidem in artem medicam introduxit sanius quoddam ratiocinandi genus, ex Méchanices atque Anatomix fontibus depromptum. Eam utili Theoriæ facem prætulit, quæ & hodie ad hoc studium præclara quædam ingenia excitavit, & , si rectè auguramur, felicibus posteriorum cæptis prælucebit. Etenim hinc omnino investiganda est vera
mor-

P R Æ F A T I O.

morborum, tum causa, tum indicatio; hujusmodi quippe principia non modò certa & naturæ maximè congrua reperiuntur, sed & intellectu etiam facillima. Optandum esset, ut provinciam hanc susciperent, quibus medicinæ palma, ab exteris etiam, ultro concessa est, medici nostrates; famamque eam, quam in curatione morborum illustranda jure obtinuit, in Theoria quoque excolenda sibi vindicaret Anglia. Eam quippe desideramus Theoriam, quæ à Praxi felicissimâ sit deducta, ad eamque rursus accommodata: quæ cùm hætenus ferè nuda fuerit, & more tantùm philosophico descripta, hodie fortè minùs æstimatur; dum ii, qui rationem illam, quâ ad Praxin applicanda

P R Æ F A T I O.

plicanda sint elementa Mechanica, parum perspiciunt, ea ne omnino quidem applicari posse arbitrantur.

Quòd si ex elementis hisce Mechanicis optimè educatur Theoria medica, Muliebrium certè, si quæ alia, morborum causa haud ita difficilis est, quin magna saltem ex parte perspici atque illustrari queat. Et sanè operam nostram nullum æquius postulat argumentum, quàm ut morbis istis quàm certissimum remedium excogitemus, qui cùm in fœminis gravissimos dolores excitant, tum in nobis etiam, qui humanitati pariter & medicinæ studemus, non vehemens minùs curandi studium excitare debent. Cùm autem universi ferè,
qui-

P R Æ F A T I O.

quibus mulieres laborant, morbi ab aliquo mensium vitio, uti rectè notat Hippocrates, deriventur; horas haud malè collocasse videbor, si mensium naturam paulo luculentius, quàm haëtenus in libris tractatam reperio, explicare sim aggressus. In quo quidem opusculo nihil reconditum, nihil à communi sensu longiùs remotum reperiet lector: siquidem id mihi unicè curæ fuit, ut veritatem, quàm maximè possem, assequer; quæ quo magis obvia & familiaris fuerit, eo solet esse acceptior.

I N D E X

C A P I T U M.

1. *E Purgationis menstruæ natura. Pag. 1*
 2. *Varie de mensibus opiniones recensentur.*

P. 4
 3. *De Plethoræ causis, & quare fiat in Foeminis.*

p. 15
 4. *De Structura Uteri & Vaginæ.*

p. 25
 5. *De modo, quo menses movet Plethora.*

p. 27
 6. *Argumenta contra Plethoram refelluntur.*

p. 38
 7. *De Periodis.*

p. 47
 8. *Phænomena mensium explicantur.*

p. 60
 9. *De iis, quæ aut citius cient, aut diutius retardant menses.*

p. 75
 10. *De*

I N D E X.

10. *De Symptomatis, quæ à suppressis mensibus oriuntur.*
p. 85
11. *De Methodo in suppressis mensibus Therapeutica: cui subnectuntur Historiæ.* p. 123
12. *De Symptomatis, quæ à mensium fluxu immodico oriuntur.*
p. 165
13. *De Methodo in fluxu mensium immodico Therapeutica: cui adjiciuntur Historiæ.*
p. 175
14. *De Remediorum Viribus, & Operatione.* p. 191

Imprimatur.

GUL. DELAUNE.

Vice-Can. Oxon.

Novemb. 1. 1703.

C A P. I.

De Purgationis Menstruæ natura.

PURGATIO *menstrua*, sive fluxus sanguinis, ab utero singulis mensibus emanans, periodos suas communiter inchoat *secundo septenario*, terminat *septimo*, sive numeri septenarii quadrato: *communiter* dico, quia nonnullæ sunt mulieres, in quibus tardiùs inchoatur fluxus; pauca etiam, quas multò ante annum decimum quartum invadit; aliæ rursus, quas post quadragesimum nonum non deserit: memorantur præterea fœminæ, menstruis prorsus immunes.

Evacuati sanguinis *quantitas* pro varietate temperamenti, victûs, ætatis &c. diversa est: in *sanis* tamen & *adultis* vulgò assurgit ad *uncias viginti*, quibus convenit mensura, ab *Hippocrate* assignata, duæ scilicet *Heminæ* ^a. Nec minor est in

A

qua-

^a *Morb, Mul. lib, I. f. 153*

qualitate diversitas; aliquando enim ad *Lympham* propiùs, quàm ad sanguinem accedit humor menstruus: in sanis verò reperitur *rubicundus* valde & *floridus*, qualis (uti idem notat *Hippocrates*^a) è vena secta *Victimæ*, recenter maectatæ, cruor effluit. Qui tamen nonnunquam ita vitia-
tur, ut pene inter venena referendus sit: sed hoc non proprio ipsius vitio debetur, sed admixtis sordibus, & aliunde ducto contagio. Qui aliter censet, Auctorum de hac re argumenta consulat.

Eadem est *Periodorum inconstantia*; est enim ubi die 27 aut 20, est ubi bis in mense, uti in *salacibus* observat *Duretus*^b, etiam aliquando absque sanitatis noxâ^c, est demum, ubi *ne semel* in mense redit periodus, quæ tamen frequentissimè singulis *mensibus* recurrit. Pari modo se habet *fluxûs duratio*: in aliis enim *trium*, in aliis *quatuor*, in nonnullis non nisi *sex* dierum spatio terminatur: plerumque tamen *triduo* absolvitur^d.

Hæc omnia phænomena in sequentibus locus erit expendere; nunc ad ea, quæ sub

a *Ibid.* b *In Holler. 255.* c *Panarol. Cent. 2. Obs. 41. Med. Septentr. p. 33.* d. *Hipp. de Morb. Mul. l. 5. 15.*

sub mensium fluxu ferè solent accidere, veniendum est.

Instante fluxu, in puellis saltem nondum purgatis, hæc præcipuè observantur symptomata, *Dolor & æstus partium vicinarum, ad lumbos præsertim & coxas*, aliquando etiam *inflammatio, cephalalgia, appetitus remissio, crurum lassitudo*; durante profluvio, invadit sæpe *nausea & languor*.

In *Biliosis* temperamentis paulo maturius fluunt menses, citiusque periodos suas conficiunt; in puellis mollioribus & minus sanguineis ferius erumpunt. Ita si regio paulo *calidior* sit, anno uno aut altero septenarium secundum anteverunt, si *frigidior*, excedunt. In *prægnantibus* etiam, & ferè semper in lactantibus, deficient; saltem tertio mense elapso non reperiuntur in gravidis. Ex *diuturniore morbo convalescentes* ægrè & non nisi tardè admodum revisunt. Fœminis, *gulæ deditis* & genio liberiùs indulgentibus, fluxus sæpe ad sextum diem & ultra extenditur; in *obestioribus*, & iis, qui aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citius terminatur. Quantitas sanguinis évacuati ad ætatis usque florem augetur; florente ætate æqualis permanet; ætate rursus declinante

paulatim minuitur. In junioribus tenuior, in senibus crassior reperitur sanguis.

C A P. II.

Variae de Mensibus Opiniones recensentur.

CAusas hujusce fluxus, ad oceani morem, statotempore æstuantis, & studio investigarunt, & scriptis tradiderunt medici, tum veteres, tum recentiores: infinitum esset, quid de iis quisque senserit, referre; satis erit argumentorum capita depromere, ut, si illorum sententiæ nobis parum placeant, quid melius possit exquiri, videamus.

In *causis* igitur investigandis, alii *finalem*, alii *efficientem* assignant; nonnulli, uti *Galenus*, utramque.

Causa finalis fluxus menstrui ab Auctoribus statuitur, vel *mulieres ad concipiendum aptiores reddere*, vel *foetui præbere nutrimentum*. Qui priorem sententiam amplexi sunt ^a, menstruum fluxum ideo neces-

^a *Charleton, Sylvius*

Opiniones recensentur.

cessarium esse dicunt, ut sanguis à sordibus & recrementis purgatus, tum fœminas magis ad coitum impellat, tum semen feliciùs excipiat. Huic argumento facile occurritur; neque enim in sanis sanguis ille, qui ejicitur, impurus est aut vitiosus, sed optimus & fragrantissimus: quippe non glandulæ alicujus ope secernitur, sed ex capillaribus arteriis erumpit, ideoque naturam arteriosi, h. e. purissimi sanguinis retinet. Quod si hæc menstrua purgatio conceptui promovendo ita esset necessaria, nullæ certè conciperent mulieres, nisi quibus fluxerint Menses; quod quidem experientiæ & Historiæ Medicæ profus repugnat^a.

Alteram ex finalibus causis asserit *Galenus*, eique scriptores ferè omnes assentiunt; refragantur tamen nonnulli, & his duobus potissimùm argumentis in *Galenum* insurgunt.

1°. *Ne guttulam quidem materni sanguinis ad factum derivari aiunt; quia scilicet neque ulla datur inter Vasa Uterina & Umbilicalia Anastomosis: neque foetus sanguine,*
A 3 *sed*

^a Hild. 1. 5. obser. 41. Bonet. Med. Septentr. p. 30. Sennert. tom. 3.

sed fusco lacteo per os nutritur^a: qui hoc afferunt, pari etiam ratione possent dicere, infantes à materno sanguine non haurire alimentum, quoniam lacte, non sanguine, nutriuntur. Unde verò id ipsum lac suppeteret, nisi ex materni sanguinis penu ad mammas deferretur? Jam in fœtu nutriendo eadem valet ratio; sive enim ipso matris sanguine, per arterias uterinas delato, sive liquore, qui in *Amnio* continetur, alatur fœtus; utrinque facile constat, sanguinem maternum fœtui alendo inservire: quis enim istius liquoris aliam investigabit originem, qui eum ex materno sanguine derivari neget? ita ut, si concedatur fœtum per os nutriri, quicquid fuerit pabuli, id omne à matre sit petendum. Fœtum verò per os solummodo non nutriri, satis probant monstra sine capite in lucem edita, & nonnulli ore naribusque obturatis infantes: ulterius adhuc processit Medicorum^b in re Anatomicâ peritia, & fœtum, placentâ intercedente, sanguine materno ali luculenter satis evicit. Exhibuit enim eam, (quam negant

^a Charleton de Catamen. p. 36. & 43. ^b Columb. Anatom. pag. 460. Casser. Placent. Tab 5.

gant nonnulli^a) inter *vasa uterina* & *umbilicalia Anastomofin*: cùm enim ovum in utero per septimanam unam aut alteram fluctuarit, ab eo, uterinâ lymphâ mollito & humectato, erumpunt protinus vasorum *umbilicalium* stamina, pari modo atque ex semine, in terræ gremium immisso, undique se diffundunt fibræ: hæc interiori uteri tunicæ ita se insinuant, ut vena umbilicalis arterias matris hypogastricas penetret, arteriæ verò umbilicales venis maternis inferantur. Per hos aditus perennis inter foetum & matrem agitur sanguinis circuitus: scilicet umbilicalis vena arteriosum sanguinem à matre accipit, quem in foetus usum ad venam cavam, adeoque ad cor deducat; uti arteriæ umbilicales sanguinem, nutriendo foetui parum idoneum, in venas maternas regerunt. Quod si nulla per hæc vasa daretur nutritio, non modò pabulo suo defraudaretur foetus, sed ne tunicæ quidem, quibus obvolutus est, ullo modo possent nutrir.

2do. Negant causam esse *finalem* sanguinis menstrui, ut foetui in nutrimentum cedat, *quia quantitas, novem mensium*

A 4

spatio

b Wharton, Charleton.

spatio evacuata, nimis exigua videtur, ut alendo foetui sufficiat^a. Utrum verò sufficere possit nec ne, hujusmodi edocebit calculus. In foeminis rectè se habentibus sanguis menstruus effunditur ad uncias viginti; ita quantitas, novem mensibus effusa, erit lib. 15. quia verò nonnunquam accidit, ut gravidis etiam, per tres. saltem priores menses, fluant menstrua, licet modica valde & imminuta, supponatur effusi sanguinis quantitas ea proportione decrescere, ut primo mense dimanet $\frac{1}{2}$ seu $\frac{2}{3}$ 10, secundo $\frac{1}{3}$ seu $\frac{2}{3}$ 6 $\frac{2}{3}$, tertio $\frac{1}{4}$ seu $\frac{2}{3}$ 5, postea verò omnino deficiat: unciis demum 21 $\frac{2}{3}$ ex lib. 15. subductis, quantitas sanguinis residua, quam prægna in foetus nutrimentum commodare possit, erit lib. 13 $\frac{2}{3}$ 2 $\frac{1}{3}$. quæ si cum recenti foetu atque involucris omnibus in trutina ponatur, excedet pondere, nullumque dubio locum relinquet, quin embryoni incrementum satis idoneum largiri possit. Medium enim foetus recentis pondus est lib. 12, aliquando majus, frequenter etiam minus reperitur. Quòd si prægna mensès deficiant, suppetunt ad alendum foetum lib. 15; quibus verò ultra

^a Bayle dissert. de Mensib.

ultra uncias viginti affurgit fluxus, uti non rarò fit, eæ foetui, etiamfi monstrum fit, alimentum novimestre facile ministra-
bunt.

Igitur non video cur à *Galen*i sententia recedendum sit, qui in *Definitionibus Medicis* hoc docet: τὰ καλαμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγίειαν ἐκκενέμενα ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν, τῷ ἐμβρυῶ τὴν τροφήν παρέχει. *Tribuuntur mulieri menstrua, quæ sanitatis gratiâ vacuentur: embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum suppressa.* Quæ verba, modò sint ritè intellecta, veritati optimè respondent. Ea enim, quæ inter Scriptores multùm agitur quæstio, *An foetus scilicet menstruo sanguine alitur*, perridicula est, & à sana, h. e. *Galen*i mente alienissima: quasi verò ille unquam crediderit, foetum nutriri eo ipso sanguine, qui foras ejicitur: quasi non hoc potiùs voluerit, sanguinem in muliere *redundare*, ut non tantùm proprio corpori alendo satis habeat, sed & concepto foetui *pabulum* insuper ministret; ideo tamen per uterum, extra gravitatem, singulis mensibus expurgari, quoniam *redundet*: neque enim menses fluere, nisi *redundaret* sanguis, *Galenum* credidisse statim videbimus.

De *Efficiente* hujusce profluvii *causâ* non minùs inter se discrepant auctores : dum alii *Lunam*, alii *Fermentum* quoddam, alii denique *Plethoram* statuunt. De his sigillatim pauca sunt dicenda, ut, quænam ad veritatem propiùs accedat sententia, perspici queat.

Et imò qui mensium causam à *Luna* petunt, hoc unico omnes ducuntur argumento, quòd fluxus uterini periodus *Lunæ cursibus* respondeat, adeoque ad illius imperium dirigatur : quod sanè argumentum facile & breviter convelli potest, si quis reponat, menstruis periodos contingere *Lunæ* minimè congruentes, siquidem eæ frequentius *crescente* adhuc *mensè*, quàm *exaëto* recurrunt. Quòd si huic profluvio præesset *Luna*, mulieres omnes, quibus eadem esset regio, ætas atque temperies, eodem tempore, iisdemque vicibus ad menstrua cieret : quod tamen ita parum fit, ut ne fieri quidem possit.

2do. A *Fermento* quoddam menstruorum causam deducunt ex recentioribus plerique ³; quod quidem, diverso licet vocabulo obvolutum, idem est ac apud *Democritum* *fervor uterinus*. Statuunt nimirum

³ Graaff. Bayl. Etmuller.

rum, collatam menstruam per uterum purgari ope *fermenti*, quod in tota universi sanguinis massa diffundi censet *Graaffius*, *Bayleus* verò uteri indigenam agnoscit. Uterque *fermentum* hoc in *salibus* quibusdam situm esse contendit, qui motu suo sanguinis massam ita exagitant, ut statis quibusdam temporibus, singulis scilicet mensibus, acrius effervescat, & per uteri vasa exitum quærat. Quomodo peragatur hæc *fermentatio*, aut cur his periodis vires suas exerat, argumentis lectori parum satisfaciunt, verbis admodum imponunt. Eorum enim sententia, quæ propria *singulis visceribus fermenta* tribuit, non modò circulanti sanguini, sed communi sensui repugnat. Ubi enim *fermentum* istud delitescit, ubi tam securo fruitur hospitio, ut ab humoribus præterfluentibus minimè turbari aut abripi queat? quòd si *fermento sedem in visceribus* largiamur, unde ei tanta suppetit supellex, ut perpetuis impendiis exhauriri nequeat? Desideraret certè novi fermenti suppetias, ut perenne hoc fermentandi munus obiret. Altera de *fermentis* opinio, quòd scilicet *totius sanguinis massa fermentescat*, à veritate æquè aliena est: sive enim ad *Chymicorum* mentem exponatur

fer-

fermentatio, actio scilicet *mutua acidi & alkali*; sive latius sumpta a *partium motum intestinum denotet*, neutro modo sanguini competere potest: non priori, quia in sanguine desit *b acidum*: non posteriori, quia fluidi cujusvis partes, quæ sub iisdem planis horizontalibus jacent, *æqualiter* premuntur, adeoque ad *quietem* se componunt, nisi novo aliquo impetu in motum cieantur. Ita si daretur aliquis in sanguine *motus intestinus*, brevi deficeret, nisi liquido, quod à corde immittitur, excitaretur denuo & revivisceret: quòd si à liquido, quod à corde influit, *motus intestinus* oriatur, satis constat, alium in sanguine motum dari non posse, præter eum, quo continuò progreditur & circulatur.

Sed exolevit ferè hodie absurda illa de *fermentis* doctrina, & à sanissimis saltem scriptoribus jam diu explosa est. Quòd si aliquam rationis speciem præ se ferre queant *fermenta*, ad hunc modum exponi debent; nempe quòd in *utero* sitæ sint *glandule*, in quibus liquor, sive *fermentum* quoddam, secernitur, quod in sanguinem *singulis tantum mensibus* deducitur, eumque

a *Willis de Febr.* b *Boyle Pitcarn.*

que in motum vividiorem fuscitans, & rarefaciens, & uteri canales fortiùs distendens, viam *mensibus* aperit. Hoc verò fermentum *semel* tantum in mense effunditur, quia ductuum excretoriorum orificia ita tenuia & angusta sint, ut id solâ vi quantitatis, spatio *menstruo* secretæ, exitum reperiat; pari modo ac in *testiculis* fit. Hæc hypothesis, utcunque primâ facie ceteris paulò magis probabilis videatur, cum iis tamen æquè à veritate abhorret: idem quippe contra omnes de *fermentis* hypotheses valet argumentum, nempe si à *fermento*, non à *Plethora* concitarentur *menses*, brevi spatio ea sanguinis quantitas foras effusa esset, quæ vitæ fomitem penitus extingueret. Contra *fermenta* acriter contendit in suo de *Catameniiis* libro *Charletonus*, & *Baylei* sententiam satis viriliter evertit: qui tamen, cum exponit suam, totum illud argumentum ex ipso *Bayleo*, iisdem per omnia ferè verbis expressum, mutuatur, quod paginis proximè præcedentibus rejecerat & refutârât.

3tio. Denique *Plethoræ* tribuit *Galenus* menstrui fluxus originem, in libro de *Venesectione adversus Erasistratum*, ἐξ αὐτῆ (Φύσεως) γυναικῆς μὲν ἀπάσης ἐφ' ἑκά-

σω μηνί κενοῖ, τὸ περιττὸν ἀποχέουσα τῆ αἵ-
 μαλῃ· ἴδει γὰρ, οἶμαι, οἴκοι τὸ θῆλυ
 γένος ἔτε ἰσχυροῖς πίνουσιν διαιτώμενον, ἔθ'
 ὁμιλῶν ἡλίω καθαρῶ, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα
 πληθῶν ὑπάρξον, ἴαμα φυσικὸν ἔχειν τῆ
 πληθῶς τὴν κένωσιν. *Nonne natura ipsa mu-*
lieres cunctas evacuat, sanguine superfluo,
singulis mensibus foras effuso? quippe mulie-
bre genus, quod domi ageret, neque vebemen-
tibus laboribus exerceretur, neque sub claro
sole viveret, & propterea quamplurimos hu-
mores coacervaret, oportebat opinor evacua-
tionem hujusce plenitudinis, tanquam reme-
dium, à natura datum, accipere. Hanc de
Plethora sententiam multi post Galenum
 secuti sunt; quam tamen apud auctores
 ita parum illustratam reperio, ut neque
 luculenter satis appareat, vel quibus de
 causis *mensis* moveat *Plethora*, vel quænam
 in foeminis vera sit ipsius *Plethoræ causa*.
 Igitur quoniam his ritè explicatis men-
 strui fluxûs naturam clariùs innotescere
 posse confidimus; disquiremus primo,
 unde originem deducat, & quomodo
 in foeminis crescat *Plethora*; deinde
 quibus viribus, & qua potissimùm de
 causa, sanguinem *per uterina vasa* exone-
 ret: quibus ultimo loco adjicientur ar-
 gumenta, quæ *periodicum* profluvii istius

recursum expedient quodammodo, & illustrabunt.

C A P. III.

De Causis Plethoræ, & quare fiat in Foeminis.

U T causis *Plethoræ* investigandis re-
ctius sternatur via, liceat his uti
præmissis.

1. *Corpus omne in eodem statu permanere, si evacuatio additioni fuerit æqualis; & vice versa.*

2do. *Si animali cuius periodica aliqua supervenerit sanguinis eruptio, & idem exacta eruptione status redierit, qui sub initium periodi fuit, ita ut nec minus nec magis ponderosum fiat animal, in eo ante eruptionem istam fuisse Plethoram: & porro evacuationes, ante eruptionem factas, additioni fuisse impares, at unà cum erumpente sanguine æquales.*

Hæc per se satis liquent; unica quippe, ex qua quantitas materiæ cujusque dignoscitur, mensura, est *pondus*. Si igitur corporis *pondus* idem manet, manet eadem etiam *quantitas materiæ*; seu,
quod

quod idem est, quantum additur corpori, tantum etiam & ab eo evacuatur. Si verò minùs evacuatur, quàm apponitur, crescet pondus corporis, adeóque quantitas materiæ erit major; quæ si ad hunc modum aucta in *vasis* sanguineis accumulatur, nec in habitum corporis diffundatur, inducetur sanguinis *Plethora*, donec fiat eruptio. Ipsa autem eruptio, per vices recurrens, indicat sanguinem non in carnes absumi, sed intra *vasa* coacervari.

Quocunque igitur in corpore talis oriatur *Plethora*, ut necesse sit, certis quibusdam periodis materiæ redundantis excretionem fieri, satis lipuet, omnes eas evacuationes, quæ periodorum intervallis factæ sunt, quantitate materiæ, corpori ingestâ, fuisse minores: quòd si corpus, factâ hâc excretionem periodicâ, in eundem cum illo statum redigatur, quem incipiente periodo obtinuit, sequitur omnino ultimam hanc evacuationem, intermediis omnibus conjunctam, ad mensuram quantitatis, per totius periodi decursum ingestæ, assurgere.

Et hæctenus quidem non tam *conjectura*, quàm *demonstratione* perventum est.

Itaque ut hæc omnia instituto nostro accommodemus, ex certissimis principiis

concludi potest, cùm fœmina, expurgatis mensibus, eundem obtineat corporis statum, quo sub periodi menstruæ initium fruebatur, (quod experientia confirmat) in ea, decursu istius periodi, evacuationes ceteras assumptis alimentis impares fuisse: itidem, quia hæ fuerint impares, humorem nutritium in corpore redundare; qui si intra circulationis ambitum conclusus sit, sanguini eam, pro qua contendimus, inseret *Plethoram*.

In eodem verò statu jugiter permanere, tum ex *visu*, tum ex *statica*, probantur integræ valetudinis mulieres; in quibus totius ferè ætatis decursu nulla ponderis mutatio sentitur, modò eadem observetur vivendi ratio, idemque adhibeatur rerum, quas vocant, *Non-naturalium* usus. Sed ne fortè paulo alius excurrere videamur, libet ad medium aliquod, ne dicam perexiguum, tempus descendere; & id tantum petimus, ut fœmina sana, & mensibus ritè purgata, per quinque annos eadem permanere concedatur: hoc si impetramus, sequitur ex *Premiss.* I. evacuationes omnes, eo quinquennio peractas, alimenti copix respondisse; è quibus tamen evacuationibus est *fluxus menstruus*; quod

Quod si, menstruis subductis, evacuationes reliquæ non responderint, patet ex *Prem. 2.* fuisse ante ejectos menses in muliere *Plethoram*.

Aliud argumentum, cur evacuationes ceteræ ad ingesta alimenta parum assurgant, ab ipsis mensibus desumi potest; si enim assurgerent profluvium menstruum non tam inter *crises salutare*, quàm *morbo* poni deberet; & misellæ fœminæ quinquenni spatium sanguinis puri lib. 100, ut in capite præcedente demonstratur, frustra evacuant, seu, quod idem est, lib. 100 de pondere suo amitterent. Itaque tantum abesset, ut sano corpore fruerentur; corpus eo tempore vix haberent.

Pariter eadem certitudine colligimus, secretionem in ceteris animalibus ingestæ materiæ respondere; quoniam, cum ætatis florem consecuta sint, in eodem profusum statum permanent; quia verò evacuationis additionisque eadem sit proportio, ideo in iis non accumulari *Plethoram*: neque porro menses fluere debere, qui citra *Plethoram* non moventur. His alia forsan in sequentibus adjicietur ratio, cur *bruta* fluxui menstruo non sint obnoxia.

Satis jam perspicuè ostensum est, in muliere dari *Plethoram*; quibus verò de causis

causis ista fiat redundantia, seu, quod idem est, quare in ea deficiat totius alimenti evacuatio, hoc etiam si explicare potero, argumento plenius satisfacere videbor.

Perspirationem igitur, eâ enim secretionem alimenti pars longè maxima dissipatur, in fœminis *imminuere* probantur sequentia.

1. Uti observat, accuratissimus rerum investigator, *Sanctorius* a *Vires imbecilles*: & has quidem à *molliori textura* rectè deducere videtur *Hippocrates* b; quò enim magis *solidæ* fuerint partes, eò *robustior*, sit corporis compages. Sed quæcunque sit imbecillitatis hujusce causa, certum est *mulieres* viris esse *imbecilliores*; idque ex *pulsu* satis innotescit. *Pulsus* enim *muliebrem* ferè *languescere* dicas, si cum *virili* conferatur; quod etiam annotavit *Galenus* c; à *pulsu* porro certissima *roboris* indicia sunt petenda. Quid enim est *robur*, nisi vis illa, quæ à sanguine & spiritibus in membra derivatur? ea verò quomodo derivari potest, nisi cor, cujus solius motu diriguntur sanguis & spiritus, validius

B 2

con-

a *Med. Stat. J. I. 52.* b *De Gland. f. II.* c. *De Caus. Puls. 3. 2.*

contrahatur? Quòd si cordis contractio sit validior, fieri nullo modo potest, ut non *fortius* increbrescat *pulsus*. De hoc qui dubitat, dubitare etiam potest, utrum sit *pulsus*. Sed ut ad rem redeamus, *Sanctorii Aphorismus* ab iis, quæ dicta sunt, demonstrari potest: si enim *pulsus* sit *imbecillior*, minor sanguinis quantitas ad glandulas, non intercutes modò, sed alias omnes, dato tempore, deferetur, ideoque minor erit humorum secretio: etiam id ipsum, quod secernitur, propter eam, quam explicuimus, *imbecillitatem*, è fibris, quarum tensio remissior est, non ita promptè aut fortiter exprimi potest.

Ad hunc modum à *viribus imbecillis* orietur *perspirationis defectus*: quòd si in fœminis *vasorum orificia* multò, quàm in viris, exiliora sint, (quod rationi fortè non repugnat, quia & earum compages magis delicata sit, subtiliusque pertexta, & moles semper ferè contractior) alterum à nostra parte erit argumentum; quia tum copia scilicet liquidi, in vasa secretoria influentis, minor suppetit. Est enim secretio, ut velocitas sanguinis, & vasis secretorii orificium; uti demonstravit *Bellini*. Adeoque ob minorem sanguinis velocitatem, quam ex *pulsu* cognoscimus, & capilla-

pillarium angustias, quæ ex *textura* deli-
 cula etiam probari posse videntur, minor erit
 in fœminis materiæ perspirabilis secretio.

2. *Temperamentum*, quod *humidius* esse
 in fœminis, quàm in maribus rectè a pro-
 nuntiat *Hippocrates*. Fœminarum enim
 corpora, tum ad tactum tum ad visum,
 multò molliora & teneriora sunt, quàm
 virorum; à qua partium mollitiæ *humidi*
redundantiam idem ille Auctor non absurdè
 deducit^b: quò enim minùs solidæ sint
 partes, eò magis in iis abundat fluidum^c.
 In viris autem, quò solidior evadit cor-
 poris compages, eò minus fluidi relinqui-
 tur; solidarum enim partium moles, nisi
 imminutâ fluidi copiâ, increfcere nequa-
 quam potest. Itaque ratione molis suæ
 plus habent sanguinis mulieres, quàm viri.
 Hinc est, quòd citiùs ad debitam magnitu-
 dinem affurgant; quia liquidi copia, ex
 qua solidæ partes conflantur, in iis sit
 uberior: ita ut minori tempore æquale,
 vel æquali tempore amplius nutrimentum
 inde hauriri queat, uti argumentatur *Hip-
 pocrates* d, fufiusque ostendit *Pitcarnius*.
 Cum igitur fœminæ hac gaudeant tem-

B 3

perie,

^a Nat. Puer. f. 6. ^b Morb. Mul. I. f. II. ^c De
 Gland. f. II. ^d Morb. Mul. I. f. II.

perie, humiditatem in iis non remitti bene colligit modò laudatus auctor; quia rario-
re sint texturâ a; patet etiam ex *statica*
Sanctoriana, humida corpora minùs per-
spirare, & plenius nutrimentum secretio-
ni insensibili officere. Eodem fundamento
nititur Aphorismus ille b, ab aquæ potatio-
ne perspirationem insensilem impediri. Pa-
riter aquosas, (i.e.) perquam humidas,
mulieres diutiùs purgari scribit *Hippocra-
tes* c.

3. *Vita domi acta, & labore minùs exer-
cita*; ideoque hinc etiam originem trahere
Plethoram rectè statuit *Galenus*, &, opti-
mus naturæ interpres, *Hippocrates* d. Ete-
nim annotante *Sanctorio* e, " *Exercitio*
,, *corpora leviora fiunt*; omnes quippe
,, partes, præcipuè muscoli & ligamen-
,, ta, motu ab excrementis purgantur;
,, perspirabile ad exhalationem præpara-
,, tur, & spiritus tenuiores fiunt": ita
quicquid fit humoris superflui, id fortiùs
foras exprimitur; optimè enim notavit *Hip-
pocrates*, *labore aliquid humoris abduci* f.
Contra verò *quiete nimia* gravius fit corpus,
&

a *De Gland. f. II.* b *Med. Stat. f. 3. 67.* c *E-
pid. 6. I.* d *De Gland. f. II.* e *S. 5. 9.* f *Morb.
Mul. I. II.*

& propter *inhibitam perspirationem* humores intra vasa *redundant* : igitur rectè docet idem *Sanctorius*, *perspirationem, ubi in sanis deficit, exercitio sarciri* a.

Quæret fortasse aliquis, quare fœminas minùs perspirare contendam, cùm in iis plerumque æquè copiosus ac in viris observetur sudor? cui hic hæret scrupulus, discat è *Sanctorio*, quòd *perspiratio & sudor* ita parum inter se convenient, ut nihil ferè habeant commune; contra quòd hic ampliùs provocatur, cò magis illa minuitur b. Saltem si præcesserit sudor paulo uberior, perspirationem ad horas & fortasse dies aliquot languescere & ratio evincet, & *Statice* c.

Ultimo de *otiosa vita* argumento facile erit reponere, plurimas inveniri mulieres, *exercitio quidem laboribusque* assuetas, non ideo tamen mensibus immunes. Sed meminerit lector, defidiam non esse unicam plenitudinis menstruæ causam: utcunque labori se assuescat mulier, *humidam* suam secum portat *temperiem*, & *vires imbecilles*. Quòd si cui & *vita athletica*, & *siccum temperamentum* contigerit, dubitari forsan potest, utrùm illi fluxura sint

B 4

men-

menstrua : pro me certè haud parum facit, quod observârunt *practici*, eas, quibus menses penitus defuisse compertum est, calidissimi a fuisse temperamenti *Viragines*: quæ cùm ad *robur masculinum* accedant, & *laboribus* ut plurimum se exercent, alimentum omne facilè digerunt, & per poros eliminant^b. Igitur in his *pulsus validiores* observat *Galenus* c. Ita mensibus *saltatrices* destitui scribit *Senner-tus* d, *Forestus* e etiam *cantatrices*: quod & experientia fati confirmat. In quibus quidem omnibus *labor* id efficit, ut evacuationes copiarum ingestarum respondeant; adeoque nec ulla desideretur mensium purgatio.

Sed utcunque de causis disceptari queat, de re certum est. Plethorâ igitur demonstratâ, non ita arduum est, quibus viribus, & qua potissimum de causa, sanguis per uterina vasa effluat, explicare.

C A P.

a *Plater. Obs. Med. p. 247.* b *Hildan. c. 5. Obs. 41.* c *Caus. Puls. 3. 5.* d *Tom. 3.* e *L. 28. Obs. 1.*

C A P. IV.

De Structura Uteri & Vaginæ.

ANtequam verò modum, quo ad cientes menses utitur *Plethora*, exponam, necessarium videtur, pauca de *uteri & vaginæ fabrica* præfari: quod quidem ii, qui de *catameniis* scripserunt, tanquam à re sua alienum prætermittunt; quamvis nihil ferè est, quod de hoc argumento cogitanti clariorem lucem afferat, quàm muliebris uteri structura, non tantùm animo perspecta, sed ad examen hoc accommodata. De hac itaque, quantum instituto meo sufficit, breviter dicam.

1. In scæminis *pudendum*, uti & reliquum corpus, respectu *horizontis* situm obtinet *perpendiculararem*, in ceteris animalibus *parallelum*.

2. Interna tam *uteri*, quàm *vaginæ* tunica, in quam inferuntur variè & disseminantur venæ & arteriæ, *adipe* omnino caret & *crassitie*; ita ut vasa, fibris ipsius intertexta, minùs sustinere aut munire

queat: quæ quidem in ceteris ferè quibuscunque corporis partibus plurimum suffulciunt musculi & pinguedo.

3 Vasa sanguinea, tam arteriæ quàm venæ, numero pene infinita ad has partes deferuntur; quorum tamen major copia in uterum diffunditur. Arteriarum rami, uti & venarum, ex utroque latere sibi invicem per *Anastomofin* committuntur, qui non recto cursu ad uterum feruntur, sed variè inter se *implicati* & *contorti, curvis* & quasi *serpentinis* ductibus perreptant. Cujus quidem texturæ ratio satis elucet & necessitas; gravidâ enim muliere, & foetu uterum magis indies distendente, comprimerentur omnino, aut dissilirent potius vasa sanguinea, nisi his ambagibus circumducta essent: hoc nimirum artificio formata utero sensim crescenti facillè cedunt, & ultimis graviditatis mensibus in directum magis reducuntur.

4. Aortæ truncus descendens multò amplior in foeminis, quàm in viris reperitur: eo utique naturæ consilio, ut non modò ad musculos, excludendo foetui intervientes, sed ad *uterum* etiam, in quo fovetur & enutritur foetus, major sanguinis copia deferatur. Quæ quidem vasorum multitudo facit, ut non alium quemvis,

vis, nisi per *uterum*, sibi exitum quærant menses.

5. Venis omnibus uterinis defunt valvulæ.

C A P. V.

De modo, quo Menses movet Plethora.

CUM talis sit vasorum conformatio, videamus quomodo, accedente Plethora, sanguis per ea expurgetur. Quod ab his propositionibus, quas demonstrant *Mathematici*, clarissimè deduci potest.

Prop. 1. *Augetur momentum corporis cujusvis, seu vis ea, quâ corpus è loco suo continuò tendit, augetur vel celeritatem, vel quantitatem materiæ, vel utramque.*

2. *Si momentum corporis sit majus, quàm contraria impediementi vis, id impediementum removebitur.*

3. *In percutientibus corporibus, ietuum magnitudo motui deperdito proportionalis est.*

4. *Motus deperditus est, ut resistentia.*

5. *Si corpus data vi in impediementum aliquod*

aliquod feratur, i&e;us magnitudo erit, ut sinus anguli incidenti&e;.

6. *In quovis fluido non tantum est pressio deorsum, sed etiam a latere & undique.*

7. *Fluidum corpora circumposita premit a latere omni illa vi, qua partes ejus conantur a pressione recedere.*

8. *Pressio lateralis est in ratione altitudinis, qua fluidum incumbens assurgit.*

9. *Directio pressionum superfici&e;, qu&e; premitur, est perpendicularis.*

Priores du&e; propositiones ostendunt, quare, crescente *Plethora*, sanguis e& canalibus suis erumpat; reliqu&e;, quare ex *uterinis* potissimum feratur.

Per se enim luculenter patet, quomodo eadem manente velocitate, augeatur *momentum* sanguinis in *Plethora*; quia scilicet augetur *quantitas*: quod si augeatur etiam *velocitas*, e& fortius erit *momentum*. In *Plethora* tamen semper crescit, non mod& *quantitas* sanguinis, sed & *velocitas*, nisi sanguis nimis lentus fuerit, aut viscidus; si enim rit&e; admittus & comminutus sit, qu& magis mole creverit, e& plures secernit spiritus; qu& ver& spirituum copia sit uberior; e& crebrior fit atque validior cordis contractio: ita ut si

accesserit *Plethora*, necessariò sanguis *velocius* circuletur, adeoque *majorè cum momento* in impedimenta quævis impingat.

Vasa verò sanguinea tanquam *impedimenta* spectanda sunt, ne sanguis extra canales feratur, & hoc sanè efficiunt, quamdiu aut æquis viribus aut majoribus sanguini circulanti renituntur: cùm verò eousque increbuerit sanguinis momentum, ut ei oppugnando vasa minimè sufficiant, locum faciliè cedant, ut per ipsorum tunicas sanguis erumpat. Vasa verò *uterina*, quia, uti diximus, *carne parum suffulta* sunt, siqua alia, ad cedendum sunt facilissima: ea sanè reniti non posse ostendit ipsa sanguinis eruptio; qui quidem erumpere minimè posset, si ea contrà æquali *momento* restitissent.

Quia verò per *Prop. 3. in percutientibus corporibus, iduum magnitudo motui deperdito proportionalis sit*, videndum est, an singularis aliqua in *uterinis vasis* fiat *motus imminutio*: quæ quidem clarius elucebit, si ad ea, quæ de *vasorum structura* paulo ante diximus, attendamus. Ea nempe non recto, sed *curvo* admodum & quasi serpentino cursu per *uterum* variè funduntur: itaque cùm *motus deperditus sit*,
ut

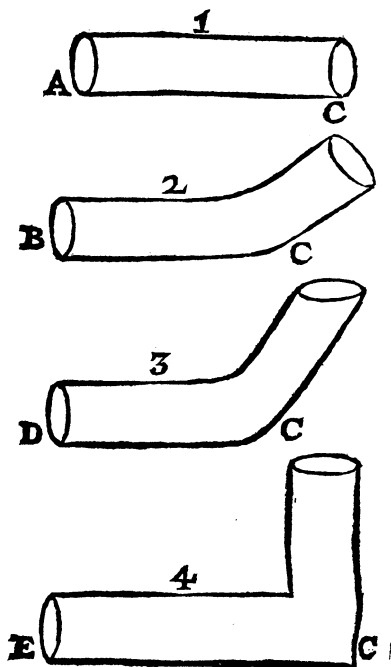
ut *resistentia* per *Prop. 4.* si major in iis contingat *resistentia*, major etiam erit *ictus magnitudo*; quam motui deperdito proportionalem agnoscimus. Majorem verò in *vasis* hisce *contortis* dari *resistentiam*, hoc modo demonstratur. Si in *recto* canali decurrat fluidum, datur tantum *pressio* eaque *lateralis* per *Prop. 7.* quâ scilicet latera canalis distendit fluidum; quia latera non opponuntur fluido in directum, adeoque nec impedimento sunt. Si tamen in *curvo* canali moveatur fluidum, canalis latera non tantum *premit*, sed omni, quo pollet, momento in ea *impingit*: quantum verò magis hoc, impeditum obstaculo, de *motu suo* deperdat, tantò fortior erit in idem obstaculum *ictus magnitudo*. Quò verò in *curvum* magis flectantur vasa (i. e.) quò magis directioni fluidi sint opposita, eò major erit vasorum *resistentia*, & proinde *major ictuum magnitudo*: inde etiam uberior accedet fluido vis, quò facilius vasa possit percurrere.

Si enim canalis cylindrici A C (uti in Fig. 1.) *axis* sit fluidi directioni semper *parallelus*, nullus erit particularum fluidi in ipsius latera impetus; adeoque & *ictus* nullus; fluidum verò omni illa vi, qua
pre-

movet Plethora.

31

premitur, *latera vasis perpendiculariter ur-*
gebit. Quod si *quantitas* fluidi augeatur,

pressio etiam & vis, quæ in canalium la-
tera exercetur, augebitur : unde orietur

ca-

canalium *distensio*, & proinde laxior fibrarum textura, minorque inter se cohærentia. At si canalis sit *inflexus* paulo, ita ut obliquè feratur sanguis à B ad C, (uti in Fig. 2.) moles sanguinis aucta non modò *latera* ipsius *distendet*, sed in partes *curvatas* cum *impetu* feretur, & fibras jam satis distentas cum *ictu* perfringet: eoque facilius cum, uti ostendit *Borellus*, *Vis ictus* omni *pressione infinito* major sit. *Ictus* verò *magnitudo* major erit, quò magis *incurvetur* canalis, idque in *ratione sinus anguli incidentiæ*. Nam si sanguis (uti in Fig. 3.) à D ad C dirigatur, major erit, *ictus magnitudo* ad latus C, quàm cum sanguis (in Fig. 2.) à B ad C decurreret. Adeo quò magis *incurvetur* canalis, eò major erit *ictus magnitudo*; donec ad *flexionem* (ut in Fig. 4) *perpendicularem* perventum sit, ubi datur maxima; quia ibi *sinus anguli incidentiæ* sit maximus. Ita satis patet in *curvis* canalibus *ictus vim* intendi.

Et hæc quidem uberiùs explicare libuit, ut perspicuè innotesceret, non minimum conferre ad menses per *uterum* evacuandos ipsius *uteri structuram*.

Etiam hoc ad cetera accedit, quòd *vafa*, quò magis *contorta* sint & *circumvoluta*,

luta, eò longiora multò fiunt: longitudine verò efficitur, ut plus sanguinis intra latera sua excipiant; sanguinis adeo *quantitate* aucta, augetur & *momentum*; unde fit facilior per tunicas eruptio.

Quòd si *uteri fabricam* attentius aduertamus, luculentiùs adhuc patebit ratio, quare per *uterina* potissimùm vasa exoneretur sanguis menstruus. Cùm enim *pudendi muliebris situs*, respectu horizontis, *perpendicularis* sit, idem etiam erit situs *arterialis fistulæ*, quæ à corde ad uterum sanguinem deportat: quia verò in *fluido* per *Prop. 7.* corporis cuiusvis circumpositi fiat pressio, non *deorsum* modò, sed etiam à *latere*; per *Prop. autem 8.* pressio *lateralis* fit in ratione altitudinis, quâ attollitur incumbens fluidum, universa columna sanguinis ab *Aortæ descendentis* trunco ad uterum protensa *uterina* vasa à *latere*, idque *perpendiculariter* per *Prop. 9.* comprimet & distendet: quòd si *pressio* hæc, à *situ* arteriarum *perpendiculari* orta, cum iis, quæ de canalium *ambagibus* dicta sunt, conferatur, facillimè dispiciet ingenuus lector, quòd ad evacuandos menses præ omnibus vasis longè aptissima sint *uterina*. Quippe, propter *Plethoram* & *pondus* fluidi, tum in arteriis tum in venis

perpendiculariter incumbentis, intumescunt latera vasorum, ita ut fibræ à se invicem magis distrahantur: quò verò rarior sit fibrarum textura, eo faciliùs vi illatæ cedunt. Jam in *Plethorâ* augetur sanguinis momentum, quia augetur *quantitas*, etiam &, nisi *lentor* adsit, *velocitas*; *impedimenti* vis imminuitur, quia, vasis sanguinis *redundantiâ* pridem distentis, minor fit fibrarum contactus & coherentia: ita superato impedimento, sanguis tandem erumpit.

Hinc etiam non leve exsurget argumentum, quare in *brutis*, licet eadem planè in iis sit (aliter ac nonnulli sentiunt ^a) *vasorum conformatio*, non tamen reperiat *fluxus uterinus*; quoniam, cùm in his *puendum* respectu horizontis *parallelum* sit, tollitur omnis ista ad *latera* vasorum *pressio*, à *perpendiculari* arteriarum *situ* deducta: quæ sanè inter causas haud postrema est, cur mulieres *plethoricæ* per *uterum* purgentur.

Pro nobis etiam ulteriùs facit *Valvularum in venis uterinis defectus*: quod, utcunque prima fronte legenti parum satisfaciat, majoris esse momenti videbitur, si,

^a *Charleston, Bayle.*

si, quid in aliis *venis* præstent *valvulae*, sub examen revocetur. Hæ quidem, cum flaccidæ sint, nulli prorsus usui essent, si sanguis *continuo* cursu, veluti flumen, per arterias venasque deferretur: siquidem sanguine continuo decurrente, utcunque *venis* infererentur *valvulae*, fluidum, quamvis supra *valvulam* delatum, in partes inferiores æquè graviter incumberet, ac si nulla prorsus intercederet *valvula*: si enim *canalis plenus* sit, *valvula* interposita pressionem fluidi non magis tollit, quam, si *vesica*, aquæ plena, alteri, itidem plenæ, imponatur, *membranæ* interjectio efficit, quò minùs aqua, quæ in *vesica* superiore est, pondere suo inferiorem premat. Sed quoniam sanguis ab arteriis, non *continuo* flumine; sed per *intervalla* quædam, prout cor contrahitur, in *venas* influit, utile admodum comperitur *valvularum* artificium: cum enim nullum sanguini regressum concedant, cavent, ne major sanguinis copia *venas capillares* premat, quam quæ inter eas *valvulamque* proximam continetur: nimirum ab *inferiore parte* *valvulae* pressio tollitur, quia *intercapedo* illa ob cordis *diastolen*, sive circulationis moram, sanguine minùs distenditur: quòd si in cordis *diastole* sanguis in *venis* majoribus

deorsum retro gurgitaret, *capillares venulae* ita pondere incumbente laborarent, ut faciliùs disrumpi possent. In *venis* verò *uterinis*, propter *valvularum* defectum, nihil prorsus obstat, quò minùs sanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro versus *capillarium* angustias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulsu quovis promptiùs diffiliant. Et hoc quidem modo, in *arteriis situs perpendicularis inflexioque tortuosa*, in *venis valvularum defectus* multùm adjuvat, ut per *uterinas vias* evacuetur *sanguis redundans*.

A quibus verò canalibus potiùs dimanet sanguis menstruus, an ab iis, qui ad *uterum*, an ab iis, qui ad *vaginam* deferuntur, magna est inter *auctores* controversia: quæ sanè non incommodè prætermitti, saltem salvâ utrâque sententiâ componi poterat. Etenim cùm eadem sit partium textura, eadem vasorum conformatio, longè plura tamen ad *uterum* excurrant vasa, quàm ad *vaginam*, quid dubii est, quin ex utrisque canalibus, uberiùs licet ex *uterinis*, evacuentur menstrua? Quod, quanquam per se satis pateat, hoc tamen argumento breviter illustrari potest. Ubi in prægnantibus erumpunt menses, si abortus fiat, ab utero videntur fluere;

fluere ; quænam enim alia vis foetum à placenta queat divellere, nisi effusi in utero sanguinis fluctuatio ? Si verò nullus insequatur abortus, eos potius à vagina demitti credimus : quia, si in utero fiat sanguinis eruptio, periculum est, ne abortiat mulier. Igitur aliquando ab utero, aliquando à vagina, sæpius tamen utrinque fluunt menstrua : ita tamen, ut in iis, quæ pepererunt, propter vias liberius patentés, frequentius, quàm in virginibus, ab utero emanent.

Alia etiam inter scriptores versatur quæstio, utrùm à venis, an ab arteriis prodeant menses ; quos ego sanè ab arteriis evanescentibus malim deducere. Ibi enim maxima est canalis angustia, quâ efficitur, ut sanguis in latera vehementius feriat, & ostiola recludat : quòd si in venas deductus fuerit, latius sibi spatium videtur comparâsse, quàm ut foras egredi cogatur. Ideo si qua in canalibus oriatur obstructio, eam in arteriis potius, quàm in venis poni debere rectè arbitratur, philosophiæ medicæ peritissimus, Pitcarnius a. Quin imo sanguis floridus admodum & rubicundus cùm sit, ab arteriis potius, quàm

quàm à *venis* originem trahere videtur. Sive tamen è *venis* sive ex arteriis fluat, ex *capillaribus* certè, non ex majoribus ramis propellitur: uti ex fluxu ipso, qui *guttatim* ferè peragitur, dignosci potest.

C A P. VI.

Argumenta contra Plethoram refelluntur.

HUC quidem principiis simplicibus maximè & indubitatis pervenimus; quæ tamen non magis vera sunt, quàm intellectu facilia. Quamquam verò huic fundamento innixa minimè corruere possit *Theoria*, non tamen negligenda sunt, quæ vulgò contra *Plethoram* afferuntur, argumenta: quæ si refelli queant, nostræ sententiæ si non roboris aliquid adjicietur, impedimenta certè detrahentur. His igitur argumentis manifestum esse putat *Charletonusa*, meram plenitudinem non sufficere, ut *evacuatio per uterum* efficiatur.

I. In *tabidis* & *macilentis* consueta, & interdum profusa, reperiuntur *menstrua*; qui-

a De *Catameniiis*, p. 30.

quibus tamen sanguinis copia infra mediocritatem consistit. Rem ipsam sanè agnoscimus, in *macilentis* nempe fluere menses; *Plethoram* ideo non dari pernegamus; quippe multi, uti observat *Galenus*, sanguine exuberant, *gracilissimi* cum sint; etiam ipso *Charletono* iudice, ita parum in *macilentis* deficit sanguis, ut in iis præcipuè *redundet*. Ipsum igitur audiamus, *Oeconom. Animal. Exerc. 5. S. 3.*

„ Qui maximè nutriuntur, ut *obesuli*,
„ paucò sanguine præditi sunt; *macilenti*
„ autem magnis venis, plurimoque sanguine donantur. Quare etiam hi ut
„ plurimum animosi sunt, & omnia vitæ munera alacriùs vividiùsque peragunt,
„ utpote spiritibus proportionaliter prægnantes. Ac propterea *graciles* liberaliorem venæ-lectionem ferunt, quod
„ carnosa & musculosa eorum pars strigosior cum sit, majorem quoque copiam in poris suis absorbeat: venæ autem etiam si exhauriantur, minore tamen
„ istoc damno evenit, modò, quantum lampadi vitæ satis sit, supersit. At verò
„ torosis & præpinguibus damnum à copiosa sanguinis evacuatione contingit;
„ quia habitus eorum, sanguine calidior depauperatus, serosis humoribus reple-

„ tur, facilèque in Cachexiam degenerat.
 „ *Ib. Sect. 4.* Notum est in animalibus
 „ fame enectis, & hominibus quoque,
 „ qui *tabidi* intereunt, plurimum sanguinis,
 „ etiam post obitum, in venis reperiri;
 „ quod prorsus impossibile esset, si sanguis
 „ corpori solùm nutriendo destinaretur.
 „ Animal enim fame non periret, quamdiu
 „ sanguinis quicquam in venis superesset;
 „ nec tabidorum corpora adeo emaciarentur,
 „ dum venæ sufficientem sanguinis copiam in se
 „ continent, unde partes possint instaurari.
 „ Quibus adjici potest historia S. 6. quam ex
 „ *Hippocrate* desumit, de viro quodam,
 „ qui, cùm ad extremam maciem morbo
 „ extenuatus fuisset, & indies magis magisque
 „ tabesceret, sectâ tandem per vires utriusque
 „ manus venâ, donec exanguis fieret, brevi
 „ *ἔρασθη* & evasit. Unde fit, ut qui, cùm
 „ contra sanguinis nutritionem differit, in
 „ *tabidis* & *macilentis Plethoram* ita strenuè
 „ propugnat, idem, Cùm *Catameniorum* causam
 „ agat, conetur convellere? sed ea *Charletoni*
 „ argumenta, quæ jam ex *œconomia animali* deprompsimus,
 „ ita solida sunt, & veritati congruentia,
 „ ut ne ab ipso quidem *Charletono* everti possint.
 „ Hinc *macilentæ*, uti scribit *Galenus*,

lenus, missionem sanguinis copiosioreni ferunt; quâ & sæpissimè in iis, postquam diu defecerint, redintegrantur menstrua. Hujusmodi plurima exempla sunt: & quotidiana ferè observatio est, in lactantibus, gracili corpore præditis, menstrua solenniter ferè celebrari; ita parum *infra mediocritatem* consistit in *macilentis* sanguis.

2. *Ipsa plenitudo nonnunquam impedimento est, quò minùs fluant menses.* Ita quidem scriptorum pars maxima unam *suppressi fluxus* causam statuunt, *Plethoram*: à qua *suppressionem mensium* similiter induci arbitrantur, ac *Ischuria* nonnunquam oritur à nimia, quâ vesica distenditur, *urina*^a.

At si quis hæc accuratiùs perpendat, dissimillima prorsus inter se reperietur harum suppressionum ratio. *Vesica* enim firmâ admodum & musculosâ tunicâ munitur, ita ut, si extra modum accumulatur *urina*, *vesicæ latera* nequeat perumpere; quia non *impetu* aliquo illabitur, ideo neque *momento* aliquo in ea *impingit*. Sola verò *pressione laterali*, quâ vi fluida omnia pollent, *latera* ita valet *distendere*, ut

ca minimè se *contrahere* queant, adeoque neque *urinam* foras protrudere; h. e. tanta est *urinæ* quantitas, ut major sit, quàm quæ à vi *tunicæ musculosæ* moveri possit, adeoque actio musculi suspenditur. Neque musculus priùs se contrahet, quàm aut *momentum* ipsius intendatur, ita ut *urinæ* ponderi præpolleat, aut ipsa, quæ vim musculi oppugnat, *Cathetere* eliciatur *urina*. Etiam in hoc casu *Ischuriam* multùm adjuvat vesicæ *Sphincter*: qui, cùm sit musculus perpetim contractus, nisi quando ab *antagonista* & *urinæ* pondere, superetur, fortiùs certè contrahetur, si nulla ab *antagonista* oriatur *contranitentia*: *Antagonista* verò est *detrusor urinæ*; sive ipsius vesicæ *tunica muscularis*; cujus actionem ab *urinæ copia* suspendi jam ostendimus. Aliter omnino se habet in *vasis uterinis Plethora*: his enim non tantum *pressio*, eaque *perpendicularis*, sed & *ictus* satis validus à sanguine inducitur, & tantum abest, ut horum canalium latera musculosa sint, ut ne musculis quidem fulciantur; ita ut, si permaneat *Plethora*, rupturam effugere non possint, uti in præcedentibus demonstratur. Ipsa igitur *Plethora*, *per se* spectata, menses nequaquam *supprimet*: potest verò san-

sanguis redundare, licet non fluant menses. Supponimus itaque in hoc casu nullum esse in *canalibus* vitium (si enim esset, *huic* tribui deberet *suppressio*, non *Plethoræ*) adeo ut in sanguine quærenda sit *suppressionis* causa. Cùm verò *quantitas* sanguinis in culpa esse nequeat, (ea enim, uti vidimus, fluxum promoveret, non supprimeret) restat, ut *qualitatum* aliqua *suppressionem* hanc introducat: è quibus nulla æquè ad hanc rem instructa est, ac *visciditas*. Cùm enim *sanguis lentior* sit, & *particulæ ejus tenaciter inter se cohæreant*, adeoque *magnitudine excrescant*, per *ostiola vasorum capillarum* minimè traduci potest; in quibus itaque oriatur *obstructio*: obstructis porro his meatibus, per quos facilem egressum sibi comparare assuevit sanguis, intra *majorum* canalium latera conclusus est, quæ nimis robusta sunt, quàm ut ei exitum aperire cogantur. Hoc igitur & nullo alio, quod sciam, modo efficietur menstrui fluxus *suppressio*, etiamsi adsit *Plethora*: ipsa tamen *suppressio non Plethoræ proprie, sed sanguinis lentiori* tribuenda est.

3. Si ideo fluerent Menses, quod sanguis quantitate modum excedat, per alia vasa, pulmonum puta &c. potiùs, quàm per uterina
erum

erumperent. Sed huic argumento abunde satisfactum puto in iis, quæ de *uteri* situ & structura differui: unde *uterum*, præ aliis omnibus corporis foeminei visceribus, ad evacuandos menses accommodatum maximè, & quasi natum esse demonstratur. Quod si *uterina vasa* paulo magis indurescant, & tenaciora fiant, aut intensius crescat *Plethora*, sanguis per alios canales iter suum expugnabit; ita ut foeminis, quibus via per *uterum* præcluditur, per *nares* sæpe, aut *pulmones* evacuetur sanguis *Plethoricus*; pariter ac in iis, qui *vino* liberius indulgent, frequentissimè observatur ex *naribus* quasi critica quædam sanguinis eruptio.

Afferri potest & aliud contra *Plethoram* argumentum; nempe si in foeminis accumulatur *Plethora*, ut ad *foetum nutriendum* magis idoneæ sint, cur eadem in *brutis* deficiat, quæ non minùs foetus suos nutriunt, quàm mulieres? Utcunque res factis obscura sit, hoc certè ex iis, quæ cap. 3. & 5 diximus, sine dubio concludi potest, cum *bruta* mensibus omnino libera sint, eundemque semper, post ætatis florem, corporis statum conservent, in iis quotidianas omnes evacuationes alimentis assumptis respondisse: nisi alia

alia quæpiam in iis sit evacuatio menstrua, uti in *viris* observavit *Sanctorius*. Idem de *foeminis*, quibus *ante prægnationem* menses non fluunt, dicendum est. Cùm verò utero gerant *bruta*, quia aliquid in *foetus* usum conferunt, non fieri potest, quin *gestationis tempore*, aut nutrimentum solito plenius accipiant, aut minus solito remittant. Itaque in *brutis prægnantibus*, *canibus* præsertim, acrior solito observatur *voracitas*. Hoc enim præcipuè est, pro quo contendimus, quòd *menses* in sanis mulieribus à *Plethora* unicè proveniant: quòd si nonnullis menses defuerint, non ideo tamen defunt suppetiæ, unde satis nutrimenti in foetum impendi possit. Igitur mulieres aliquas sine mensium profluvio *concipere* posse arbitratur *Aristoteles* b, viz. „ quibus tantum humoris colligitur, quantum iis, quæ purgantur, restare solet post purgationem; quam non tanta copia est, ut foras possit profluere”. In hoc quippe singulari admodum casu necesse est, ut mulieri & *ante graviditatem* eadem fuerit evacuationis additionisque proportio, & *jam prægnanti* evacuationis solitæ imminutio.

Atque

a *Med. Stat.* I. 63. b *Hist. Anim.* 7. 2;

Atque hæc de *Plethoræ* natura dicta sunt: quâ ritè intellectâ & perpensâ, profluvii uterini causa, quæ multos diu torfit, facillimè deducitur. Ita clarè res omnis vel etiam à tyronibus concipi potest, ita simplici modo, & naturali maxime, effectus menstruorum omnes à *Plethora* fluunt, ut fatis mirari nequeam, ad aliam causam confugere posse auctores. Quòd si in sequentibus ostendero, quòd *symptomata* omnia, quæ à mensium vitio oriuntur, huic de *Plethora* doctrinæ optimè respondeant, ab eaque facilè derivari queant; quodque ipsa demum *medendi methodus* sententiæ nostræ suffragetur, nihil est quod ulteriùs vel à scepticis desiderari possit.

Cùm verò *Plethora efficiens* mensium causa statuatur, intelligat lector, me semper de mulieribus *sanis*, & rectè se habentibus, loqui. Menses enim proveniunt sæpe à *nimia vasorum imbecillitate*, ab *humorum acrimonia*, &c. Hæc verò ceteraque id genus similia *vitia* sunt, quæ *sano* corpori abesse supponimus.

C A P. VII.

De Periodis.

INter eos, qui menstrui fluxus causas sibi visi sunt investigasse, nemo fere est, qui *periodorum* rationem exponere conatur; sed satis habet unusquisque, eas aut ad *lunæ motum*, aut ad arcanam quandam *naturæ legem* referre: etiam qui in *fermento* toti sunt, id ipsum ad *periodos* explicandas parum adhibent: quamvis *ensem Delphicum* nacti fuerint, qui in omnes partes torqueri, ad omnia fluxûs hujusce mysteria æquè accommodari possent. Sed hoc *periodorum* negotium omnes abstrusum quiddam opinantur, commentis certè suis reddiderunt obscurissimum: licet, si *natura ducit*, non *hypothesi* aliqua, ad veri investigationem utamur, nulla facilius aut magis simplex excogitari potest, quàm tota hæc de *periodis* doctrina.

Ea nempe, quæ *capite tertio de Plethora* dicta sunt, adeo certa & perspicua credimus, ut nemini jam dubium sit, *perspirationem in fœminis debita minorem esse*. Imminutione igitur perspirationis non
sup:

suppositâ modò, sed & demonstratâ, videamus quid inde depromi queat ad hoc *periodorum* intervallum luculentiùs explicandum. Cùm deficiat in muliere perspiratio, necesse est aliquid indies intra vasa coacervari, unde paulatim crescat *Plethora*. Quæcunque igitur sit quotidiani alimenti mensura, si singulis diebus accumulatur intus ipsius *pars tricesima*, (quæ perexigua quantitas videbitur, si cum ea conferatur, quam *unius noctis* spatium, levi de causa, impediri posse ostendit *Sanctorius*) intra triginta dies accumulabitur quantitas, victui quotidiano æqualis: adeoque, si alimenti mensura sit lib. 2. (quæ tamen usitatâ semper ferè minor est) erit pars ipsius tricesima, in sanguine singulis diebus redundans, $3 \text{ } 6 \frac{12}{10} = \frac{2}{7}$; & intra *mensem*, seu dies triginta, sanguinis aucti copia erit $3 \text{ } 192$, seu lib. 2. quæ quatuor unciiis excedit copiam sanguinis, fluxu menstruo effutam. Igitur satis esset sanguinis *Plethorici*, ut lib. $1 \frac{2}{3}$, quæ vulgaris est *Catameniorum* mensura, singulis mensibus effundi posset, si non ultra $3 \text{ } 5 \frac{1}{3}$, quod perpusillum est, per diem *imminueretur perspiratio*. Et hoc quidem modo facillimè concipitur, dierum triginta spatium incrementum posse *Plethoram*; quæ quibus viribus

viribus ad *vasa uterina* perrumpenda fit instructa, in iis, quæ ante diximus, satis explicatur; quibus tamen, perspicuitatis gratiâ, etiam hoc adjici potest, unde clariùs fortè elucebit augendi in *Plethorico* sanguine *momenti* ratio. Quantitas sanguinis, mense quolibet evacuati, cum sit $\frac{3}{20}$, totius massæ sanguineæ (quæ vulgò æstimatur lib. 19, vel 20.) est *pars* circiter *decima*; hac igitur sanguini accessione facta, sub fine cujusque currentis *periodi momentum* sanguinis erit *decima parte* fortius, (& hoc quidem ex sola *quantitate* aucta, ne de *velocitate* aliquid dicam, quæ, si sanguis recte se habeat, augetur etiam in *Plethorâ*) singuli porro in corpore canales *decima parte* prementur magis, & distendentur: ita canales pressio- nem die uno aut altero ante fluxum *undecima parte* adauctam sustinere possunt, (sanguinem enim intra latera sua coërcent) *decima* verò accedente locum cedunt; uti lancibus, ad æquilibrium perductis, si quid ultra adjicias, præponderat. Quod tum ex iis, quæ de *causis Plethoræ* exposita sunt, tum è re ipsa facile & evidenter innotescit. Menstruis igitur *fluentibus*, vasa omni eo sanguine, qui *Plethoram* constituit, deplentur, ces-

santibus verò, ad consuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perspiratione necesse est, ut intra idem tempus *eadem* accumuletur *redundantia*. Quòd si detur, vasa sanguinea ab hujusmodi *Plethora* semel disrupti posse, sequitur omnino, si similis *menſe* quolibet redeat *Plethora*, eundem itidem fluxum reverti debere: deficiente verò in foemina perspiratione, abunde sufficit *interval- lum menſtruum*, ut *Plethora* talis increbrescere, & accumulari queat. Ita muliebrem fluxum statis & definitis temporibus redire æquè necessarium est, ac *anni tempeſtates*, suo quasque ordine iisdem vicibus *quotannis* reciprocari: nec magis mirum est, profluvium hoc *menſtruâ periodo*, revolvi, quàm *annuâ æſtatem*. Effectus enim perpetuò idem erit sibi que constans, nisi aliqua causæ acciderit mutatio; hanc verò posse accidere, tum in *menſium* tum in *annorum* recurſibus, satis arguunt & incerta in hoc fluxu *periodorum* intervalla, & varia *tempeſtatum* viciffitudo, sed hoc causis, quæ utrinque se admiscent, tribuendum est, adeoque nihil detrahit de effectu *causæ Primariæ* necessario, & constanti. Utcunque enim cuique tempeſtati *ſtatæ* ſint ſuæ recurrenti vices,

vices, multa tamen intercedere possunt, & frequenter solent, sive *terræ* aliquo, sive *aëris* vitio, quo minùs aut debitis intervallis redeant, aut solennem cursum absolvant: par est in *fluxu uterino* periodorum ratio; quibus licet spatium menstruum præscripserit natura, eæ tamen ab extraneis causis sæpe turbatæ, tum ultra, tum citra fines suos consistunt.

Nequid verò desit, quo menstrui recursus ratio melius intelligatur, aliarum rerum, quæ stasis temporibus *periodos* suas repetunt, *phænomena* consulamus. Ex hac classe notissima est, licet parum vel explicata vel intellecta, *Febris intermit- tens*. Hujus originem à *lentore* sanguinis rectè deducit, *Theoriæ* ut ita dicam *medicinalis* inventor primus, *Bellini*: de quo qui dubitat, adeat exquisitissimum illius de *Febribus* tractatum. Dato itaque sanguinis *lentore*, fluidorum circulantium particulæ aliquæ majores erunt, quàm ut tenuia *capillarium* vasorum ostiola transire queant; in iis igitur adhærescent hæ particulæ, quæ indies novis suppetiis auctæ, canalium orificia ita sensim obstruent, ut tandem per ea, si modò ullus, difficilis certè pateat sanguini trajectus. Inde est, quòd *extrema frigescent*, quia sanguis ad ea

non pervadit. Redundante igitur in *majoribus* ramis fluidi copia, cor crebrius validiusque contrahitur, & proinde adeo augetur sanguinis *momentum*, ut vasa rupturam effugere non possent, nisi fluidi portio per aliquos meatus foras extrudatur. Ita in *febre intermittente* post *frigus* invadit demum *calor*; donec, accedente *sudore critico*, *paroxyfmi* fiat *olutio*: quia scilicet, materiâ per poros uberrimè evacuatâ, deplentur canales, ita ut sanguis per vascula tenuiora usitato more circulari queat. Eodem verò manente sanguinis *lentore*, eadem rursus fit ad vasorum orificia humoris *viscidi adhæfio*, eademque sensim crescet obstructio; ita priori prorsus similis redibit *paroxyfmus*. Quod si idem in sanguine permaneat *lentor*, quid mirum est, morbum ita períodos suas ordinare; ut *eodem die*, etiam & *eadem hora*, ingruat denuo *paroxyfmus*? quidni *secunda* vice idem redeat typus, ac in *prima* fuit, cum causa *paroxyfmi* sit eadem? Absurdum esset, si à *lentore*, uti explicatum est, derivetur morbus, *febrem* modò hoc, modò illo intervallo exacerbescere, cum in *lentore*, qui inducit febrem, nulla prorsus fiat mutatio. Quod si fiat, mutabitur etiam *periodus*, & morbi *typus*.

Eadem omnino est in profluvio menstruo *periodorum* ratio; si enim quantitas materiæ perspirabilis, per dies singulos retenta, eadem sit, eadem prorsus orietur *Plethora*, à qua ad definitum tempus continuò provocabitur fluxus uterinus. Sin intercefferit aliquid, quo minùs ad consuetum modum perveniat *Plethora*, tum etiam morem suum variabit *periodus*, uti in sequentibus dicitur.

Periodicam etiam in *viris* evacuationem observat *Sanctorius* ^a: „ Corpora nempe
 „ virorum sana, & moderatissimo victu
 „ utentia, singulis mensibus fieri solito
 „ ponderosiora, unius scilicet duarumve
 „ librarum pondere, & redire ad consue-
 „ tum pondus circa finem mensis, sed facta
 „ crisi per urinam paulo copiosiore, vel
 „ turbidior.

Hinc facilè patet, quòd in *viris* quolibet mente hæc, de qua loquitur *Sanctorius*, *critica* fiat per urinam evacuatio, quia quolibet mense augetur pondus, seu quod idem est, humorum in corpore *plenitudo*; quæ si nulla esset, neque ulla prorsus sequeretur evacuatio: quamdiu verò data quantitas singulis mensibus ac-

D 3

cu.

cumuletur, tamdiu, exacto mense, *periodica* recurret *crisis*.

Ad hunc modum si eadem vivendi ratione uterentur fœminæ, eandemque accumularent *Plethoram*, redirent semper menstruorum *periodi*. Sed quia aliis alia est temperies, ætas, regio, & victûs consuetudo, fieri non potest, quin in diversis fœminis longè diversa sint *periodorum* intervalla. Quòd si quis varietatis hujusce causas exploret, videbit hæc omnia fluxus reciprocantis tempora, ita inter se discrepantia, à vario *Plethoræ* statu unicè pendere. Hoc quoniam à scriptoribus parum animadverium est, in causa fuisse videtur, quòd apud illos prætermittatur omnis de *periodorum* ratione disquisitio: consilio quidem satis prudenti; cum neque à *Luna*, neque à *fermento*, neque ab ipso, quem pro arbitrio regit *Helmontius*, *Archæo*, commodè deduci possit varius ille, qui in *periodorum* recursibus contingit, txpus. Quippe, quia in causis istis nulla queat esse diversitas aut inconstantia, erit etiam determinatus atque unicæ agendi modus; ita ut, si ab his omnino excitarentur menses, in omnibus æquè, perque eadem intervalla efflorescerent. Sed ea pene infinita est *periodorum*

varietas, quæ à nulla, nisi perquam mutabili, causa derivari potest; qualis quidem est *Plethora*, mille modis mutari facilissima; quemadmodum ostendent sequentia.

In *biliosis* enim *temperamentis*, uti diximus, paulo maturius fluunt menses, citiusque periodos suas conficiunt. In hoc nimirum temperamento sanguis non uberior modò, sed fluidior tenuiorque fit; ita quò minùs inter se cohæreant partes sanguinis, cùm citius calorem concipiant & faciliùs rarefiant, majus spatium occupabunt; adeoque arterias latius distendent. Unde in *bilioso temperamento* observatur *pulsus magnus*, *corpus macilentum*, *ad iracundiam* etiam, & ad *Venerem proclivitas*; quæ omnia sanguinis abundantis signa sunt: ita ut temperamentum hoc vulgari nomine rectius dicamus *sanguineum* (sic enim temperamenti *causa* exponitur) quàm *biliosum*, cùm major bilis secretio à sanguinis abundantia necessario, tanquam effectus, fluat. Igitur, cum hujusmodi mulier ad *Plethoram* citius perducta sit, patet, quare ei & ante consuetum tempus fluant menses, & breviori periodo recurrant. In his etiam citius terminatur fluxus, quia sanguis, tenuis cùm sit & sub-

tiliffimè comminutus, per vasa liberè egeritur.

Ita si *regio paulo calidior* sit, anno uno aut altero secundum septenarium antevertunt menstrua; ratio eadem est ac in priori casu; calore enim intensius rarefcit sanguis. Inde etiam fit ut iis, quæ propius ad *Æquatorem* sita sint, copiosius fluant menses. Contra frigore ad *Plethoram* tardiùs affurgit mulier; itaque menses in *regionibus Borealibus* secundum septenarium sæpius excedunt; hinc in urbibus, ad ventos *frigidos* sitis, virgines tardiùs pubescere scribit *Hippocrates* a. Etiam in *Scythicis* mulieribus notat profluvium uterinum, non modò *varius*, sed & *parcius* quoque reperiri b.

Fœminis *gulæ deditis*, & genio liberè indulgentibus, fluxus sæpe ad *sextum* diem extenditur: quò enim major alimenti copia suscepta sit, eò amplior erit sanguinis redundantia: quæ cum sit evacuationis menstruæ causa, necesse est, ut magnitudini *Plethoræ* respondeat fluxus. Quibus enim corpus plenum fuerit, his plures prodeunt menses, auctore *Hippocrate* c. Ita

a De Aër. 7. b De Aër. 48. c Morb. Mul. l. 19.

ta quibus major est vasorum amplitudo, uti *macilentis*, & corpus minùs perspirabile, uti *otiosis*; copiosius fluunt menses^a. Idem in *mollibus* mulierculis, in quibus humores abundant, observat *Galenus*^b: cui etiam convenit illa *Hippocratis* sententia, *aquosis* (i. e.) perquam humidis diu durare menses^c.

Contra in *obesioribus*, uti notat *Hippocrates* d, & iis, quæ aut *tenui victu*, aut *exercitio multo* utuntur, citius terminatur fluxus; in quibus quidem omnibus minor est *Plethora*: quæ enim tenui victu utuntur sanguinem non accumulunt; quæ exercitio multo, per poros dissipant & absument. Hinc *rusticæ* mulieres, quæ laboribus assuescunt, parcius purgantur. In *obesis* verò, sanguis non intra vasa coarceatur, sed in habitum corporis diffunditur, uti *capite sexto* probatur: igitur hæ venis angustioribus præditæ sunt, & ad concipiendum ineptiores. Fluxus enim menstruus, quanquam conceptui non prorsus quidem *necessarius*, facit tamen, ut *facilius concipiant* mulieres: quippe vias uterinas ita aperit, ut liberior fiat semini

D 5

in

a *Duret. in Holler. 253.* b *Morb. vulg.* c *Epid. 6. 1.* d *Morb. Mul. 1. 15.*

in sanguinem introitus. Hinc *Scythicas* mulieres ideo *infœcundas* esse dicit *Hippocrates* a, quia menstruis parcius purgantur. Deficiente igitur sanguinis quantitate, brevi peragetur fluxus, ita ut apud *Hippocratem* tanquam *obesitatis* signum habeatur, si infra *triduum* consistat purgatio b. Eadem de causa *obesis* menses citius multò cessant, scilicet à tricesimo aut *tricesimo quinto* anno, uti auctor est *Forestus* c. Notetur etiam in his menses prorsus *supprimi sine noxa*; uti & in iis, quæ *venam frequenter* secant: quod & scriptores annotârunt, & confirmat experientia.

Pari modo in puellis *minùs sanguineis* seriùs erumpunt, & parcius fluunt menses, quia tardiùs crescit *Plethora*: cujus etiam defectu fit, ut fœminas, ex *diuturnore morbo convalescentes*, tardè admodum revisant menstrua; sanguis enim, morbo *chronico* exhaustus, pristinum statum non nisi difficillimè recolligit.

Ita in diversis fœminis discrepant *periodi*; quæ tamen in eadem non minùs variæ sunt, prout ætas & vivendi ratio est diversa.

a De Aër. 48. b Morb. Mul. I. 15. c Lib. 28. Obs. 3. Gal. Cur. Morb. per V. S. Forest. ib.

diversa. Quarum tamen *periodorum* ea est indoles, ut quò minùs statæ atque definitæ, eò magis rationi consentaneæ sint, & vario *Plethoræ*, unde oriuntur, genio respondeant. Quid enim magis naturale, quàm ut pro varietate ætatis varietur etiam *periodus*, cum alia in *pubescentibus*, alia in *adultis*, alia demum in *provehentibus* sit *Plethora*? Quippe in *puellis*, menstruo sæpe longius reperitur periodi intervallum; quia, cum plurimum sanguinis in corporis nutrimentum cedat, in vasis lentius augetur *Plethora*. Cum verò ad debitum incrementum pervenerit mulier, sanguis, nutritionis munere solutus, potest eam singulis mensibus accumulare *Plethoram*, quæ uterina vasa facilè perumpat. Ætate porro in *senium* vergente, imminuuntur vires, & deficit paulatim sanguis; ita ut tardius sit plenitudinis augmentum, & diuturnior periodi mora; hinc sæpe anno uno aut altero ante septimum septenarium, *bimestris* observatur, aut *trimestris* periodus; donec gradatim imminuti menses tandem penitus intercidant. Par est à *vivendi ratione* periodorum discrepantia: si *labori multo* & *diætæ tenui* assuescat mulier, vel quacunque alia de causa humores minùs accumul-

let,

let, longioribus intervallis celebratur fluxus; eadem si *lautius* victitet, aut *Plethoram* quovis modo intra vasa coacervet, frequentius purgatur: uti in sequentibus clariùs patebit.

Vidimus magnam in *periodis* diversitatem; quâ tamen ita parum evertitur nostra de *Plethora* sententia, ut vix firmiori argumento stabiliri queat. *Urinæ* excretionem tardiùs vel citiùs fieri, prout *potulentorum* copia diversa est, fatentur omnes, etiam in *pratis* non æquè ingentem quotannis diluviem, sed eam, quæ *intumescenti flumini* optimè respondeat, expectabunt; quidni etiam & menstrui fluxus *periodos*, variis *Plethoræ* gradibus consentientes, expectent?

C A P. VIII.

Phænomena Mensium explicantur.

VAsa uterina, *menstruis instantibus*, plethorico multùm *distendi* sanguine fatis nos probavimus, &, qui *foeminas menstruales* secuerunt, testantur *Anatomici*:
quòd

a Graaf. Higbmor. &c.

quòd si ab hac plenitudine cetera proflu-
vii hujusce Phænomena optimè deduci
possint, nihil est quod ad theoriam hanc
illustrandam adjici queat.

Pro nobis igitur faciunt ea, quæ instan-
te fluxu ingruere diximus, symptomata,
æstus scilicet & dolor partium vicinarum,
ad lumbos præsertim & coxas, aliquando e-
tiam inflammatio; Cephalalgia, crurum las-
situdo, appetitus remissio, & languor: quæ
omnia à sanguinis *Plethora* commodè de-
duci possunt. In hac enim sæpe diximus
momentum sanguinis intendi; unde *calor*
erit etiam intensior: qui à circulante san-
guine ita pendet, ut nihil aliud sit, nisi
partium sanguinis in se invicem impetus,
& attritio. Motu verò aucto, uti in *Ple-*
thora fit, sanguinis major est attritio;
quia humorum tum *quantitas*, tum *veloci-*
tas augetur: ita utraque de causa incre-
scet *calor*; qui si nimius fuerit, *febriculam*,
quam & frequenter observant *practici*, &
phlogosin pariet.

Cum porro in *Plethora* canalium la-
tera ita distendantur, ut minor sit fibra-
rum inter se cohærentia, orietur con-
tinui solutio, & proinde etiam *dolor*.
Hinc menstruis ex *graviditate* sup-
pressis *abesse dolorem* scribit *Hippocra-*

tes^a; quia scilicet in vasis maternis non redundat, sed ad foetum deducitur sanguis plethoricus. *Caput* verò facilè invadit *dolor*, quia *cerebrum*, uti est pars omnium mollissima, & vasis etiam sanguineis plurimùm referta, ita fibras habet, humorum impulsui minùs renitentes, promptiùsque solubiles. Igitur hos in *capite dolores*, circa progressum mensium, *virginibus* potissimùm adesse notat *Hippocrates* ^b. Cum dolore capitis, *vesiculas* etiam pone aures intumuisse, instante fluxu, memorat *Paulinus* ^c. Memoratur etiam à *Baglivio* periodicus in ossibus *clavicularum* tumor ^d. Partes denique *utero* vicinæ præ aliis magis *dolent*, quia in ea potissimùm regione, propter vasorum multitudinem, accumulatur *Plethora*: & quia *lumbi* & *coxæ* nervos habeant cum iis, qui ad *uterum* excurrunt, communes, eos consentire, & unà quasi pati non posse, si quis neget, idem etiam ne sentire quidem dicat. Aliquid etiam mutuo huic consensui, ligamentorum interventu, accedere potest.

Crurum lassitudo inde venit, quòd vasa
uteri-

^a Nat. Puer. 1. 6. ^b Prædict. 2. 39. ^c Med. sentr. p. 34. ^d Fibr. Motr. p. 5.

uterina, cum sanguine adeo intumescant, origines nervorum, qui ab *ossè sacro* ad *crura* deferuntur, comprimant; istiusmodi autem compressio spiritus intercipit, & quendam quasi *stuporem cruribus* inducit: qui ob eandem causam in *gravidis* ferè semper accidit; uti & non rarò in iis, quibus *urina* diu *supprimitur*. Igitur, obstructis mensibus, *claudicationis* periculum esse scribit *Hippocrates* ^a.

Remittitur etiam appetitus: quia sanguis ita ultra modum rarefcit, & *ventriculi* arterias dilatat, ut nervi admodum comprimantur: quò fit, ut spiritus in tunicam ventriculi musculosam copiosè latis influere nequeant, adeoque debita inhi-beatur contractio. Contractione verò impedita, *appetitus*, sive à *laterum attritu*, sive ab *humore ventriculi* proveniat, necessariò languescit: neque enim, nisi satis validè contrahatur *ventriculus*, aut latera contactu possunt atteri, aut humor è tunicis educi. Ita sæpe *cardiaca* & *opiata* stomachi aciem retundunt.

Languor verò invadit; quia in *Plethora*, & nimio pondere laborat corpus, & tenera cerebri vascula ita turgescunt, ut

com=

compressu suo omnes pene in *nervis* aditus præcludant; hinc in membra minor derivatur spirituum copia.

Ita plerumque se habent, *instante fluxu*, mulieres: idem quoque in *viris*, quibus menstrua illa, de qua diximus, obtingit evacuatio, observat *Sanctorius*^a: „ ante „ *crisin* nempe menstruaalem, vel gravita- „ tem capitis, vel corporis lassitudinem „ persentiri, & deinde paulo copiosiori „ urinâ evacuatâ omnia sedari. Pari „ modo in *foeminis*, simulac defluxerint *Catamenia*, pristinus reflorescit „ vigor.

Hæc omnia ferè à *Plethora* oriri posse symptomata, idonei testes evincent, *Ebrii*.

Huc etiam illud referri potest, quòd in *puellis*, viz. menstrua nondum passis, *mammæ* sæpè ante fluxum *intumescunt* & *sororiant*: etiam in nonnullis *foeminis*, instante fluxu, *ventrem* ita inflatum fuisse novi, ut planè *Tympaniticæ* viderentur; quòd unde deduci queat, nisi à *Plethora*, non video. Neque id sanè prætereundum est; his, quæ fluxu mensium instante accidunt, symptomatis, præ ceteris obno-

xias

^a *Med. Stat.* I. 66.

xias esse eas, quæ vitam agunt *otiosam*, aut *nunquam pepererunt*; in quibus faciliùs crescit *Plethora*.

Pari modo diversitas *quantitatis* emissæ *Plethoram* arguit; ea quippe ad *ætatis usque florem* augetur: quò enim propiùs ad debitam molem accedat puella, eò minus sanguinis in corporis habitum ad nutriendas partes impenditur, adeoque uberiùs in vasis coacervatur sanguis. *Florente ætate æqualis permanet*, quia nempe, cùm augmenti terminum semel attigerit corpus, in eodem prorsus statu diu viget: *Ætate rursus declinante, paulatim minuitur*; *senectâ* enim obrepente, tum minor indies fit humorum redundantia, tum vaporum fibræ rigidæ magis & duræ evadunt: ita ut neque ea ætate accumuletur *Plethora*, neque si accumuletur, propter vasorum *tenacitatem* depleri possit. Igitur *aniculas* sicciore, & sanguine minùs abundantes rectè pronuntiat *Hippocrates*^a Hoc in loco haud alienum erit *Plethoræ* originem paulò altiùs investigare, causasque exponere, quare nec ante *secundum septennarium* incipiat fluxus menstruus, nec *ultra septimum* perduret: cujus rei ratio-

E

nem

^a *Morb. Mul.* 2. 3.

nem primus tradidit vir in *Oeconomia Animal* scientissimus, *Cockburnus* b. Corpore quippe tenello adhuc & pubescente, *fibræ* ita *flexiles* sunt, ut pori omnes, quemadmodum *Hippocrates* loquitur, facile pervii sint & perspirabiles; quod satis testatur ea, quæ in *junioribus* reperitur, in *sudorem* proclivitas. Ideo quicquid alimenti suscipitur, vel in partes nutriendas cedit, vel si quid superfluum sit, per poros promptè egeritur; unde nulla eâ ætate accumulatur, quæ menses provocet, *Plethora*. Cùm verò augeſcente corpore *fibræ solidæ* magis & *duræ* evadant, quod circa *pubertatis* annos semper fit, necesse est, ut pori sive capillarum vasorum orificia multò quam priùs angustiora sint; ita ut, orificiis contractis, minor fiat per minima vasa secretio. Secretione igitur ad hunc modum deficiente, in sanguine redundant, qui à nutriendis partibus residui sunt, humores; à qua humorum *redundantia* excitantur menses. Pariter eâdem de causâ, & *pueris pubescentibus* frequenter accidit *narium hæmorrhagia*. Quoniam verò lentè & gradatim fiat hæc *fibrarum durities*, ideo pariter
sensim

fenfim augetur *Plethora*; ita ut, cùm primò incipiat, valde mediocris fit, deinde cum ætate increfcens augmenti summam paulatim attingat. Cujus quidem rei veritatem abunde confirmat experientia; in *puellis* enim jam pubefcentibus copiã fatis *exiguã* erumpunt menses, qui, cùm *Plethoræ* respondere debeant, eadem etiam ratione usque ad *ætatis florem* augetur.

Menses verò ultra *septimum septenarium* non persistunt, eò quòd uteri vasa *robustiora* sint, quàm quæ à sanguinis momento perfringi queant: hoc autem *vasorum robur* inde nascitur, quòd in *senectute* non modò fibræ rigidæ magis & renitentes fiant, sed *capillarium oscula*, ex quibus fluere consuêrunt menses, continuã tandem *cicatrice*, quasi callo, ita obducta sunt, (quemadmodum in *hæmorrhoidibus sæpius incisus* contingit) ut per ea nullus ultra pateat sanguini exitus. *Capillaribus* verò occlusis, *majora* vasa, utcunque increbrescat *Plethora*, frustra impetuntur. Quòd si ad hanc normam in *provehioribus* subito restricti essent menses, ingruerent sanè ea, quæ in *suppressione* mensium accidere solent, symptomata. Hoc igitur ut vitari posset incommodum, sapienter instituit natura, ut quemadmodum crescente æta-

te paulatim augetur mensis, eâdem declinante lentis etiam gradibus deficient. Ita ferè semper ante annum 49. non modò copia sensim minuitur, sed rariùs recurrunt periodi. Vasis igitur uterinis ad hunc modum renitentibus, supponatur primo tempore intra canales retineri menstruorum partem vicesimam, sive $\frac{1}{20}$. quæ cum quantitas sit admodum exigua, per alias vias commodè satis evacuari potest; h. e. potest alia evacuatio ita augeri, ut mensium defectum suppleat: præsertim cum nihil frequentius accidat, quàm ut, una evacuatione diminuta, altera tanquam vicaria increseat; quemadmodum ex. gr. poris frigore conclusis, succedit frequentissimè alvi fluor. Periodo igitur secundâ supponatur effusi sanguinis quantitas non ultra $\frac{1}{18}$. assurgere; facilè certè concedi potest, ut altera illa evacuatio eâdem etiam ratione augetur. Adeo mensibus sensim deficientibus, alia secretoria, assuetudine continua, ita se tandem comparabunt, ut Plethoram, quæ mense quolibet coacervatur, excipere & deplere possint. Igitur provetioribus nullum gravius symptoma accidit, quanquam defecerint menses. Huic sententiæ multùm favet Sanctorius, qui in senectute augeri perhibet
 eva-

evacuaciones *sensibiles*. Id etiam pro nobis facit, quod perpetua ferè observatione comprobatum est, plerasque scilicet mulieres, simul ac mensibus destitutæ sint, habitum *pleniozem* contrahere, & *pinguescere*. Ita possunt deficere menses, cum parum interim deficiat *humorum copia*; quòd si ea etiam defecerit, uti in *senili ætate* plerumque fit, alia erit ratio, cur, citra sanitatis noxam, *septimo septenario* cessent menstrua. Notandum est obiter, ab hac varia fibrarum duritie plurimum pendere diversam illam mensium, tum *erumpentium*, tum *cessantium*, tempestatem.

In *prægnantibus* penitus deficiunt menses; id verò unde fit, nisi quòd aliò, ad *fætum* scilicet, remittitur sanguis plethoricus? Interdum quidem in *matre* reperitur uberior a sanguinis copia, quàm quæ in *alimentum fætus* insumi possit, ita ut, *gravida* licet, non deficiant menses: itaque hæ, quibus etiam si prægnantibus fluunt, *habiliores* plerumque, & humoribus *turgentes* observantur. *Tertia* verò *periodo* elapsa supprimuntur penitus menstrua; quia, fœtu tandem *increscente*, ita ut ple-

E 3

nius

nus alimentum postulet, minuitur *Plethora*. Quòd si ad ultimos menses perstiterint, *fœtus solet esse valetudinarius admodum & imbecillis*: adeò vera est illa *Hippocratis* observatio a, mulieri, utero *gerenti, si purgationes prodeant*, (i. e.) solennes aut immodicæ, impossibile esse, ut *fœtus sit sanus*: cujus rei rationem alibi exponit, mensibus nempe *fœtus augmentum dimitti* b. Ita *gravide si lac ex mammis profluxerit*, imbecillum est quod intus gerit, annotante *Celso* c, quia scilicet eas sanguinis suppetias hauriunt *mammæ*, unde debuit nutriri *fœtus*.

Pari modo *lactantibus* desunt menses; quia ad *mammæ* avertitur sanguis exuberans, ut in *lac*, quo alatur *fœtus*, abeat: quod & notat *Hippocrates* d, & quomodo ad *mammæ* potissimum dirigatur, fatis *mechanicè* e exponit. Igitur in his, quia nulla ad vasa sit *Plethora*, sine noxa retinentur menses, ideo neque provocari debent. Quòd si etiam *lactanti* fluant, necesse est, ut illi post ea, quæ pro lacte fiunt, impendia, sanguis adhuc *redundet*: ideo præcipuè in *nutricibus macilentis*, utpote sanguine

a *Aph. V. 60. Morb. Mul. 1. 44.* b *Morb. Mul. 1. 40.* c *Lib. 2. cap. 7.* d *Morb. Mul. 1. 99.* e *Nat. Puer. 21. & 22.*

guine plurimum turgentibus, reperiuntur menstrua.

Adeò omnino à *Plethora* pendet fluxus menstruus, ut si *vasa uterina* paulo robustiora sint, aut vitio aliquo obstructa, sanguis alium sibi aditum patefaciat: ita frequenter profluvii uterini alia evacuatio est vicaria. Apud auctores passim memorantur fœminæ, quibus, mensuis suppressis, sanguis statò tempore per hæmorrhoidas^a, per nares^b, per poros cutaneos^c, etiam per urinam^d, & vomitum^e rejectus salutis fuit: quod in *aphorismis*, *criseos* signum rectè ponit *Hippocrates* f. Quòd si vicaria hæc reprimatur evacuatio, gravia insequuntur symptomata: uti frequens experientia satis testatur. Extra dubium est, quibuscunque è canalibus prodeat, periodicum hoc à *Plethora* excitari profluvium (est enim *salutare*) & *menstruorum* nomine insigniri debere; hæc enim non tam evacuationis locus, quàm *quantitas* & *tempus* denominat & distinguit: quæ tamen magis amant per *uterum*,

E 4

uti

a *Sennert. Prax. lib. 3. Bonet. Med. Sep. 36.* b *Borrigh. Med. Sep. 37.* c *Dolaus 636.* d *Salmuth. c. 3. Obs. 36.* e *Hachstetter. Dec. 2. Cas. 6.* f *Aph. V. 32 & 33.*

uti diximus, expurgari, nisi aliquod in uterinis vasis sit vitium; quod semper accidit, cum aliæ sanguine aperiantur viæ. Ita in hoc casu natura ipsa per hæmorrhagiam, quæcunque ea sit, foeminas *Plethora* laborantes levat: idem fit, si per venæ-sectionem *arte* fiat depletio, ubi in sano corpore tantum peccat *Plethora*. Quin in iis, quæ per *uterum* rite purgantur, menses semper imminuit, non raro etiam sistit, missus è brachio sanguis. Eodem modo si plethorica sit mulier, *abortum* præcavet *phlebotomia*. Mira quidem est & ad hanc rem maximè apposita, quam de muliere quadam *Platerus* a narrat, historia;

„ cui post ablatum excētumque uterum
 „ menses deinceps, cum purgationis tempus instaret, per vicinam anum, statotempore, & colore convenienti, effluxere. Sanitati restituta diu postea vixit, non aliis usa remediis, quàm quòd, cum menstrua per podicem segniùs fluèrent, venam juxta malleolum quandoque aperiret. Satis manifestum est, in muliere hac eandem, ac ante uterum excētum, accumulata esse *Plethoram*, & menstrua solenniter fluxisse: quæ quomodo,

do, cùm paulò segniùs fluerent, à *venæ-
sectione* cieri & promoveri possent, in se-
quentibus ostendetur. Memorantur apud
Zacutum ^a, menstrua per *pollicem* periodicè
erumpentia, quæ si fortè parciùs fluerent,
accessit *capitis dolor*, & *febris*.

Neque sanè adeo mira res est, menses
per *pollicem* excerni, siquidem apud au-
ctores non infrequens sit *sanguinis per digi-
tos* ^b *evacuati* mentio. Cuidam, ab infan-
tia usque ad annum ætatis 24, effluxit,
unoquoque *plenilunio*, ex *pollice* ^c sanguis
primo quidem ad $\frac{3}{4}$, deinde post annum
16. ad lib. $\frac{1}{2}$. Quo fluxu temere demum
inhibito, in *hæmoptoën* coniectus est. Al-
teri ex *indice* ^d, singulis ferè mensibus,
per annos 12. usque ad lib. 4. prorupit
sanguis: in qua quidem historia hæc im-
primis notatu digna videntur, 1. Quòd
si *restricta* fuerit evacuatio, circa brachia
exortus est *dolor* acerrimus. 2. Quòd quò
rariùs rediret periodus, eò *copiosius* efflu-
xit sanguis. 3. Quòd à *potatione* semper
incresebat fluxus. Quæ omnia cum *men-
sum phænomenis* optimè consentiunt.

E 5

Hoc

^a *Prax. Hist.* 1. 3. ^b *Mercat. Morb. Mul.*
469. ^c *Philos. Trans.* numero 272. ^d *Ibid.*
171.

Hoc loco non alienum erit periodicum illud memorare, quod in viris etiam interdum reperitur, sanguinis profluvium. Sunt quibus stata fit per *hæmorrhoidas* a evacuatio, in aliis *periodica hæmoptoë* b, in nonnullis etiam *miētus sanguineus* c, certis temporibus recurrens, observatur. Hujusmodi enim fluxus, pari modo atque in fœminis, à *Plethora* oritur, & sanitati plurimum prodest; quòd si in iis supprimatur solennis hæc purgatio, succedit morbus; uti quidam, cujus meminit d *Salmuthus*, " prohibito miētū sanguinis, " periodico, in summam pectoris angustiam & compressionem, maximamque spirandi difficultatem incidit, eaque paucos intra dies extinctus est. " Pari modo ac *ulcera* & *fonticuli*, quibus diu evacuari consueverint humores, si subito siccantur, periculo raro vacant.

Illud etiam observatu dignum est, periodica evacuatione in hujusmodi *viris* suppressa, non modò sanitatem extinguere, sed eadem prorsus, ac quæ *fœminis*, menstruo levamine destitutis, accidere solent, oriri

b *Amat. Lust. l. 5. 3. Barthol. c. 5. 53.* b *Salmuth. c. 2, 3, & 18.* c *Id. c. 3. 47.* d *Ibid.*

virii symptomata ; ita ut , si suppressio diuturnior fit , evadant planè *hysterici*. In quem etiam morbum facilè incidunt , qui vitam agunt nimis *otiosam* : à qua quidem *Plethoræ* origo in præcedentibus deducta est.

Quòd si in *viris* hujusmodi crescat *Plethora* , quæ fluxum periodicum concitat ; si porrò , deficiente fluxu , eadem , quæ in *sceminis* ob menses inhibitos , oriantur symptomata , quidni etiam in *muliere* menses moveat *Plethora* , & morbos , qui à suppressis mensibus proveniunt , inducat ?

C A P. IX.

De iis , quæ aut citiùs cient , aut diutiùs retardant Menses.

EXplicatis igitur fluxûs menstrui phænomenis , crit forsan non inutilis opera rerum earum vires paulum expendere , quarum interventu aut *maturiùs* , aut *tardiùs* moventur menses : his enim rite intellectis , si quando vitiatum fuerit hoc profluvium , istius mali non modò *causam* meli-

76 *De iis, quæ aut citiùs cient,*
meliùs assequemur, sed & *curationem* fe-
liciùs auspicabimur.

Ex iis, quæ *maturiùs* cient menses, præ-
cipua sunt, *febris, coitus, potatio largior,*
motus violentus, vomitus, sternutatio, ira-
cundia, passio hysterica, solennis evacuatio in-
hibita, Plantæ Emmenagogæ dictæ: quæ
omnia aut sanguini *Plethoram* introdu-
cunt, aut *stimulo* quodam vasa irritant.

In *febre* enim, cùm semper augeatur
sanguinis *velocitas*, immo frequenter &
copia, etiam intensius erit, quo canalium
latera feriat & distendat, *momentum*: ita
in hunc motum excitatus sanguis, tenera
uteri vascula, modo à nobis antea expo-
sita, facilè perrumpet. Quæ etiam cùm
ætate longa induruerint, sanguini, *febrili-*
ter æstuanti, non semper resistunt; uti in
muliere quadam, cujus meminit *Bohnius*^a,
evenit, quæ, ingruente *febre*, octogena-
ria mensibus purgata est.

Eodem modo in *variolis* haud raro pro-
vocatur sæpius fluxus menstruus, nempe
à *febre*; qui cùm proximo ante *crisin* die
invadere solet, uti observant *præctici*,
peccantis fortè materiæ aliquid abdu-
cit, & morbum judicat. Igitur menses,
fi

a *Circ. Anat.* p. 243.

si *variolis* supervenerint, raro cohibuit, sed suo more uti permisit, practicus idem & scriptor integerrimus, *Sydenhamus* a. Hinc *febres acutas* menstruis erumpentibus solvi docet *Hippocrates* b. Pari modo in foemina pectorica *febrem synochum* mensibus, ad septem dies fluentibus, terminari scribit *Forestus* c. Quòd si hujusmodi fluxus *criticus* turbetur, gravissima saepe insequuntur *pectoris* aut *capitis* mala; uti in tribus puellis observat *Borrichius* d.

A *coitu*, præter motum illum, quo uterina vasa ceteræque corporis partes turgent atque incalescunt, admisso semine intensiùs rarefcit sanguis, & velociùs per canales circulatur, ita ut impedimenta quævis faciliùs perfringat. Igitur apud *Hippocratem*, sanguinem attenuare & calefacere perhibetur *coitus* e, & mensibus faciliorem exitum præsterneref. Hunc à virili femine sanguinis motum cieri satis ostendunt ea, quæ fæminis sub *conceptionis* tempus ingruunt, symptomata. Inde est, quòd ultimum suppressionis menstruæ remedium vulgò habeatur *coitus*: quem ideo
foe-

a *Morb. Acut. Hist.* 289. b. *Coac. Pren. s.* 226.
c *Lib. 1. Obs.* 20. d *Act. Hasn. vol. 2.* 195. e,
Diat. 2. 36. f *Genitur. s.* 7.

78 De iis, quæ aut citiùs cient,
minis passim commendat Hippocrates. Qui
tamen si immodicus fuerit, immodicum
etiam fluxum excitabit: uti experiantur
prægnantes, quæ ea sæpe de causa abor-
tiunt.

A potu largiori quomodo sanguini infe-
ratur Plethora, & proinde rapidior circui-
tus, ex re ipsa satis apparet.

Motu violento non tantùm sanguinis ca-
lor increfcit, sed particulæ etiam magis
fluidæ, & tenues fiunt. Contractio e-
nim musculorum, quæ in motu violento
fit, non modò serosiorẽ sanguinis par-
tem per poros abducit, sed id, quod intra
canales circulatur, comprimendo attenuat
& comminuit; ita ut aucta velocitate for-
tiùs increbrefcat fluidi momentum, & ma-
ior vasorum distensio: unde facilior sangui-
ni aperietur exitus. Ita saltantibus impro-
visò sæpe erumpunt menses.

Ad motum violentum referri possunt vo-
mitus, & sternutatio^a: in quibus quidem
non modò validissimè movetur ventriculus
& diaphragma, sed vicinus etiam uterus
ita agitatur & concutitur, ut vasa, col-
lisu hoc disrupta, sanguini locum cedant.
Idem efficiet corporis in passione hysterica

con-

^a Hildan. c. 3. Obs. 58.

aut diutiùs retardant Menses. 79

convulsio; quod in virgine quadam observat *Platerus* a.

Affectus animi quomodo *sanguini* novos motus introducant, fortasse arduum est explicare; quòd verò introducant, certissimum. In *iracundia* præsertim validiùs contrahitur cor, increbrescit pulsus, scintillant oculi, inardescunt genæ; quæ omnia sanguinem *motu concitatio*re ferri arguunt, adeoque majore impetu in canalium latera impingere: qui si violentiùs impingat, facile diffiliunt vasa uterina.

Ab *evacuatione solenni* inhibita provocantur menses, quia major in sanguine accumulatur *Plethora*; uti contrà, si præcefferit evacuatio nimia, supprimuntur, quia tum deficit *Plethora*.

Plantæ Emmenagogæ, cùm *sale volatili* ut plurimum refertæ sint, sanguinis particulas incidunt atque attenuant, & in motum vividiorum exsuscitant. De harum viribus, & operandi modo in sequentibus dicetur, sufficiat hoc in loco id solum annotare, nulla dari *Emmenagoga*, quæ non aliquo modo *momentum* sanguinis intendat: aucto verò sanguinis momento, erumpunt menses.

Huc

80 De iis, quæ aut citius cient,

Huc etiam referatur *victus acris*, tenuis, & copiosus: cujus exempla passim in auctoribus legenda.

Alia sunt, quæ menses maturius cient; sed ea omnia ad has, quas jam percurrimus, classes reduci possunt: aut enim vim aliquam vasis imprimunt, aut sanguini inducunt *Plethoram*, uti & faciunt ea, quæ jam explicuimus: quòd si hoc modo semper agant, & hujusmodi effectus producant, verisimile est, eadem esse in movendis mensibus etiam *naturæ* instrumenta.

Si quis dicat in *febre*, *motu violento* &c. sanguinem *rarefcere* tantum, & cursu velociore circumagi, *Plethora* verò minimè laborare, meminerit ab hac ipsa *rariore* sanguinis texturâ, respectu *vasorum*, veram exsurgere *Plethoram*. Si enim sanguinis particulæ, sive comminutæ, sive quocunque modo divisæ, majus spatium occupent, latera canalium æquè distendent, ac si aucta esset humorum *copia*. Ita sanguine rarefacto, erit quæ *ad vasa* dicitur *Plethora*. Id etiam reponi potest, plerasque *febres*, non secus ac menses, à *Plethora* ortum ducere.

Contrà, ea quibus menses retardantur, sunt *frigus immodicum*, *mæstitia*, *repen-*
tina

aut diutiùs retardant Menses. 81

tina exanimatio, evacuatio nimia, victus incrassans, humorum cruditas: pharmaca astringentia: & hæc quidem omnia aut sanguinis lentorem augent, aut momentum imminuunt.

Uti enim calore rarefcit sanguis & relaxantur fibræ; ita frigore nimio constringuntur arctiùs vasa, & rigescunt. In muliebri igitur *Plethora*, cum fluidi quantitas redundet, vasa frigore constricta exitum negant; nec tamen ita sunt capacia, ut per ea liberè satis moveatur sanguis: unde necesse est, ut aliqua sanguinis pars tandem in minimis canalibus stagnet; *stagnando* autem paulatim imminuetur motus sanguinis, & orietur *visciditas*. Ita utroque nomine menstrua retardat frigus, quia tum vasa constringit & roborat, tum ipsi sanguini lentorem tarditatemque inducit: hinc minor vis fluidi ad latera rumpenda. Igitur aëri frigido paucitatem suppressionemque mensium tribuit Hippocrates, quam & in *Septentrionalibus* esse popularem refert a. Quòd si frigus, illæso utero, ceteras corporis partes repente corripiat, fluxum, si jam adsit, promovet: impedita enim perspiratione, major suppetit humo-

F

rum

rum copia per *uterum*, frigore intactum, evacuanda. Ita sæpe sub fine profluvii, foeminis, quæ *subuculas paulo humidiores induunt*, uberiùs prorumpit sanguis. In his quippe protinus recrudescunt menses, etiam si cessasse videantur.

Cum *mæstitia* semper conjungitur motus sanguinis *tardior*: igitur si *timor* & *tristitia* diutiùs perseverant, *melancholiam* adesse pronuntiat *Hippocrates*^a: in *melancholicis* porro observatur *pulsus rarus*, & *facies pallida*, ob impetum scilicet sanguinis minorem. Ex motu enim imminuto fit, ut tardiùs ad *cerebrum* perveniat sanguis, à cerebro item ut segniùs in *cor* deriventur spiritus: momento igitur languente, vasa non ita facilè perumpet sanguis. Par est ratio *exanimationis repentinæ*: in ea enim dissipantur prorsus spiritus, ita ut cor, viribus destitutum, laboret admodum, & sanguinem vix queat protrudere: unde tardior sanguinis cursus, & debilius momentum. Ita *narium hæmorrhagia* subito *terrore* sæpe restinguitur.

Menses, si præcesserit *evacuatio nimia*, sisti, aut saltem retardari debere, satis ma-

a *Aph.* 6. 23;

manifestum est: deficit enim, qui fluxum provocet sanguis. Ita post *partum* multæ *duas* vel *tres* periodos intermittunt; quia nempe *lochiorum* fluxu pene exhausti sint humores. Pariter à *diuturniore morbo* imminuuntur menstrua, quia aut non suppetit sanguis, aut in partium nutritionem impenditur. *Balnea & æstuaria* sudorem nimium promovendo, *Plethoram* ideo & menses imminuunt, & tardant. Idem de *ulceribus*, & *fonticulis* diuturnis annotandum est. Novi etiam mulierem, cui ex *Theæ* potu urina nimia profluxerat, mensibus vice proxima immunem: alia à *vena* liberius *secta* ad spatium *trimestre* non purgata est. Etiam inter *salivandum* fœminæ defecisse menstrua compertum habeo: in qua quidem hoc singulare & notatu dignum evenit, quòd die proximo ante *salivæ* fluxum ab *utero* eruperunt menses, proriente verò à glandulis *saliva* intercepti sunt. Ita, itinere per inferiora præcluso, statim per *nares* effluxit sanguis, & eâ quidem copiâ, ac ab *utero* remitti consueverat: deinde, *bimestris salivationis* decursu, intra vasa quietus substitit. Pari modo se habent mulieres, si aliò traducitur humorum copia; igitur in *hydrope* menses sisti monet *Hippocrates*

84 De iis, quæ aut citiùs cient,
tes^a; paucioresque fieri, & tandem
deficere, si in utero crescat aqua inter-
cus^b.

Mensibus etiam officiant victus increas-
sans, & humorum cruditas: quia, cum chy-
lus viscidior sit, sanguis ferè semper in
capillaribus stagnat, difficiliùs certè & par-
ciùs à sanguine separantur spiritus; unde
imbecillior circulatio, & vis minor. Ita
in iis sæpe supprimuntur menses, quæ
lactis usui nimium indulgent; aut cretacea
comedunt, uti pravissimum est virginèi
morbi ingenium. Idem efficit vita otiosa,
& nimia frigida potatio; unde ab aquis
crudis & frigidis menses vitiari admodum
& imminui, uti etiam & lac, testatur
Hippocrates^c. A quibus etiam imprudenter
potis non tantùm mensium suppressionem, sed
& mortem aliquando sequi narrat Forestus^d.

Pharmaca denique Astringentia in causa
sunt, cur tardiùs fluant menses, quia &
uterina vasa corroborant, & sanguinem
magis viscidum & cohærentem efficiunt:
ortæ ab his suppressionis menstruæ histo-
riam satis notabilem refert Actuarius^e.

Quo-

^a Morb. Mul. 1. 2. ^b Morb. Mul. 1. 85. ^c De
Aq. s. 7. ^d Lib. 28. Ob. 3. ^e De Pravid. Urin.
2. 12.

tantaque oriantur symptomata. Quia verò longè frequentissimum est malum, & inter *virgines* pene *epidemicum*, *mensium imminutio*, ab ea disquisitionem ordiamur: si quidem nullus ferè in *puellis* reperitur morbus, qui non hanc aut comitem, aut causam agnoscat.

Imminutionis varii sunt gradus; aut enim *parcius*, aut *tardius*, aut etiam *difficilius*, aut, quod frequenter fit, non omnino fluunt menses: *suppressos* verò atrocissima omnium sequuntur symptomata: quos quæ provocare denuo possunt *pharmaca*, eadem etiam quocunque modo imminutis profunt: ita ut si *suppressio* mensium plenius explicetur, ceteræ *imminutionis* species facillimè & intelligi, & curari queant.

Obstructis igitur mensibus, non tam certa aliqua & *diagnostica*, uti ceteris affectibus, superveniunt symptomata, quàm universi ferè, quibus humanum corpus laborat, morbi. Et primò quidem, *suppressione* adhuc *recente*, ingravescent præcipuè eà, quæ *instante fluxu* sæpius ingruere diximus, symptomata, *dolor* & *æstus partium vicinarum*, *cephalalgia*, *appetitûs remissio*, & *languor*: quæ quomodo *Plethoræ* respondeant, supra ostensum est.

Hæc

Hæc deinde longum malorum agmen subsequitur, *uteri inflammatio*, aliquando etiam *gangræna*, *arteriarum pulsatio*, *dorsæ* & *articularum dolor*, *frigoris calorisque vicissitudo*, *venarum varices*, *tumores in cruribus præsertim*, & *pedibus*, & *hypochondriis*; *totius corporis gravitas* & *imbecillitas*, *tormina inflationesque ventris*, *colicæ haud absimiles*, *flatus etiam* & *murmura*, *vomitus*, *ad præcordia anxietas*, *tussis dyspnœa*, *asthma*, *tabes*, *cordis palpitatio*, & *syncope*; *in capite dolor acerrimus*, *ad frontem præsertim* & *occiput*, *oculorum gravitas*, *vertigo*, *nonnunquam apoplexia* & *insania*, *pallor*, *fluor albus*, *passiones hysteriæ*, *globus præsertim quasi in gutture sursum reptans*, *urina aliquando stillans*, *aliquando suppressa*, *alvus dura*, *sanguinis per aliena loca eruptio*. Hæc ferè à suppressione menstrua oriuntur symptomata, in aliis alia: quæ tamen omnia non inconcinne à *Plethora* deduci possunt.

Cùm verò horum alia à sola sanguinis *quantitate* aucta, alia rursus à *qualitate* etiam vitiata orientur, videndum est, quales potissimum affectus inferat aucta quantitas, sive *Plethora*. Quoniam autem *Plethora per se spectata* menses, uti *capite sexto* ostensum est, nequeat suppri-

mere, sequitur, ut in *vasis* quærenda sit
 suppressionis causa: omnis quippe sup-
 pressio, *morbosa* saltem, vel à *vasorum*,
 vel à *sanguinis* vitio derivatur. *Vasis* igitur
uterinis ita constrictis, ut nullus san-
 guini pateat egressus, propter eam, quam
 explicuimus humorum *redundantiam*, *mo-*
mentum sanguinis intenditur, quia nempe
 non augetur modò *quantitas*, sed & *velo-*
citas; quæ semper, nisi adsit *lentor*, est
 in *ratione copie*. Quò enim uberior sit
 sanguinis *quantitas*, eò major erit spiri-
 tum secretio: ab his verò cùm pendeat
 cordis ad sanguinem circulandum vis, va-
 lidior frequentiorque fiet contractio; unde
velocior etiam per vasa sanguinis circuitus.
 Cùm itaque tum *moles*, tum *momentum*
 sanguinis increseat, orietur etiam *calor*
 humorum intensior, & canalium validior
distensio, & proinde quicquid à *nimia dis-*
tensione proficiscitur: cuiusmodi sunt ea,
 quæ *instante fluxu* sæpius ingruere solent,
 symptomata; quibus adjici possunt *vasorum*
tumor, & *pulsatio*: & hæc quidem præ-
 ceteris patiuntur eæ, quibus suppressio-
 nis causa fuerit *vasorum tenacitas*. Ideo
 signum *diagnosticon* habetur, à *vasorum*
 vitio suppressionem provenisse, si adsit
dolor circa uterum tensivus, *venarum tu-*
mor,

mor, faciei color floridus, quod etiam certius erit, si fortius increbrescat *pulsus*. Erit enim in *Plethora*, quæ qualitatem sanguinis nondum vitiat, *pulsus validus, plenus, creber: validus* quidem, quia cum uberior sit sanguinis copia, largior etiam erit spirituum secretio: ita cor, spiritibus magis instructum, fortiusque se contrahens, majori impetu sanguinem in arterias protrudet; qui ideo vehementi ictu in arteriarum latera impinget, & *pulsum validiorem* excitabit. Cum porro in *Plethora* amplior sanguinis moles in canalibus continetur, amplius etiam spatium occupabit, & arteriarum tunicas magis extrorsum trudet, sive *pulsus* ad digitum sentietur *plenior: Crebriorem* etiam *pulsum* inferet *Plethora*, quia tum copiosius in cordis *ventriculos* influit sanguis, ita ut cor stimulo quodam in contractionem citius suscitetur; tum uberior etiam in fibras cordis musculares derivantur spiritus; ita ut cor motum suum exercere possit frequentius. Unde in arteriis *pulsus crebrior*.

Ad hunc modum, tum *ictu* tum *tempore*, incitator fiet *pulsus*, donec ad augmenti *summam* pervenerit *Plethora*: est enim certus quidam plenitudinis gradus, ultra

quem, illæsa *qualitate* sanguinis, augeri nequeat *quantitas* Hoc à plenitudine periculum optimè intellexit *Hippocrates*: *Athletas* enim, quorum habitus ad *summum* bonæ valetudinis *gradum* pervenit, in eo diu manere & consistere non posse asserit; quippe si quid ulteriùs adjicitur, periculo non vacat^a. Itaque hanc *bonam habitudinem* cito *solvendam* esse monet. *Plethora* enim diu nequit *increfcere*, quin comitem sibi adscilcat sanguinis *lentorem*. Quippe cùm, instante fluxu menstruo, ea, quam priùs exposuimus, sit vasorum *distensio*, quia scilicet *quantitas*, & proinde etiam *momentum* sanguinis *decima* ferè parte augetur; si menses ad *duas periodos* subsisterint, moles sanguinea *quinta* ferè parte solito uberior erit, nisi aliæ evacuationes auctæ fuerint; adeoque eadem ratione *increfcet* ea, quâ latera vasorum à fluido circulante urgentur, *pressio*: quam à *vasis*, citra virium noxam, sustineri posse nemo credet, qui, quàm graviter ea sub *primæ periodi* incursum laborent, meminerit. Et hic quidem à *Plethora lentor* tribus modis deducitur. 1. Enim ab ipsa *copia* oriri potest, quæ ita supra modum intra

vasa

^a *Aph.* 1. 3.

vasa turgescit, ut ea, utcunque distenta, satis amplum sanguini circulando spatium præbere nequeant, nisi penitus diffiliant fibræ; ita ut, cum uberior sit, quam pro vasorum capacitate, fluidi moles, majorem patiatur renitentiam sanguis redundans. Quò fit ut particulæ ipsius, tum à canalium tunicis, tum à præcedenti liquido, cui continuo affricantur, quasi retro pulsæ & retardatæ, in angustiùs spatium coëant, seu *tenaciùs* inter se coalescant: quæ etiam, quia mole nimium excresecunt, in *capillaribus* sensim stagnabunt; unde iterum, circuitu per hæc minima vasa aliquatenus impedito, major erit in ceteris canalibus globulorum inter se invicem renitentia, & proinde strictior cohærentia, sive *lentor*. 2. *Lentorem* inducet *motus cordis* in *Plethora* tandem *imminutus*. Cum enim ultra determinatum quendam gradum intumescant vasa sanguinea, nervos circumpositos non in cerebro modò, sed & in ipso corde, ita fortiter constringent, ut parciùs fluat in fibras cordis spirituum copia, unde *motus cordis debiliùs*. Itaque sanguis, quò minore cum impetu protruditur, eò *faciliùs* à quacunque renitentia retardatur, adeoque promptiùs ad *lentorem* perducitur.

3. Sanguinis etiam *lentorem* promovet *partium tenuiorum absumptio*. Cum enim vasa distendat aumodum sanguis plethoricus, ea contra reciprocatam quadam actione in sanguinem nituntur; ita ut ipsius particulæ, à tunicis vasorum repercussæ, à pressione recedere conentur: quò fit, ut tum per vasorum *poros*, tum per ductus *secretorios* exprimatur quicquid fuerit sanguinis *tenuis & aquosum*: ita particulis fluidioribus continuo extrusis, necesse est, ut sanguinis reliqui *compages* sit *arctior* multò, & *constrictior*. Igitur si non omnino prodeant menses, eos præ morbo aut *crassos*, aut *viscosos*, aut *glutinosos* fieri docet *Hippocrates* a. Adeo ut, licet hæc, quæ sequuntur, symptomata à *Plethora* proficisci queant, magna tamen ex parte *Plethoræ*, *cum lentore conjunctæ*, ortum debent, accedente saltem *lentore* in deterius eunt: qui tamen *lentor*, cum à *Plethora* proveniat, minimè obstat, quò minus symptomatum, quæ *suppressis* à *vasorum vitio* mensibus superveniunt, causa agrosatur *Plethora*. Atque hoc animo tenebit lector, ut eadem sæpius iterandi tædio parcatur.

Cum

a *Morb. Mul.* I. 10.

Cùm autem *Plethoræ* accesserit *lentor*, evanescit illa, quæ suppressioni à *vasis* ortæ propria est, *pulsus vehementia*: quippe ita vim pristinam remittit *pulsus*, ut jam tandem *imbecillis*, *rarus*, atque *inequalis* fiat. *Lentore* enim inducto, propter compagem sanguinis strictiorem *parcior fit spirituum secretio*: spiritibus vero minùs copiosè influentibus, & corde adeo debilius contracto, *imbecillior* erit sanguinis in arterias projectio. Unde etiam *pulsus imbecillis*. Ad hoc illud etiam accedit, *pondus* nempe sanguinis in *Plethora* auctum: ita, cùm major moles movenda sit, impetu debiliore sanguinem extrudet cor. Increset adhuc *pulsus imbecillitas*, eò quòd, cùm major sit sanguinis viscosi quantitas, major erit particularum inter se nisus & affrictus, earumque difficilior à se invicem divulsio: unde minor sanguinis, propter majorem resistantiam, *velocitas*, & *pulsus* proinde *imbecillior*. *Velocitate* porro imminuta, ad nervorum origines *tardiùs* deducitur, qui in spiritus abire debet, sanguis: itaque ii, qui jam in nervis hospitantur, spiritus minùs protrusi, segniùs in cordis fibras influunt; unde longioribus intervalis iteratur cordis contractio, & *rarior* fit *pulsus*.

pulsus. Etiam *inaequalis* erit *pulsus*, tum *ictus* tum *intervalli* respectu; quia, cum novus continuò ferè in sanguinem *lentescentem* traducatur *chylus*, fieri nequit, ut *æqualis* sit sanguinis totius temperatio, eademque particularum omnium còhærentia: molis igitur sanguinæ cum pars alia sit tenuior, alia rursus viscidior, pro varietate texturæ, quâ gaudet sanguis ad nervorum oscula allabens, varia erit spirituum secretorum copia, à sanguine scilicet laxiore major, à constrictiore minor: ita spiritibus *inaequaliter* ad cor derivatis, *inaequalis* etiam erit cordis *contractio*, non quoad *tempus* modò, sed & *impetum*. Itidem *pulsus* *inequalem* efficiet sanguinis, qui in cordis ventriculos influit, *crasis* *inaequalis*: *lentum* enim sanguinem, utpote compactum magis & renitentem, tardius & debiliùs projicit cordis *systole*; *tenuem* verò, minore resistentia præditum, eadem vis citiùs & validiùs extrudit.

Eodem modo se habet *pulsus*, si suppressionis origo ab altera, quam attulimus, causa provenerit, *sanguinis* scilicet *qualitate* vitiata; ea enim, quanquam variis modis inquinari potest, nullis tamen ita vitiosa fiet, ut menses valeat restringere,
nisi

nisi simul adfit *lentor*. Igitur in hoc casu, tanquam *unicum* sanguinis vitium, habendus est *lentor*: à quo *suppressionem* inferri posse superiora satis evincunt. Ita quemadmodum *Plethora* sanguini tandem *lentorem* inducit, sic etiam *lentor Plethoram* parit: obstructis quippe crasso sanguine arteriis *capillaribus*, intra reliqua vasa coacervatur ea, quæ singulis mensibus effundi debuit, sanguinis portio. Ita quacunque de causa supprimantur menses, exurget tandem *Plethora*, quæ quomodo inferat ea, quæ à suppressis mensibus sequi solent, symptomata, paulo jam distinctiùs explicandum est.

Redundante igitur in *uteri vasis* sanguinis copia, cùm aliqua ejus pars firmiùs hæreat, & abripi per tenuia capillaria non possit; *arteriolaræ*, in quibus hæc inchoatur obstructio, magis magisque sensim extrorsum trudentur ab eo, qui continuò allabatur, sanguine: qui, succedente ob partium nisum calore, calorem pariter concipiet, & *inflammationem* pariet: quæ frequentiùs fit, quando in *ipso fluxu* subito restricti sunt menses. Perdurante *inflammatione*, si partes solidæ ab humoribus corrosæ & laceratæ fuerint, insequitur *ulcus*: nonnunquam etiam, si accesserit
cor-

corruptio, *gangræna* : exempla suppeditabit *Hildanus*^a.

Arteriæ vehementiùs *pulsant*, quia suppressis mensibus ita redundat sanguis, ut tum ob *copiam* quidem canalium tunicas latius *distendat*; tum verò ob auctum *momentum* feriat validiùs. Igitur hæc *arteriarum pulsatio* in iis præcipuè observatur, quibus, *vasorum vitio*, recenter suppressi sunt menses. Cùm enim semel *lentorem* contraxerit sanguis, ita ut minùs velociter circuletur, cessat ea in *arteriis pulsatio*, ob momentum sanguinis debilius, quanquam minimè interim deficiat *plentudo*. *Lentescente* quippe sanguine, parciùs separantur spiritus; unde, corde motum suum admodum debiliter peragente, fluidum impetu languidiore in arteriarum tunicas defertur : ideo ea sensim labascit *pulsatio*.

Spina dorsi frequenter *dolet*, quoniam *medulla spinalis*, uti est sensu acutissimo prædita, ita *pressione* ea, quæ ab arteriis distentis oritur, faciliè affici solet. Ideo *Variolarum* imminentium signum *diagnosticon* habetur *Spinæ* dolor : quem quidem in *variolis* non secus, ac in suppressis mensibus,

^a *Cent.* 2, *obs.* 62, 63, 64,

sibus, excitat nimia vasorum plenitudo. Orietur etiam inveterascente morbo ad *Articulos dolor*, propter exquisitum *Periostei* sensum: quo fit, ut, cum sanguis copiam & lentore simul peccans, vasa, quæ *Periosteo* intercedente ossibus inseruntur, supra modum distendat, tenuis illa membrana multum distrahatur, quæ tamen ad *Articulos* potissimum distrahetur, quia circa *ossium extremitates* vasorum longè uberior copia *Periosteum* pertransit.

Frigoris calorisque vicissitudo ex iis, quæ de *Febre intermittente*, *capite octavo*, diximus, satis commodè deduci potest: hæc enim *vicissitudo* nihil aliud est, quam *Febriacula*, gradu licet multò remissiore, *intermittens*. Hinc suppressis mensibus *Quartanam* accessisse narrat *Forestus* a. Atque hæc quidem *frigoris calorisque* per vices accessio haud futile signum est, quòd sanguis in iis, quibus supprimuntur menses, jam tum incipiat lentescere. Itaque in *tertiis* mensibus si mulieri non prodierint, *febrem erraticam*, & *horrorem* accedere scribit *Hippocrates* b.

Venarum in pedibus cruribusque *Varices* non tantum à sanguinis exuberantia, sed

G

re-

regressu in *Venam Cavam* aliquatenus tardato oriuntur. Accumulatâ enim Plethora, distenditur adeo atque intumescit uterus, ut neccessario ramos Iliacos multum comprimant; comprimendo verò sanguinis per eos refluxum moretur. Ita circuitu in *cruribus* admodum languente, intumescunt *venæ*; in quibus quoniam sint, *valvularum* interjectu, distinctæ quasi *cellule*, non *æqualiter* turgescunt latera, sed tumores quosdam, ut ita dicam, *geniculatos*, quos *varices* appellant, efformabunt; in iis scilicet, quæ à duabus *valvulis* comprehensa sunt, *intervallis*. Quò autem magis à corde distitæ sint *venæ*, eò turgidius eminent varices: quia, cum major sit fluidi incumbentis altitudo, major etiam erit ad extremitates canalium pressio. Accedente *lentore* intensius adhuc intumescunt *varices*: quia, languente sanguinis *velocitate*, tardior multò sit per *venas Iliacas* recursus.

Quòd si paulo diutiùs fiat ista à *Plethora* distensio, laterum fibræ, sanguinis impetu dimotæ & sejunctæ, ita fatiscunt, ut per ipsarum rimas humores facilè exudent; ita aditu in vasorum interstitia semel patefacto, perenne fiet stillicidium; unde sensim increfcet *tumor*. Qui ad *inferiora*

feriora potissimum, uti *pedes, crura & hypochondria*, nascetur; quia cum difficilior & tardior sit in his *infimis* canalibus sanguinis ad cor recursus, & gravior incumbentis fluidi moles, uti jam ostensum est, ibi major erit in latera vasorum nisus, & proinde facilius in interstitia illa fluidi eruptio. Hinc paucis, quibus supprimuntur menstrua, hujusmodi *tumores* absunt: in quibusdam etiam *rheumatismi*, & *podagræ* speciem præ se ferunt, quæ quidem mulieres prorsus immunes esse scribit *Hippocrates* a, nisi defecerint menses. Hos à *Piethora tumores* proficisci ideo quoque haud absurdè contendas, quòd *humidi temperamenti* mulieres, quibus diutius durant menstrua, suppresso profluvio, citius intumescunt: quale *Hippocrates* temperamentum *occidentalium* b, quas vocat, *foeminarum* esse proprium observat; siquidem illi ista plaga ita *frigida & aquosa* videatur, ut incolis & *suppressionem mensium*, & proinde *tumores* inducat. Atque hi quidem *tumores*, ut plurimum *laxi* sunt, non rarò tamen in abdomine *duri*, instar *nodi* aut *tuberculi* cujusdam, observantur; in quibus id satis singulare est,

G 2

est,

a *Aph.* 6. 29.

b *De Aër.* 12;

est, quòd non jugiter excrescant, sed modò turgeant, modò penitùs subsidant, ita ut hi ad *hysterica symptomata* reducendi sint *tumores*, de quibus in sequentibus dicetur. Talia circa inguen *tubercula*, retentis mensibus, observat *Hippocrates* a. Quòd si longiùs perseverarit *suppressio*, *lentore* accedente, ita sensim languescit circuitus, ut, motu per vasa minima imminuto, sanguinis particulæ, tenaciùs inter se cohærentes, *obstructiones* in ceteris canalibus, *lymphaticis* præsertim, qui omnium sunt tenerrimi, *facilè* pariant. Ita humorum *visciditas*, fibrarum *laxitati* conjuncta, *hydropem* inferet, qualem in suppressis mensibus describit *Forestus* b. *Frequenter* etiam in ipso *utero* succrescit *Aqua intercus*, quam & sæpe notat *Hippocrates* c: qui quidem morbus *virgines* potissimùm afficit, eodem annotante *Hippocrate* d, quia in iis faciliùs supprimuntur menses, uti postea dicetur. Pariter si aliæ evacuationes, uti *hæmorrhoidum*, *urine*, *diaphoreses*, &c. suppressæ fuerint, propter *Plethoram* in corpore coacervatam, frequentissimè succedit *hydrops*: etiam nostræ

a Nat. Puer. 7. b 19. 34. c Morb. Mul. 1. 2.

d Morb. Mul. 1. 87.

nostræ de *Plethora* sententiæ ulteriùs adhuc favet quotidiana illa de *gulosis & bibacibus* observatio, quòd in *hydropem* præ ceteris multò procliviores sint.

Hæc quæ à canalibus nimium oppletis oriuntur mala, *Ventriculo* imprimis & *Intestinis* nocitura facilè sentiet, quisquis vasorum, ad eas partes reptantium, multitudinem penè infinitam perpendat. Quippe, ob humores plethoricos, in ipsis vasorum tunicis quædam quasi *Inflatio* sentitur: quæ cum spirituum per *nervos* influxum, uti dictum est, intercipiat, languescit admodum *motus* ille ventriculi & intestinorum *Peristalticus*, quo in tenuem *chylum* rediguntur alimenta. Ita ut his *chylosois* instrumentis, ob spirituum inopiam minùs vividè se moventibus, non tantùm *tardiùs*, sed *imperfectiùs* etiam comminuat *chylus*: unde etiam majore copia intra *primas vias* accumulatur, & quendam *plenitudinis* sensum inducit. Adhuc *crudior* erit & *viscidior* chylus, si adsit *lentor* sanguinis; cum enim in *lentore* motus sanguinis sit imbecillior, & cohærentia multò tenacior, non modò minor spirituum in *musculos* derivatio, sed minor etiam erit in *glandulis ventriculi*, & *intestinorum* liquidi secretio: ita ut alimenta,

liquido eo, quo humescere & molliri solebant, defraudata, minùs rite dissolvi queant; inde longior in intestinis *chyli* mora, & compages crassior. Igitur ferè semper mensium suppressorum comes esse solet *alvi pigrities*: tum quia, *motu* intestinorum *imminuto*, minùs detrusæ sint fæces, tum quia præ *siccitate* per se tardius exire queant. Hinc alia elucet ratio, cur plethorico sanguini necessariò tandem accedat *lentor*; quia scilicet *chylus*, ob motum stomachi & intestinorum in *Plethora* imminutum, minùs comminuitur, adeoque magis crassescens cum sanguine circulatur. Vera quippe est *veterum* sententia, id quod in *prima* concoctione crudum est, in *secunda* aut *tertia* nunquam digeri. Et hunc quidem *chyli lentorem* suppressioni menstruæ brevi succedere satis manifestum est, quod mulierum, quibus suppressi sunt menses, prima ferè semper sit de *Ventriculo* læso querimonia. Hinc sanguis crassior factus minutissima, quæ per *faciem* excurrunt, vasa nequit pervadere; unde *genæ pallidæ* & *decolores*.

Chylus autem, si diutius æquo in his pomœriis moretur, ea vitia contrahet, quæ liquoribus *stagnantibus* ferè semper ad-
sunt,

sunt, cujusmodi sunt *Putredo*, & *Acor* : cùm verò sine quodam partium *motu putrescere* nequeat *chylus*, quicquid *aëris* in eo continetur, fortiùs quoque agitabitur: qui, si *intus* sit conclusus, *flatus* & *murmura* excitabit : si *foras* eliminatus, *ruetum*. Multifariam autem oriuntur ventriculi & intestinorum *tormina*, tum quia canalium fibras *intus* vehementer admodum distrahit sanguis plethoricus, tum quia *extra* *chylus* jam in *Acidum* mutatus pungit, vellicatque : utraque enim de causa inferetur *Dolor* : qui si intensior sit, stimulo suo musculosam *ventriculi* tunicam laceffet, eâque admodum violentiùs contractâ, *Vomitum* provocabit.

In *corpore* sentitur *gravitas*, quia, solenni mensium evacuatione inhibita, tum revera crescit corporis *pondus*, tum imminuuntur etiam *vires* : quæ quancumque deficiunt, corpus, etiamsi revera *levius* sit, *sentienti* tamen *gravius* videtur. Si enim dimidias ei, qui pondus sustinere debet, vires detraxeris, idem est ac si duplum imposueris. Suppressis verò mensibus sequitur virium *imbecillitas*, quia *vasa sanguinea*, & in cerebro & in ceteris quibuscumque corporis partibus, ita supra modum intumescunt, ut nervos, quibus

adjacent, premant admodum & constringant; adeo ut tum minor liquidi nervosi fiat secretio; tum minor etiam, pro ratione liquidi secreti, in membra derivatio. Itaque spiritibus ad hunc modum interceptis, oriuntur *vires imbecilles*. Ita suppressis mensibus sequuntur *duo illa*, quæ apud *Auctores* statuuntur, *Plethoræ genera*; crescente enim indies *ad vasa Plethorâ*, tandem succedit etiam, quæ *ad vires* dicitur.

Cùm ad hunc modum canales inferciat sanguis redundans, *glandulæ*, utpote ex *vasculis* tenuissimis convolutæ, & carne parum suffultæ, si quæ aliæ corporis partes, labem satis promptè excipient: inter quas nullæ quidem promptius, quàm eæ, quæ ad internam *tracheæ* tunicam inferuntur; quod ex *perspiratione impedita*, sive ut vulgò loquimur, *suscepto frigore*, quotidie experimur. Perspiratione quippe impedita, *glandulæ tracheales* ideo tument, quia, obstructis poris cutaneis, major ad ceteras glandulas derivatur sanguinis copia; unde major quantitas materiæ per ipsas secernitur; ita *tracheales*, hâc majori humorum copiâ oppletæ, turgescunt, atque infarciuntur. Viscidus igitur humor cùm *tracheæ glandulis* semel inhæserit,

rit, nervæas propagines, quibus circum undique vestiuntur *glandulæ*, ita premit & vellicat, ut necessario *musculi*, quibus *nervi* inserviunt, in contractionem excitentur: musculis verò *tracheæ* contractis, per *os* exprimitur *æer*, seu quod idem est, fit *tussis*. Quam quidem, cùm *dyspnœam* comitem non habeat, ab his *glandulis* potiùs, quàm à *pulmonibus* proficisci credimus; quippe, si in *pulmones* inciderit materia redundans, *tussim* excitare posse vix videtur, nisi & simul inferat *spirandi molestiam*: quæ sanè in suppressis mensibus perquam familiaris est. Sanguine enim in *vasis pulmonum* capillaribus restitante, *vesiculæ bronchiales*, quæ arteriis ubique interjectæ sunt, tum pondere nimio laborant, & quendam *gravitatis* seu *anxietatis* sensum excitant, tum in spatium angustius compressæ, ad *æerem* per vices intromittendum expellendumque, ineptiores fiunt: ita ut, sanguine magis indies stagnante, non nisi difficulter admodum peragatur *respiratio*. Ita à potu largiori *dyspnœam* inferri scribit *Hippocrates* a. Quin graviùs adhuc lædetur *respiratio*, si *thoracis musculi*, uti plerumque fit, vel ita

G 5

pec-

peccante materia oppleti sint, vel spiritibus, five ob *Plethoram* nimiam sanguinis, five *lentorem*, destituti, ut munere suo minùs rite defungi queant, & *costas* nec validè satis sursum *elevant*, nec deorsum *premunt*: unde parcior aëris ex *vesiculis* expressio, & gravior in spirando *pulmonum* labor. Etiam aliquando ab inflatis *utero & hypochondriis* oritur, aut saltem augetur *dyspnœa*; quia, *diaphragmate* sursum *intra thoracem* protruso, ita coarctatur *pectoris* cavitas, ut debitæ *pulmonum* expansioni desit spatium; unde spirandi difficultas: cui malo maximè *obnoxii* sunt ii, quibus *thorax* angustior est, uti experiuntur *gibbosi*. Quod si hoc *pulmonibus* diutiùs incumbat malum, succrescet, quod gradu tantùm à *dyspnœæ* discriminatur, *asthma*.

Et hæc quidem in *pulmonibus* orientur symptomata, etiam si adhuc *intra* canales sanguineos coërceantur humores plethorici: qui si tandem *extra* vasa profluant, & in *folliculis bronchialibus*, five potiùs in *interstitiis* eorum, sedem figant, eos multùm undique distendent; unde paulatim increscet *vomicæ*: quod quidem vocabulum, si *vomicam* à *phthisi pulmonari* distinctam esse volumus, humoribus *intra*

pul-

pulmones quidem effusis convenit, *vesiculâ* tamen five *cysti* propriâ adhuc contentis; ita, quia nullum cum *bronchiis* commercium habeat, aut profundius saltem delitescat *vomica*, nulla etiam per *tussim* fiet *puris* excretio. Nec in *interstitiis* solùm, sed & in *glandulis*, quibus plurimùm scattet interna *bronchiorum* tunica, accrescere potest *vomica*: ex quippe *glandulæ*, quanquam in sano corpore oculis vix percipi queant, accedente morbo distendi admodum possunt, & *grandescere*: quod in reliquis *glandulis*, *pericardii* puta, *pleuræ*, *peritonæi*, &c. quæ extra morbum aciem oculorum fugiunt, frequenter observamus. Hujusmodi sanè *vesiculas* non semel vidi, nunquam tamen æquè conspicuas reperi, ac in fœmina quadam, quæ *tabe*, menses suppressos infecuta, interiit. Hujus in sinistro latere universus *pulmo* materia purulenta ita differtus est, ut ad *scirrhum* pene accederet: immisso cultro exiit *pus*, non circumquaque diffluens, sed *distinctis vesiculis*, plurimùm quidem *turgentibus*, non *ruptis* tamen, inclusum: qua de re ut certior fierem, *vesiculas* quasdam aqua tepida ita elui, ut, omnitanquam *pure* exhausto, oculis integræ atque indivulsæ exhiberentur. Quòd si
de-

demum hæ *vesiculæ* inflammatae & disruptæ fuerint, facto *ulcere*, succedit *tabes*. Cujus quidem causa frequentissima apud auctores statuitur, aut evacuationis solennis suppressio ^a, aut plenior alimenti ingurgitatio: utrinque scilicet ea, quam volumus, inducitur *Plethora*. *Muliebrium* verò *phthision* usitatissimam originem agnoscit *Mortonus* ^b, menses obstructos; quos quidem, quando ab hoc fonte derivantur, *lethales* pronuntiat *Hippocrates* ^c.

Nec sua melius *cordi* constat, suppressis mensibus, *contractionis remissionisque* norma: accumulatis enim intra vasa pene ad rupturam usque humoribus, sanguis, qui universum ferè *aortæ* truncum obsidet, liquido, quod à *corde* protruditur, validiùs multò renititur, quàm cùm minor esset in canalibus plenitudo: sanguinis enim *renitentia* est, ut *particularum copia*. Ita liquidum, hoc impeditum obstaculo, quò minùs liberè foras profluat, majore, quàm consueverat, copia intra *cordis ventriculos* turgescit, & cor adeo nimio *pondere* laborat admodum, & pene *suffocatur*: spiritus interim in fibris motrici-

^a *Willis Pharm. Rat.* 82.

^b *Phthisiol.* 3. 9.

^c *Præd.* 2. 13. *Morb. Mul.* 1. 6.

tricibus compressi, & quasi *stimulo* quodam excitati, vires suas vividius exercent, ut sanguinem forti fatis impetu foras protrudant. Corde autem vehementius contracto, ad *sternum* altiùs insurgit *conus*, & in *costas* ictu quodam impingit, qui proinde dicitur *palpitatio*. Ob hanc sanguinis in arteriis *renitentiam*, necesse est, ut vehementiore impetu contrahatur *cor*, quia vis ea, quâ sanguinem projicere conatur, repercussa quasi & reverberata, in ipsum denuo recidit; ita ut impetus, qui in sanguinem per *arterias* propellendum fieri consuevit, in *cordis fibras* exerceatur: unde cordis violentior concussio, & altior ad *costas* insultus. Ad hunc modum si uberiùs increverit *Plethora*, singulis arteriarum pulsibus *palpitabit* etiam *cor*. Adhuc molestior fiet *palpitatio*, si *Plethoræ* sanguinis *lentor* accesserit; quia globulis sanguineis arctiùs inter se coherentibus, major erit ea, quam in *aortæ* trunco fieri diximus, *renitentia*. Igitur morbis iis, in quibus *lentior* reperitur sanguis, ut *rheumatismo*, *passioni hysterice*, *chlorosi* etiam & *cachexiæ* ^a, comes ferè assidua adest *palpitatio*.

Ulte-

^a Willis Phar. Rat. 263.

Ulteriùs porro indies crescente *Plethora*, cor nimiaë sanguinis copiaë succumbit; deficiunt quippe, quæ tanto ponderi movendo pares sint, vires. Motu adeo cordis suspenso, *intermittit pulsus*; & quia cursus sanguinis in præsens sistitur, nulla fit in cerebro spirituum secretio, unde *animi deliquium*, sive *syncope*. Potest etiam prohiberi contractio cordis à *pressione*, quæ in *cerebro* à vasis plethoricis oritur, quæque spirituum iter per *nervos* intercipit. Ad hoc vasa cordis *coronaria*, cum plurimum distenta sint, nervos etiam vicinos comprimunt: unde influxu spirituum præcluso, otiantur fibræ, & nulla fit è corde sanguinis projectio.

Capitis dolorem quomodo inferat *Plethora*, alibi ostendimus; ideo suppressis mensibus necessarium esse dicit *Celsus*, ut in *capite* fiant *dolores acerbissimi*. Hi quidem *gravedinosi* erunt, propter solam, quâ canales quaquaversum urget *Plethora*, *pressionem*, præcipuè si affuerit *lentor*; *pulsantes* etiam, quia cum in *arteriis* uberiùs coacervatur sanguis, & impetu vehementiore propellitur, validior erit in latera humorum *ictus*, & major fibrarum
distra-

disfractio : unde *dolor cum pulsu* excitabitur. Ad *sinciput* tamen & *occiput* sentiri solent *dolores*, quia *dura mater*, in qua præcipua est *doloris* sedes, *suturæ parietali* & *lamdoidali* firmè connectitur; ita *vasa*, quæ per eam disseminantur, & *intus* plurimum *distracta* sunt, & *extra* ossibus compressa: in his igitur canalibus, plenitudine admodum turgentibus, & ad solidum impactis, acrior erit *doloris sensus*. Multi etiam *duræ matris* vasa, per tenues utriusque *suturæ* rimas, in *integumenta capitis* funduntur: adeo ut ab his fortè, propter *tunicas* exuberante sanguine dimotas, & *foramina*, quæ pertranseunt, angustiora, haud *exigua doloris* pars oriatur. Itaque ii, quibus *suturarum* juncturæ arctè nimis inter se coaluerint, *cephalalgia* ut plurimum graviter laborant. Ab hujusmodi *dolore*, si vehementior fuerit, satis patet, quomodo contumaces inferantur *vigiliæ*.

Hic quidem *capitis* in suppressione mensium *dolor*, utcunque familiaris sit, non ab occulta aliqua cum *utero sympathia*, sed ab ipsius *cerebri structura* oritur: quod cum sit viscus omnium *tenerrimum*, injurias minùs, quàm reliquæ partes, sustinere potest. Hoc etiam de *capite* & *pul-*
mone

mone annotari debet, quòd in iis multò faciliùs atque altiùs, quàm in reliquo corpore, suscipitur ea, quæ à *mensibus suppressis* oritur, labes; hæ quippe partes omnium sunt mollissimæ, & humorum incurfui minimè renituntur. Itaque in omni ferè morbo graviùs plectuntur. Præcipuè verò, si in *ipso fluxu* restricti sunt menses, sequi frequenter solet *capitis dolor*, & *hæmoptoë*.

Cerebro autem semel affecto, in mali confortium ob viciniam facilè trahuntur *oculi*, & simili pondere, ob canales nimium refertos, *laborant*, nonnunquam etiam *intumescunt*: quemadmodum & eos *gravari* cernimus, simul ac in cerebro languescant spiritus, seu quod idem est, obrepat *somnus*. Ulterius adhuc serpente malo, *oculi* ita affecti sunt, ut *vertiginem* inducant: cujus quidem morbi rationem primus exposuit *Bellini*. In eâ enim quæcunque oculis obversantur, utcunque quiescentia & immota sint, *rotari* tamen, & *circumagi* videntur. Quippe cùm motus rerum externarum non alia ratione ab oculis percipi soleat, quàm per mutationem loci, in quem veniunt *species* intra oculum perductæ, sive imagines in *retina* depictæ; quocunque modo *specierum distan-*

stantia mutetur, *objectum moveri* videbitur. Mutari autem potest *distantia*, vel quia *objectum* re vera moveatur, vel quia *oculus* moveatur immoto *objecto*, vel denique, quia *nervi optici* filamenta loco suo dimota sint. *Nervo enim optico*, sive *retinâ* dimotâ, *radii*, ab *objectis* emissi, non in easdem *oculi* partes incidunt, sed pro vario *retinæ* motu diversas; ita ut, dum *imagines* in *retina* locum mutant, *objecta* tanquam locum perpetuò mutantia videantur. Cùm itaque *arteriæ*, ad *oculi fundum* disseminatæ, *sanguine plethorico* supra modum turgescant, *retina* seu *nervi optici* expansio, *pulsantibus*, quibus contigua est, *arteriis*, loco suo dimovebitur, adeoque *imago radiantis*, in ipsam incidens, locum quoque immutabit: unde ipsum quoque moveri videbitur *objectum*, seu, quod idem est, ingruet *vertigo*.

Distentis ad hunc modum *cerebri vasis*, facile concipitur, quomodo tandem succedat *apoplexia*, morbus *vertigini* multum affinis. Hujus quidem plurimæ causæ apud auctores statuuntur; quas tamen accuratissimus de hoc morbo scriptor *Wepferus* a ad duas classes redigit, eas scilicet,

H

que

quæ vel arteriolas obstruere possunt, vel spirituum per nervos effluxum intercipere. Suppressis igitur mensibus ita paulatim increfci. *Plethora*, ut *lentorem*, qualem modò descripsimus, inducat: qui si tenax ni-miùm & compactus fuerit, ad minima cerebri vasa adhærescit sanguis. Canali-bus igitur semel oppletis, augetur indies allabente lento sanguine obstructio, donec in eam tandem molem excreverit, ut *arteriolarum* orificia penitus occludat: unde nulla ex arteriis fiet in *nervos* liquidi tra-jectio, adeoque nullus in corpore relin-quetur *sensus*. Ita brevi succedet *mors*. Si tamen haud ita invaluerit obstructio, ut omnes in nervis aditus præcludat, sed aliquid adhuc liquidi nervosi per tubulos derivari sinat, liquidum illud, utcunque imbecillius sit, quàm ut ceteris *musculis* movendis sufficiat, *cor* tamen & *pectus* fa-tis vividè movebit: *cor* enim, uti & ex iis plurimi, qui *respirationis muneri* inser-viunt, *musculi*, *antagonistis* destitutum est, ideoque minore multo spirituum copiâ in contractiones cietur, quia tollitur illa, quæ ab *antagonistis* oritur, *contranitentia*. Ita, *arteriis obstructis*, potest *sensus* omnis extinguï, etiam *fibrarum* omnium, nisi in *corde* & *thorace*, *motus*, in quo qui-dem

dem consistit *apoplexiæ* natura. Potest etiam inferri *apoplexia*, etiam si absit sanguinis lentor, ob *interceptum* nempe *spirituum* per nervos *effluxum*: qui quomodo ab *arteriis*, ultra modum *dilatatis*, impediri potest, antea jam ostensum est. Eodem modo nervos comprimet, spiritusque intercludet, sanguis *extra vasa* in *cerebro* effusus; quod non rarò in *plethoricis* accidere solet. Igitur *sanguineo temperamento* præditos, & *poculis* liberiùs usos, *apoplexia* frequentiùs corripitur observamus.

Cùm *insania* sit *delirium sine febre*, quicquid poterit inferre *delirium*, excitabit etiam *insaniam*. *Delirium* verò à motu spirituum vario & perturbato oritur, unde *species* in *cerebro*, nullo ordine cohærentes, suscitantur. Spirituum verò perturbatio succedet, cùm motus ipsorum nimium rapidus sit, quod in *Plethora* facile accidit, quia augetur moles sanguinis, & cordis impetus; unde vehementior *globulorum* in canalibus attritio: quæ cùm in *cerebro* etiam fiat, & nervos nimis violentè premat, *tremores* nervorum confusi erunt, adeoque & *species* minùs distinctæ. Ita ab evacuatione quacunque solenni inhibita a sæpe sequitur *insania*,

H 2

præ-

præsertim si ætas fuerit sicca, aut præcesserit potus calidior, à quibus omnibus inducitur *Plethora*; itaque etiam *evacuantibus* curatur. Exemplum ad hanc rem satis appositum præbet *Forestus*, qui *venæ-sectione* mulierem, à suppressis mensibus *insanientem*, salutem restituit^a. Ita certum est illud *Hippocratis* effatum, *insanis* si *varices* vel *hæmorrhoides* supervenerint, *insaniæ crisi* fieri; idem etiam de *mensibus erumpentibus* dicendum.

Fluor albus, cum ex uterinis glandulis feratur, faciliè erumpit, si glandularum orificia paulo laxiùs dehiscant: quæ quidem nihil promptiùs possit diducere, quàm humorum *plenitudo*. Igitur quoties menses denuo dimanent, semper subsistit *fluor*; quia minuitur ad glandulas *Plethora*: quibus quidem induciis dignoscitur, utrùm morbus hic *idiopathicus* sit, an *symptomaticus*. Ita, restrictis mensibus, à sanguinis redundantia oritur *fluor albus*; quod non modò evincit ratio, sed & experientia confirmat: eæ quippe, quæ in suppressione menstrua huic malo maximè obnoxiaè reperiuntur, habitûs sunt admodum *plethorici*. Id etiam advertendum est, mulieres, quibus copia majore manaverit *fluor al-*

^a *Lib. 10. obs. 24.*

^b *Aph. 6. 21.*

albus, ceteris symptomatis, quæ à mensibus inhibitis sequi solent, minùs conflictari. In nonnullis etiam mensium *prodromus*, & quasi *vicarius* reperitur *fluor albus*.

Passionis hystericae pleraque symptomata cum sint *spasmodica*, uti accuratissimè commonstravit Cl. *Willisus*, quale illud certè est, quod à suppressis *mensibus* oriri diximus, *globi* scilicet in *gutturè*, quasi *ascensus*, videamus quomodo à *Plethora* deduci queat convulsio. Hujus quidem *duas* causas agnoscit *Hippocrates* ^a, *repletionem* nempe, & *inanitionem*; quas si attentius scrutemur, morbi istius rationem meliùs explicabimus, quàm si subtiles recentiorum *hypotheses* consulamus. Quippe ad hunc modum illustrari potest ea, quæ hujus loci est, ex *repletionè convulsio*: quæ cum sit contractio inflatioque musculi *involuntaria*, orietur, quoties in musculum derivatur major liquidi copia, quàm quæ imperante *voluntate* impediri possit: ita duobus *antagonistis* ad *æquilibrium* perductis, si alteri plus liquidi adjeceris, is in statu contractionis continuo permanebit, donec in istum, qui in opposito la-

H 3

tere

^a *Aph.* 6. 39.

tere est, æqualem liquidi copiam deduxeris. Hujusmodi quidem major solito in *musculum* liquidi influxus fiet, cum sanguinis crasis ita inæqualis sit, ut *antagonistæ* vasa lentis humoribus quodammodo obstruantur: quo fit, ut in fibras alterius hujusce musculi major influat liquidi copia. Liquido igitur in vasis supra modum redundante, potest esse ita valida musculi contractio, quæ ab imperio voluntatis tolli nequeat; quòd si *lentor* adfit, adhuc magis intra fibras motrices detinebitur liquidum, adeoque fortior fiet contractio. Ita si ad hunc modum infletur *tracheæ* & *œsophagi* tunica musculosa, inferetur sensus quasi *globi* cujusdam, ad *fauces* ascendentis: simul etiam ingruet *suffocationis* metus, quòd *laryngis* musculi, eodem modo intumescantis, aëri introitum minùs liberum concedant. Atque huic malo maximè sunt obnoxia, quibus aut *incertis* *periodis* redeunt, aut *guttatim* fluunt menses. Pariter à *Plethora* deduci possunt cetera *passionis hystericae* symptomata; quæ non modò à *suppressis mensibus* sequi solent, sed etiam à *fontanellis* & *ulceribus* occlusis sæpe excitantur: idem quoque in *viris*, quibus periodica aliqua evacuatio restricta est, *cap. 8.* annotavimus.

Uri-

Urinæ stillicidium, quod in suppressione menstrua sæpe fieri notat Hippocrates^a, à Plethora facile deducitur. Vasa enim sanguinea, quæ vesicæ inferuntur, cum plurimum distenta sint, nervos ita comprimunt, ut parcius & difficilior multò fiat in fibras motrices spirituum derivatio: unde muscoli ad urinam foras trudendam minor vis. Post aliquam verò moram spiritibus copiâ satis ubere congestis, eo momento in urinam nitetur musculus, ut parvulam quandam illius portiunculam necessariò propellat: hoc verò impetu exhaustis iterum spiritibus motum suum suspendere cogetur, donec novæ influant spirituum suppetiæ: ita, superato sensim per vices obice, urinam guttatim demittit vesica. Quòd si vasa intensius intumuerint, ita ut spiritus prorsus intercipiant, etiam prorsus supprimetur urina; quia non suppetit aliqua idonea vis, quæ eam ex vesica protrudat. Fiet etiam *urinæ suppressio*, si vesicæ sphincter, spasmo correptus, exitum præcludat: vel si adeo tentus fuerit sanguis, ut nulla inde fieri possit in subtilissimis renum canalibus seri secretio.

H 4

Sup-

^a Nat. Puer. 7.

Suppressis mensibus sanguis, per aliena loca erumpens, satis ostendit eruptionem à Plethora suscitari. Intra vasa enim quietus subsisteret, nisi copiâ ita redundaret, ut amplius sibi spatium posceret, quàm quod largiri possit vasorum capacitas. Aucto igitur momento, ita ut canalium impedimenta superet, effluit sanguis. Hæc per aliena loca eruptio in virginibus magis, quàm in iis, quæ pepererunt, familiaris est, uti observat Hippocrates a; in virginibus enim angusta admodum & constricta sunt uteri vasa, ita ut citius per ea inhibeatur solennis mensium purgatio: adeoque ex aliis canalibus, quâ data est porta, effluat sanguis redundans. In iis verò, quæ pepererunt, os uteri^b, uti loquitur Hippocrates, sanguini exeunti magis patet, h. e. ipso interprete, vasa, quia lochiorum fluxu multùm ampliari & dehiscere soleant, mensibus, quandocunque erupturi sunt, liberiores præbent exitum: itaque id etiam adjicit, eas minùs frequenter suppressione menstrua laborare; suppressionem verò, si quando inciderit, faciliùs ferre, tum quia partus doloribus assueverint, tum quia vasa uteri multò ampliora habeant, quàm

a Morb. Mul. 1. 9. b Ibid. 1. 1.

quàm *virgines*^a. Quòd si in *virginibus* per alia etiam loca sanguinis exitus præclusus sit, oritur *febris alba*, sive *chlorosis*; quæ nihil aliud est, quàm symptomatum, quæ jam descripsimus, *congeries*.

Ex his pleraque symptomata ab aliis rebus, quæ *Plethoram ad vasa* inferunt, sæpe oriuntur, uti exercitio nimis violento, potu aut calore immodico, præsertim verò evacuatione aliqua inhibita^b: quidni eadem etiam, *suppressis mensibus*, *Plethoræ* tribuantur.

Plurima ex his, quæ exposuimus symptomata, à suppressis mensibus ingruere notat accuratissimus *historiæ medicæ* scriptor, *Hippocrates*; quæ etiam à plenitudine oriri passim docet^c, uti & ipsum mensium profluvium. Satis singularis est ea, quam de *Phaëthusa* & *Nymasia* narrat, historia; quibus, post diuturnam mensium suppressionem, corpus tandem *virile* factum est, ita ut *hirsutæ* admodum, & *barbatæ* evaderent^d. Ea enim, mensibus inhibitis, succrevit sanguinis *redundantia*, quæ in vasis minimè contineri potuit; *poris* igitur cutanæis humorum

H 5

impe-

^a *Morb. Mul.* 1. 1. ^b *Willis Bellin passim.* ^c *Nat. Puer.* s. 7. *Morb. Virg.* 2. *Morb. Mul.* 1. 2. ^d *Epid. lib.* 6.

impetu sensim patefactis, in *capillos* migravit, quod erat liquidi superfluum. Nonnunquam etiam in *lac* convertitur, quod in *virgine* suppressionis menstruæ signum statuit *Hippocrates* a.

His symptomatis foeminae omnes haud aequè sunt obnoxiae; in his *caput*, in illis *pulmo*, in aliis denique *venter* potissimum afficitur: quippe ea est *fluidorum* omnium indoles, ut ad eas partes decumbat humor redundans, quibus minor suppetit ad renitendum vis: unde in iis liberius materiae affluentis hospitium. Haec quidem partium imbecillitas in diversis foeminis perinde varia est, ac sunt animi mores; nec duas fortè reperias, quibus, in suppressione menstrua, sibi invicem accuratè respondent symptomata. Quae tamen symptomatum varietas huic morbo ita parum propria & peculiaris est, ut ei cum ceteris ferè omnibus, *febre* praesertim, sit communis.

a *Aph.* 5. 39.

C A P. XI.

De Methodo in suppressis Mensibus
Therapeutica.

Percursis jam suppressorum mensium symptomatis, & ad theorix nostræ normam explicatis, non alienum erit rem paulo ulterius persequi, *medendique* rationem expendere, ne quid desit, quod ad *Plethoram* illustrandam afferri queat. Ea quippe *medendi* unica est *intentio*, ut instauretur denuo, quæ menses resuscitet, *Plethera*.

Antequam verò *methodum therapeuticam* aggrediar, notandum est, non semper esse in suppressis mensibus *medicinæ* locum, cum omnis suppressio non sit *morbosa*; ideo neque provocandi sunt, quia fluere non debent, menses. Ita in *gravidis* & *lactantibus* citra sanitatis noxam deficiunt; aliquando etiam in *obesis* & *athleticis*; in his enim per *poros* egeritur; in iis in *pinguedinem* migrat humidi redundantia. Pariter, si per *aliena loca* erumpat sanguis, saluti esse solet fluxus vicarius: qui ideo,
si

si nullo gravi symptomate comitatus fuerit, vix temperari, nedum restringi debet. Denique si sanguis *deficiat*, si *evacuatio nimia*, si *morbis chronicus*, aut *inedia longa* præcesserit, neutiquam ciendi sunt menses, donec resectæ fuerint vires. Hujusmodi quippe fœminis ita parùm nocet suppressio, ut morbum potiùs accerferet, si intempestivè excitaretur fluxus.

Cùm itaque omnis suppressio *morbosa* vel à *canalium*, vel à *sanguinis vitio* derivetur, duplex etiam erit curandi intentio; altera ad *canales recludendos*, altera ad *emendandum sanguinem* dirigenda.

I. Suppressio, quæ à *canalium vitio* oritur, signa in prioribus ostensa sunt: quod quidem vitium facilè in canalibus succrescit, si aut *præ siccitate naturali* nimis indurescant, aut *frigore* subito sint constricti, ita ut fibræ, arctiùs jam inter se cohærentes, renitentia sua sanguinis momentum exsuperent. Si igitur, *qualitate sanguinis illæsa*, obfirmati sint *canales*, curatione adhibita, oportet aut *impedimentum vasorum imminui*, aut *vim sanguinis intendi*.

I. Igitur ut vasorum impedimentum tollatur, *relaxandæ sunt fibræ*. Ad hunc fi-

finem tepidè adhibentur *externa remedia*, qualia sunt *suffitus*, *balnea*, *fomenta*, ex herbis *emollientibus* & *penetrantibus* conflata. Particulæ ex plantis, sive *aqua* sive *igne* elicitaë, & intra *uterum* susceptæ, calore adjuvante & quasi urgente, ita in vasorum poros se insinuant, ut fibras à se invicem separent & diducant; contactu autem fibrarum inhibito, vasorum latera laxiùs explicantur, & fluido impingenti debiliùs resistunt: ita vi *impedimenti* debilitata, iter suum per vasa expugnat sanguis. *Externis* huiusce remediis plurimùm usus est *Hippocrates*: quæ certè locum habent, non modò cùm à *vasis*, supra modum rigidibus, sed etiam cùm ab ipso *sanguine* inducta sit suppressio: quippe, si relaxatis canalibus *impedimentum* minuitur, idem est, ac si auctum fuerit sanguinis *momentum*. Igitur, suppressis mensibus, *fomenta* purgationi esse præmittenda monet *Hippocrates*^a.

2. Ne à *canalibus constrictis* inhibeantur menses, *vis sanguinis* augenda est. Huic verò intentioni cùm eadem satisfaciatur mendi norma, ac quæ in altero suppressionis genere adhibetur, *methodum Therapeu-*

rapeuticam lector ex sequentibus deducat.

Suppressio hæc, quæ à *vasorum vitio* oritur, minùs quidem frequenter accidit, curatu tamen est facillima: ea quippe, dum recens adhuc fuerit suppressio, *externis* remediis plerumque cedunt: nonnunquam etiam, *æstivo* præsertim tempore, *per se* aperiuntur. Quod si diutiùs persistiterit vasorum durities, *Plethora* indies accrescens sanguini tandem vitium inducit; unde altera, eaque multò frequentior, suppressorum mensium causa in prioribus deducta est.

II. Cùm igitur à sanguinis vitio, five *lentore*, ortum ducat suppressio, eò dirigenda est omnis medendi intentio, ut, sublata partium cohærentia, is iterum sanguini concilietur impetus, qui uterina vasa perfringat. Quod ut assequerentur medici, his potissimùm usi sunt instrumentis, *venæ-sectione*, *adhibitis ad crura cucurbitis* & *friktionibus*, *catharsi*, *vomitu*, remediis denique, quæ, tanquam essent ad movendos menses *specificæ*, appellantur *Emmenagoga*.

I. Itaque ad tollendam suppressionem, *venam*, si nihil impediat, *secari* suadet
Hip-

Hippocrates^a : quod etiam una ferè voce præcipiunt, qui eum infecuti sunt, scriptores; dissentientes interim, quo potissimùm *tempore*, & quo *loco* emitti debeat sanguis. Alii quippe venæ-sectionem præmittunt, alii contra non nisi post *purgantia* & *emmenagoga*, tribus vel quatuor ante periodum diebus, administrant; atque hi quidem in *brachio*, illi autem in *talo* instituendam esse censent. Utra potior sit sententia, ut meliùs intelligi queat, quærendum est, quomodo *intentioni* *therapeutice* respondeat *venæ-sectio*, seu quod idem est, *momentum* sanguinis instauret. *Momentum* igitur sanguinis, cùm consistat in ratione *copiæ* & *velocitatis* composita, *venâ sectâ* fit imbecillius, nisi eadem proportione increscat *velocitas*, quâ diminuitur *copia* : quòd si major sit *velocitatis auctæ*, quàm *diminutæ copiæ* ratio, *momentum* increbrescit validiùs. Perforatâ venâ, sanguinis *velocitatem* augeri probat, qui primus *phlebotomiam* cum iudicio aliquo illustravit, *Bellini*^b; quia scilicet portione sanguinis evacuata, imminuitur multum illius *impedimenti*, quo præcedens sanguis, sanguini continuò affluenti resistens,

^a *Morb. Virg.* 2. ^b *Sang. Miss.* p. 89. 94

stans, moram injicit ; remoto itaque obstaculo, ita ut minor sit particularum inter se nifus, *citatiùs* per vasa deferretur sanguis. Ad quem verò gradum *velocitatem* perducatur *venæ-sectio*, seu utrùm sanguinis momentum intendat an imminuat, ex varia partium cohærentia colligendum esse monet scriptor idem accuratissimus ^a. Quodocunque enim à vena secta sequitur intima sanguinis *dimotio*, seu quando ita rarefcit sanguinis compages, ut à contactu mutuo divellantur particulæ, ea increfcit *velocitas*, quæ sanguinis *momentum* possit intendere ; quia tum minor sit in ipso sanguine partium resistentia, tum uberiùs in cor traducantur spiritus : ita sanguinis *crasi dimota*, & arterias extrorsum magis trudente, excitabitur *pulsus*. At si nulla fuerit sanguinis *dimotio*, imminutâ copiâ languescet sanguinis *momentum*, & quia non ita amplum spatium, ac prius, occupet sanguis, *minor* erit etiam in arteriis *pulsus*. Hæc ferè de varia *momenti* post *venæ-sectionem* immutandi ratione differit vir scientissimus ; in eo unice lectori minùs satisfaciens, quòd id argumentum citiùs, quàm par erat, dimiserit, nihil-

nihilque planè suggesterit, quod tanquam signum haberi possit, qualis demum sit illa sanguinis *crasis*, quæ à *vena secta* facilè distrahitur, qualis iterum ea, quæ dimoveri nequit. Hoc enim minùs perspecto, medenti parum constat, quonam modo sanguinis impetum immutatura sit *venæ-sectio*; cujus remedii quancocunque anceps sit fortuna, ab eo prorsus in suppressis mensibus abstinendum est, nisi fortè ad *symptomatum* vehementiam levandam institutum sit. Si enim copiâ detractâ *lentior* fuerit sanguinis compages, non modò minor erit spirituum secretio, adeoque cordis impetus imbecillior, sed & increfcet etiam ea, quæ *capillaria* jamdudum obsidet, *obstructio*. Itaque principio morbi cùm sanguis admodum *lentescat*, non videtur in usum trahenda *venæ-sectio*, nisi id etiam certo aliquo indicio innotescat, tolli posse sanguinis coherentiam, seu intendi impetum: quòd si hoc innotuerit, ne tum quidem ad menses ciendos peritè satis adhibetur *venæ-sectio*, si alia quavis medendi methodo augeri queat *velocitas*, etiamsi nihil de *quantitate* detrahatur; diminuitur enim, quæ *momentum* faciliùs adhuc excitare posset, *Plethora*. Ad hoc id etiam accedit, quòd tam *subi-*

te evacuationis nulla videatur necessitas , quia medicinæ moram concedat morbus. Neque hoc sanè prætermitti debet, quòd in iis, quibus suppressi sunt menses, ita ferè *vires* imminutæ sint, ut sanguinis missionem, à qua adeò expedita inducitur humorum mutatio, minùs sustinere queant. Neque etiam fœminis remedium hoc facilè persuadeas, quibus, dum sanæ sunt, *venam* circa mensium tempus aperire religio est; est enim apud eas certum quoddam in medicina *axioma*, & ab omni retro antiquitate derivatum, mensibus, si jam erupturi sint, officere *phlebotomiam*. Quanquam verò à *venæ-sectione*, si remediis præmissa fuerit, tam incertum plerumque sit levamen, quia non certò secuturum est impetûs incrementum: nonnunquam tamen sanguis ea de se præbet indicia, quibus si quis diligentius studuerit, *venam* haud inauspicatò poterit secare. Talis indicii exemplum sit, *pulsus plenus*, & *imbecillis*: qui, morbo nondum inveterato, aliquando observatur. Itaque ad hunc modum constituto *pulsu*, *venæ-sectio*, si adhibita sit, sanguinis *momentum* intendet. Quippe cùm ea sit arteriarum *plenitudo*, ut in spatium amplius excurrant *tunicæ*, signum est, non
ita

ita validam esse humorum *coherentiam*; si enim densa admodum & constricta fuerit compages, in molem angustiore coirent particulæ, nec arteriarum latera ita extenderent. Ita cum fluida satis sit sanguinis compages, turgent ob *Plethoram* arteriæ: at quia sanguinis *copia* seu quantitas materiæ movendæ augetur, vis autem cordis *contractilis*, sive propellens, non augetur, sed fortè diminuitur, ob *Plethoram*, necesse est, ut, cum major quantitas materiæ æquali vel minore vi sit movenda, minor sit sanguinis *velocitas*; adeoque si imminuatur quantitas movenda, eadem adhibita vi, vel etiam aucta, (quod post *venæ-sectionem*, si insignis fuerit *Plethoræ* gradus, fieri necesse est) augebitur *velocitas*: unde vehementior cordis impetus, & *pulsus fortior*. Ita in hoc casu sanguis missus *pulsus imbecillitatem* tollit: ad quam quidem multum facit *tonus* arteriarum remissior; unde, tunicis sanguini affluentibus minùs renitentibus, deficit *ictus magnitudo*. Detumescente verò in vasis post sanguinis missionem *Plethorâ*, imminuitur ea, qua nervi, ob arterias nimis turgentes, coarctati sunt, *pressio*: ita, spiritibus copiosius ad cor deductis, *reviviscit*

viscit sanguinis impetus, & vasorum tonus; unde digitum *fortius* ferit *pulsus*.

Vidimus jam, quid de hac methodo sentiendum sit, quæ suppressorum mensium curationem à *phlebotomia* auspicatur: meliùs fortè arridebit ea, quæ non nisi post *purgantia* & *emmenagoga* venam aperit. Ex iis quippe, quæ de augendi in *missione sanguinis* momenti causa differuimus, satis patet, præmissis *purgantibus* & *emmenagogis*, venæ-sectionem feliciùs esse cessuram: in his enim cùm ea sit operandi ratio, ut humores viscidòs dissocient & attenuent, uti ex sequentibus patebit, sanguis jam ante comminutus, laxiusque cohærescens, copiâ detractâ faciliùs dimovetur, & fortius momentum concipit. Igitur triduo ante consuetum periodi tempus secatur vena, ut tum præcipuè novus sanguini accrescat impetus, cùm augmenti summam attigerit Plethora.

Quo verò in loco instituenda sit *venæsectio*, magna est inter auctores controversia; potior tamen videtur *Galenii* sententia, qui venam in *talo* incidi jubet. Facto enim orificio, non modò in incisam venam, sed in alias omnes, quæ ab

co-

codem *trunco* proveniunt, uberior sanguinis copia derivatur, uti fusè satis demonstravit *Bellini*; quia nempe ad eas partes, ubi aperitur vena, minor quàm in reliquo corpore sit resistentia. Igitur si è *talo* mittatur sanguis, copiosior erit in vasa *uterina*, quæ à *vena cava*, pariter ac *Saphæna*, ducunt originem, sanguinis derivatio: adeoque cùm, fluido largiùs influente, major sit vasorum distensio, facilius aperietur sanguini menstruo egressus. Ita *hirudinibus* ad *hæmorrhoidas* adhibitis, mirum & promptum effectum se vidisse testatur *Mayernus* a. Pariter cùm citra *lentorem* sanguis exuberans, *vasorum vitio*, restrictus fuerit, sectâ *Saphænâ* tum intensiùs rarefcent humores, tum ad uterum copiosiùs confluent: ita utraque de causa increfcet sanguinis ad *uterina* vasa momentum, perque ea *menses* demittet. Hinc haud difficulter colligi potest, quid de *Lindani* doctrina, apud *Etmullerum* b ita decantata, sentiendum sit „ qui tem-
„ pora distinguit, in quibus vena secan-
„ da sit: ubi scilicet *menses instant*,
„ nondum tamen fluunt, venam secan-
„ dam suadet in *brachio*; ubi verò jam
I 3 „ fluunt

„ fluunt aut casu subito restringuntur ,
 „ tunc *Saphenam* aperiendam monet. In
 „ *pede* verò nunquam secandam esse ve-
 „ nam censet, nisi menstruatio actu fluat,
 „ aut ipse fluxus suppressus fuerit. „ Hu-
 „ jusce doctrinæ rationem ita explicat *Et-*
 „ *mullerus*. „ Quòd nempe instantibus men-
 „ sibus , dum turgescit & rarefcit san-
 „ guis, tum in eo omnis est naturæ cona-
 „ tus, ut deorsum versùs deducat sangui-
 „ nem : itaque viæ si sint exiles , non
 „ statim aperiri possunt , quia potiùs di-
 „ stentæ sanguinis fluxum quodammodo
 „ sistant. Quando itaque per *Saphenam*
 „ apertam inferiùs sanguinis promovetur
 „ impetus, plus ad uterum ducis, & ita
 „ malum auges; sin aperta *brachii* vena ,
 „ sursum nonnihil revellitur, liberantur
 „ viæ ab oppressione, & sanguis faciliùs
 „ fluit. Nunquam certè *Saphenæ* sectio
 „ menses provocabit, nisi aut actu fluen-
 „ tes ex frigore , aut pavore fuerint re-
 „ stricti. „ Quale sit hoc argumentan-
 „ di genus , per se satis patet ; supponitur
 „ quippe sanguinem ita *turgidum* & *rarum*
 „ esse , ut per vasa satis expedite effluere
 „ posset, nisi *deorsum versus ducto sanguine*
 „ ipsa obesset *plenitudo* : quod certè ita pa-
 „ rum medicæ philosophiæ congruit , ut
 „ ne

ne communis quidem sensus ferret, vasa, quò magis sanguine *distenta* sint, cò minùs esse ad cedendum facilia. Quòd si menses & *jam fluentes* promoveat, & in fluxu *suppressos* revocet *Saphænæ* sectio, quidni etiam & *extra fluxum restrictos* queat deducere? unde fit, ut in altero casu *momentum sanguinis instauret*, in altero, cùm æquè fortiter sanguinem ad *uterum* ducat, *imminuat*? Sectâ *brachii* venâ cùm nonnihil fursum *revellitur*, *liberantur quidem ab oppressione viæ uterinæ*, sed impetu, ob *Plethoram* imminutam, languente, haud ita facilè dissiliunt vasa, qui minùs sunt *distenta*. Sed huic ipsius de *plenitudine* sententiæ *Riverii*^a observationem multùm favere ait *Etmullerus* : „ In muliere quadam, quoties secabatur vena malleoli, menstrua cohibita sunt; dum verò ex vena brachii missus est sanguis, ea largiùs profluebant. „ Cujus rei ratio, quia vulgaribus medicorum placitis adversari videbatur, ita à medicis *Monspeliensibus* explicata est, „ nempe cùm mulier illa plethorica esset, & suppressionem mensium pateretur, à nimia sanguinis copia uteri vasa ita dis-

I 4

„ ten-

„ tendente , ut comprimi sufficienter
 „ non valerent , attracto sanguine ad ea
 „ vasa per venarum inferiorum apertio-
 „ nem augebatur obstructio. Quando
 „ verò , misso sanguine à venis superiori-
 „ bus , retractio fiebat à vasis uteri , eo-
 „ rumque plenitudo & distensio minue-
 „ batur , tunc illa faciliùs sese contrahe-
 „ bant ad expulsionem naturalem & or-
 „ dinariam , quæ per uterum solet fieri. „
 Jamdudum credo lectori suboluit , minùs
 adverti solere discrimen illud inter Ple-
 thoram solitariam , & eam , quæ cum len-
 tore sanguinis conjungitur : ab ea quippe
 menses supprimi non posse ostensum est ,
 adeoque nec *Saphenæ* sectionem , quæ ad
uterina vasa *Plethoram* auget , mensium
 eruptioni officere ; in hac verò , quia fit
 ad uterum *obstructio* , h. e. quia in vasis
 capillaribus lentus sanguis subsistit , de-
 ductis uberiùs per *Saphenæ* apertionem
 ad *uterum* humoribus , & effluente paulo
 impetuosiùs sanguine , major fit ad vaso-
 rum oscula viscida adhæsió ; quod tamen
 à secta *Saphenæ* periculum non *Plethoræ* ,
 sed *lentori* potiùs tribuendum est. Igitur
 in hac solùm *Plethora* , quæ cum *lentore*
conjuncta est , locum habet Lindani cau-
 tio. Hujusmodi *Plethora* laborabat mu-
 lier

lier illa , cujus jam ex *Riverio* deprompta est historia. Itaque ea medicis rectè visa est *indicatio* , , ut largâ phlebotomiâ ,
in brachio celebratâ , imminueretur
Plethora (seu si magis propriè loquimur , ut *detractâ copiâ sanguinis velocitas & momentum* augetceret) , postea
verò apertis venis inferioribus sanguis
ad inferiora retraheretur , præcipuè
circa tempus , quo priùs laborans purgari consueverat : ita quippe sanguis tum prima *venæ-sectione* , tum *Emmenagogis* a , quæ adhibita sunt , comminutus magis & divisus , per vasa capillaria facilè excerni poterat , si sub eruptionis tempus novum impetum à *Saphenâ* secta acceperit. Ratio verò , cur præstet venam in *brachio* priùs , & deinde in *malleolis* aperire , hæc esse videtur : diminutâ quippe per venam in *brachio* sectam sanguinis copiâ , augetur *velocitas* ; postea verò apertâ *Saphenâ* , sanguis ad inferiora se præcipitat , & auget eam , quæ ad vasa uterina continuò increscit , *Plethoram* ; unde aucta *Plethora* & *velocitate* , augetur etiam ad ipsorum latera sanguinis *momentum*.

Huic argumento longiùs immoratus sum, ut legenti innotescat, quàm lubrica & dubii plena sint præcepta in medicina *generalia*, nisi fluidorum indolem, & varietates eas, in quas sanguinis temperies improvisò sæpe transit, accuratè perspexerit *practicus*.

2. *Friktionum & cucurbitarum*, quæ ad *crura* adhibentur, eadem est ratio, ac institutæ in talo *phlebotomiæ*. Hæ quippe humores partim intra vasa *atterendo*, partim per poros cutaneos *educendo*, ut *velociùs* circuletur sanguis; *derivando* autem deorsum versus, ut in uterina vasa *validiùs* impingat, efficiunt. Itaque mensibus jam erupturis, in usum vocari solent. De *scarificatione* nihil dico, cùm ea, quantum ad hanc rem attinet, tanquam *venæ-sectionis* species habenda sit. Etiam menses deducunt *cruribus* inusta *cauteria*: propter *stimulum* enim & *dolorem*, majorem sanguinis affluxum versus inferiora trahunt.

3. Quo meliùs redintegretur sanguinis impetus, instituenda est *purgatio*; quam ideo in suppressis mensibus necessariam esse scribit *Hippocrates*^a. Cùm verò *purgan-*

^a *Aph. V. 36. Nat. Mul. 20.*

gantium alia in *primis viis*, alia etiam in ipso *sanguine* vires suas exercent, videntum est, quid commodi ad sanguinem corrigendum alterutrinque redundare queat. Ea quidem, quorum actio intra *primas vias* circumscripta est, sola *stimuli* virtute alvum subducunt; *stimulo* enim intestina ita vellicant, & in contractiones cient, ut uberius, quicquid in *Peyerii glandulis* hæret, exprimatur; unde facibus effluente muco solutis, descendit alvus. Ita *cathartici stimulus*, cum *lympham* ex glandulis copiosius evocet, facit, ut sanguis majore paulo copia ad intestina confluat: *Lymphâ* quippe per glandulas liberius effusâ, minor est ad eas partes renitentia. Sanguinis adeo renitentia imminutâ, increfcit aliquatenus *velocitas*. Ex hac *purgantium* classe sunt *manna*, *cassia*, *electuarium lenitivum*, ceteraque, quæ alvum *leniter* movent. Quorum tamen ferè omnis virtus in eo consistit, ut *primas vias* excrementorum onere liberent; ea quippe, quam *derivatione* ista sanguini inducunt, mutatio ita perpusilla est, ut sensum omnem pene effugiat.

Ut igitur humorum vitio succurratur, adhibenda sunt *purgantia*, quæ non modo
stimu-

stimulo pollent, sed intra circulationis ambitum sese ingerunt, sanguinisque *crassitudine* immutant. Et hanc quidem fortioribus *cathartici* inesse vim latis manifestum est. Quippe cum in *salibus* potissimum consistere videatur medicamentorum omnium inergia, *purgantia* certè, quæ *sales acri* imprimis & vivido abundant, humores vehementius agitabunt. Eorum igitur *sales*, in canales deducti, sanguinem lentum ita solvunt & distrahunt, ut minor sit particularum inter se contactus: unde uberior spirituum secretio. Ideo post fortiora *purgantia pulsus* semper increbrescit. Ita duplici de causa ad menses ciendos prodest *purgatio*, tum quia *velocitatis* impetum intendit, tum quia sanguinis *compagem* ita *attenuat*, ut uterina vasa latius distendat. Hujusce familiæ sunt *cathartica* ex *aloe jalappa, scammonio, elaterio*, &c. conflata. Quibus si adjecta sit aliqua *Mercurii* præparatio, fortius adhuc excitabitur sanguinis impetus: nihil enim aut *lentorem* efficacius tollit, aut *vasa obstructa* citius *recludit*, quàm *Mercurius*; uti, cum de remediorum viribus dicturi sumus, plenius explicabitur. Ne qua verò sit *purgantium* suspicio, id obiter notandum est, mulie-

res,

res, quibus suppressa sunt menstrua, ut-
cunque imbecilles fuerint, *catharsin* satis
validam sustinere posse : præsertim si,
operatione peracta, exhibeatur *pare-
goricum*.

4. Alii *vomitum* in suppressis mensibus
suadent : qui quidem, si *ventriculi* gra-
tia instituatür, plurimum prodest; *chylo-
sin* enim restituit, & *lentori*, si non vim
ejus imminuit, suppetias certè præcidit:
sin ad morbi *causam* dirigatur, huic in-
tentioni rariùs respondet. Utcunque
enim inter operandum sanguinis *momen-
tum* augeat, & viscera omnia vehemen-
tiùs succutiat *emeticum*, crassâ materiâ ita
oppleti sunt *capillares uterini*, ut quocun-
que impetu instructus sit sanguis, per eos
nequeat sibi viam aperire, donec, attenua-
tis humoribus, tollatur *arteriolarum* ob-
structio. Ita si ad expellendos menses
uti volumus *emeticis*, tum præcipuè ad-
hibenda sunt, cùm sanguis, vitio licet
omni immunis, præ *vasorum duritie* ne-
queat excerni : in hoc enim casu, san-
guinis impetus, *emeticis* excitatus, vaso-
rum renitentiam faciliùs pervincet.

5. Ut ad medendi scopum feliciùs per-
veniri queat, perpetuo in usu sunt *emme-
nagoga*; quæ quibus viribus sanguinis im-
petum

petum instaurent, mox paulo distinctiùs erit differendi locus.

Investigatâ ad hunc modum tum *symptomatum*, tum *remediorum* naturâ, & ad rationem aliqualem exactâ, non fortè alienum erit suppressorum mensium *historias* quasdam adjicere: quo pleniùs innotescat, hanc de mensibus *theoriam* non domi esse fictam & concinnatam, sed *experientiæ*, unde deducta est, consentire. In quibus etsi multa fortè desiderari possint, id lectori spondeo, in meque recipio, nusquam iis deesse, quæ *historiam* imprimis commendare debet, *fidem*.

Historia I.

Oct. 26. 1700.

PUella quædam, octodecim annos nata, & mensium adhuc expers, de acri circa lumbos, genua, & malleolos dolore querebatur. Laborabat etiam dyspnœa, nausea, & torminibus ventriculi. Deambulatione, quamvis lenissima palpitabat cor. Color faciei floridus. Pulsus debilis, & tardus. Hæc ferè à sex mensibus

bus graviter invaluerant symptomata; quæ quoniam à sanguine *lentescente*, uti *pulsus* admonuit, proficisci existimabam, hanc morbi *indicationem* esse arbitratus sum, ut *attenuaretur sanguinis compages*: ita enim velocitate aucta, momento satis valido instrui posse videbatur sanguis, quo uterina vasa perrumperet. Hoc igitur ut efficerem, methodo sequenti usus sum. Et primo quidem *catharticum* adhibui, quod humorum cohærentiam tolleret, & faciliorem per *vasa capillaria* transitum sanguini conciliaret.

℞. Calomelan. ʒ 1.

Resin. Jalap. gr. 5.

Tartar. Vitr. gr. 4. M.F. Pulv. Cap.

mane in *Conserv. Ros.* unde *dejectiones* tantum binæ: à quibus tamen aliquod doloris levamen sensit.

Neque ideo de hac *pulveris*, quem præscripsimus, efficacia dubitet quispiam, quòd parcius mota fuerit *alvus*: quippe ex *dejectionum* numero malè judicantur *cathartorum* vires, uti in *mercurialibus* præsertim sæpius comperi: quæ utcunque alvum aliquando minùs subducant, non tamen medici consilium fallunt. Ea enim præcipua est, in hujusmodi saltem casu,

casu, *purgandi intentio*, ut sanguinis particulæ arctè minùs inter se cohæreant : id verò à purgantibus effici posse superiora satis evincunt, licet haud ita copiosa fiat per *alvum* evacuatio. Cùm autem alvus à *cathartici*s subducitur, non modò, quia *velocitate* aucta major sit in glandulis humorum secretio, sed etiam, quia *stimulo* iritantur intestinorum tunicæ ; si stimulus iste quovis modo imminuatur, *alvus* minùs solvetur. Stimulus verò potest deficere, cùm *catharticum* omne intra *vasa lactea* traducitur : ita, cùm in ipso sanguine vires suas exercent *purgantia*, propter auctam velocitatem, copiosior solito erit in glandulis quibuscunque secretio ; in *intestinalibus* tamen, quàm in ceteris, ob defectum stimuli, nequaquam uberior. Quòd si pauculæ *cathartici* particulæ in intestinis restitent, eæ stimulo suo vasa irritabunt, ut largior fiat ex glandulis intestinalibus, quàm ex reliquis, liquidi profusio : quod tamen eadem ratione per intestina minùs profluet, quâ imminuitur *stimulus*. Si verò parciùs purgatur alvus, reliquas secretiones auget *catharticum* : quod cùm faciat, sanguinem æquè attenuat & expurgat, ac si secessum crebriùs moveret. Cujus rei
argu-

argumentum esse potest, quòd ab his *purgantibus*, si alvum minùs subduxerint, rarissimè sequitur noxa. Atque hinc fortè haud ineptè deduci potest varia illa in diversis corporibus *cathartorum* efficacia, quæ hos uberiùs, illos rursùm parciùs, per *inferiora* purgant: in iis scilicet, quibus patentiora sunt *lacteorum* oscula, sive id à natura sive vitio aliquo provenerit, ita ut medicamentum omne in sanguinem facilè transmittant, alvus minùs movetur; in iis verò, quibus arctiùs coalescunt aut obstruuntur *lactea*, ita ut pars *cathartici* maxima in *intestinis* subsistat, stimulus ad tunicas validior est, & proinde crebrior alvi dejectio.

Ut verò efficaciùs tolleretur sanguinis *lentor*, atque invalesceret *momentum*, hæc, quæ viribus idoneis pollere docet experientia, præscripta sunt remedia.

℞. *Conserv. Absynth. Rom.* ℥ 3.

Æthiop. Min. ℥ 1.

Chalyb. cum Sulph. pp. ℥ 8.

Rad. Gentian. }

Curcum. } pulver. ā ā ℥ 2.

Syr. Garyoph. q. s. M. F. Eleët. Cap. q. n. m.
ter in die hor. Med. Superb. Cochl. ʒ. *in-*
fusi seq.

℞. *Limatur. Chalyb.* ℥i℞. *Infund. in cerevisiæ tenuis lib. 3. per triduum. Deinde add.*

Rad. Gentian. incis. ℥℞.

Rub. Tinctor.

Curcum. a a ℥ 2.

Summitat. Absynth. Vulg.

Centaur. min. a a M. 1.

Bacc. Junip. ℥℞.

Sem. Cardamom. min.

Cubeb. a a ℥ 1. *M.* *Fiat infus.* per diem. *In colaturæ quolibet haustu cap. gt. 20. mixtur. seq.*

℞. *Spir. Sal. Armon.*

Elix. pp. a a ℥ 2.

Venæ-sectionem consultò omisi, tum quia evacuationem ita celerem puella, cùm esset imbecilla, ægrè pati poterat, tum quia *venâ sectâ* sanguinis impetum diminutum potiùs, quàm auctum iri verebar.

Oct. 28. Temp. Pom. De ventriculo minùs quæsta est. Pulsus fortior. Vires etiam multùm instauratæ.

Oct. 30. Eruperunt menses, coloris optimi. Dolor ad lumbos, & malleolos statim evanuit. Ad octo dies perstitit fluxus; eo durante, præscriptis interdictum est: quibus tamen post alteram hebdo-

hebdomadem repetitis, proxima periodo rite denuo fluxerunt menses, & puella sanitati restituta est.

Historia II.

Octob. 31. 1700.

MUlieri, annos ferè triginta natæ, menses à *biennio* defecerant. Quibus restrictis, ingruebat tussis arida, dyspnœa vehemens, cordis palpitatio, capitis dolor, vertigo, appetitûs remissio, ventriculi cruditas & inflatio, aliquando vomitus, virium imbecillitas, sudores nocturni, frigoris calorisque vicissitudo, tremor; nonnunquam per Nares erupit sanguis. Pulsus admodum imbecillis.

Indicationes curatoria videbantur tres.

1. *Ut restitueretur ventriculi concoctio.*
2. *Ut sanguinis impetus fieret intensior.*
3. *Ut vasa uterina relaxarentur.* In iis enim, æquè ac in sanguine, vitium esse indicabat *narium hæmorrhagia.*

Ut doloribus & virium imbecillitati occurrerem, usus sum sequenti *cardiaco.*

R. Spir. Sal. Armon.

K 2

Tinct.

Tinct. Croc.

Laud. Liq. a a 3 i. M. Cap. gt. 30.
 sæpius in quovis vehiculo.

His dolor plurimum sedatus est, & refectæ vires.

Nov. 2. Cepit *catbarticum*, in *priori historia* præscriptum; unde *sexies* descendit alvus, & remisit *dyspnœa*.

Nov. 3. Usa est *electuario* & *infusione*, in *hist. 1.* descriptis: non neglectâ interrim mixturâ cardiacâ, quæ non modo dolori profuit, sed sanguinis etiam impetum instauravit. Ignorant certè, quid efficere possint *opiata*, qui ea *horâ decubitus* pro *somno* tantum conciliando adhibent, quasi nihil emolumenti præstaret, nisi *stuporem* induceret, *papaver*. Quod si dosibus minoribus, & pro morbi ratione sæpius iteratis, exhiberetur *opium*, remedio ita leni atque efficaci adjutus sanguis, iis sensim instrueretur viribus, quæ ab aliis fortè *attenuantibus* frustra poterant sperari: quam quidem methodum non modò periculo omni vacare, sed rarò infeliciter adhiberi expertus sum. *Opi* enim assumpto sanguinem comminui admodum, & rarescere ostendent sequentia.

Ut

Ut verò vasa faciliùs dehiscerent , fomento emollita est regio uterina.

℞. Rad. Althæ. Lil. Alb. \overline{a} \overline{a} \overline{z} ii.

Sem. Lin. Fœnugræc. \overline{a} \overline{a} \overline{z} iii.

Fl. Chamæmel. Aneth. \overline{a} \overline{a} P. i. Majoran.

M. i.

Bulliant. ex Vin. & Aq. part. æq.

Liquor sit pro fomentatione, bis in die tepidè applicanda.

Nov. 8. Pulsus paulo validior ; in symptomatis nulla ferè mutatio.

Nov. 15. Nihil novi, nisi quòd redire videretur appetitus, & evanesceret nocturnus sudor.

Nov. 22. Profluxit ex utero humor subalbidus, qui post quinque dies tandem substitit. Humorem hunc, utcunque albescentem, mensium nomine insigniri debere arbitror, tum quia ad solenne ferè tempus duravit, nullisque adhibitis remediis sponte desit fluxus, tum quia facta hac evacuatione omnia in melius mutata sunt symptomata : quæ, si fluor Albus fuisset, potiùs exacerbescerent. De mensibus etiam pallidis frequens est apud Auctores mentio.

Dec. 1. Symptomata, etsi multò mitiora, nondum tamen sublata sunt. Præscriptum est Catharticum, quod erat hujusmodi.

K 3

℞. Pil.

℞. *Pil. Ruff.* ʒʒ.

Resin. Jalap. gr. ʒ.

Ol. Sassafr. gt. ʒ.

Bals. Peruv. q. s. M. F. Pil. Mediocr.

Rediit etiam ad *Electuarii*, *infusi*, & *mixture* usum; quibus rite assumptis, *pulsus* fortius increbuit, & *refocillatæ* sunt *vires*.

Dec. 19. Deducti sunt menses colore satis rubicundo, qui ad *triduum* fluxerunt. His erumpentibus ita sublevata sunt symptomata, ut solum de exigua quadam spirandi molestia, & capitis dolore quereretur. Infusione verò repetita, post exactum mensem, rediit cum *Catameniiis* sanitas.

Historia III.

VIrgo quædam Lotrix, temperamenti sanguinei, annos 24. nata, dum Menses fluere, inter lavandum, frigus suscepit: crura etiam frigidâ perluebat. Ita ante tempus consuetum subito restricti menses, anni integri decursu penitus substiterunt, citra tamen insigne aliquod sanitatis dispendium: quod inde proficisci puto, quoniam laboribus & exercitiis

tiis multum affueverit, Anno autem elapso, hæc tandem ingruerant symptomatica, corporis gravitas & imbecillitas, ventriculi concoctio læsa, membrorum pene omnium dolor, tussis, dyspnœa, pallor: intumescerant etiam crura; in tibia adeo durus excrevit tumor, ut nullis *cataplasmatibus* & *emplastris* molliri, aut suppurari potuerit. Pulsus languidus, & segnus.

Indicationes curatorie eadem prorsus, ac in *historia secunda*.

Ad tumorem autem leniendum, instituta est *Oct. 20. 1702.* in brachio *venæ-sectio*: quæ tamen voto parum respondit. Igitur ut tumori, & mensium suppressioni simul prospicerem, *Oct. 22.* adhibui *pilulas purgantes*.

℞. *Pil. Coch. maj.* ʒβ.

Calomel. ʒ i.

Resin. Jalap. gr. 6.

Syr. è Chalyb. q. s. M. F. Pil.

Eo die alvus ne semel quidem mota est; mane autem postero, *bis largâ* fatis copiâ dejecit.

Oct. 23. Adhuc parum levaminis percipit. Itaque ut sanguinis *momentum* excitaretur, data est sequens *infusio*.

℞. *Limatur. Chalyb.* ʒ i β.

K 4

Rad.

Rad. Zedoar. ζ 1.

Fol. Absinth.

Centaur. Min. \overline{a} \overline{a} M. 1. Infund. tepidè in cerevisiæ tenuis lib. 3. per biduum. Colaturæ add.

Tinct. Croc. ζ 2. Cap. haustum ter in die.

Usa est etiam fomento, in *hist.* 2. descripto.

Oct. 28. Levata est paululum virium imbecillitas : cetera nihil remisere symptomata. Repetito autem *Cathartico*, mitescibat tumor.

Nov. 6. Cum viribus increvit pulsus. Itaque sanguine ad hunc modum vividius circumactò, ut in vasa uterina impetu fortiore impingeret, adeoque menses provocaret, secta est *Saphæna*.

Nov. 11. Menses, quamvis haud ita ubere copiâ, fluxere. Rediit virgini color floridus, evanuitque cum ceteris symptomatis tumor.

Historia IV.

Dec. 2.

Mulier boni habitûs, cui, per annos quatuor aut ultra, *bimestri periodo* re-

redierant menses, de sanitate amissa graviter querebatur. Eam quippe vexabat fitis continua, frequens oscitatio, dyspnoea, ad interiora frigoris sensus, ventriculi aliquando & intestinorum tormina, capitis dolor acerrimus, lassitudo & ianguor, ad dorsum, genua, & brachia dolor fatis vehemens, tumor verò nullus; cordis palpitatio, quæ cum isto circa articulos dolore à *sex mensibus* increverat. Pulsus tardus, debilis & inæqualis. Venâ sectâ exiit sanguis pallidus admodum & aquosus.

Intentio igitur medendi præcipua ea esse visa est, ut canalibus reclusis & expurgatis, sua sanguini restitueretur crasis, & usitatis periodis excitaretur fluxus menstruus. Deinde etiam *symptomatis levandis* aliqua impendi debuit cura.

Ut canales à lentis humoribus liberarentur, adhibita est purgatio.

℞. *Pil. Stomach. cum Gum.*

Succin. a a ð i.

Calomelan. gr. 16,

Resin. Jalap. gr. 5.

Castor. gr. 2.

Syr. è Spin. Cerv. q. s. M. F. Pil. 5.

intra quadriduum ad quatuor vices repetend.

Ad sanguinem porro excitandum, ita ut velocius circulari, rectiusque commiseri posset, præscripsi sequentia.

℞. *Conserv. Fumar.* ℥ 2.

Æthiop. Miner. ℥ 1.

Syr. è Bacc. Samb. q. s. M. F. Eleët.

de quo cap. q. n. c. bis in die superbib.
Cochl. ʒ. Tinct. seq.

℞. *Tinctur. Chalyb. Lower. lib. 2. cui add.*

Tinctur. Castor. ℥ 1.

Symptomatis relevandis sic prospexi.
Ad dolores scilicet sedandos dedi *Paregoricum.*

℞. *Aq. Paralyf.*

Cinnamom. Hordeat. a a ʒ 3.

Diacodii. ʒ 4.

Laud. Liq. gt. 100. Cap. Coch. 6.
hor. decub. etiam & interdiu, quoties atrocius sævierit dolor.

Pro viribus reficiendis cap. sæpius *Sal. Volat. Oleos. gt. 30. in Vin. Canarin. & Aq. part. equal.*

Ingruente *Oscitatione* cap. 40. vel 50.
Tinct. Castor.

Ut pacaretur denique *capitis dolor*, *vesicatorium largum nuchæ applicatum est.*

Cùm *ventriculi* tormina gravius invalescerent, hujusmodi potum usurpavit.

℞. *Rad. Gentian. incis.* ʒ 1.

Fl. Chamæmel.

Summit. Marrhub.

Centaur. Min.

Absinth. Vulg. a a M. I.

Sabin. M. β. Coq. in Aq. Font.

lib. 4. ad consumpt. lib. 1. colatura fit pro potu communi.

Morbi historiam, quia rure vixit mulier, per singulos dies haud ita accuratè persecutus sum. His tamen usâ remediis, plurimùm sublevata est, & vires ita recuperavit, ut post dierum 45. interval- lum redirent menses; quibus rite fluen- tibus, remiserunt symptomata. Iteratis denuo *electuario & infusione*, fluxus in- tra dies triginta quinque redintegratus est, qui quidem ægrotæ multùm pro- fuit. Eadem medendi methodo adhibi- ta, idem fuit proximæ periodi interval- lum. Deinde ut integra valetudine frue- retur, ad *aquas Astropenses* amandata est: quorum usu tandem ad consuetas periodos reducti menses, mulierem ægritudine omni liberabant.

Historia V.

Feb. 28. 1702.

Mulier quadragenaria, & paulo quàm par erat habitior, novem abhinc mensibus, tussi fortè laborans, venam secuit: *Seclâ vend* menses, quibus ea semper parciùs purgata est, ad *duas*, quæ insecutæ sunt, *periodos* penitus substituerunt. Postea verò statis temporibus regressi, imminutâ admodum copiâ, effluerunt. Ita cùm minor solito esset evacuatio menstrua, adversa valetudine usa est, præsertim à *tribus* proximè elapsis mensibus. Symptomata, cùm curæ meæ se commisit, ita se habebant. Sæviit in universo corpore dolor acerrimus, tumore quodam comitatus: remittente dolore, ita tenera erat cutis, ut tactum refugeret. Maximè verò quæsta est de abdomine: in intestinis quippe sensit tormina quasi colica, in ventriculo gravitatem, inflationem, & nauseam; ita ut pituitosa sæpius evomeret. Ad coxendicem fixus quidam decubuit dolor. Virium ea fuit imbecillitas, ut à motu quamvis lenissimo abhorreret. In hypochondriis

driis sæpius exorta sunt tubercula, per vices rursus evanescentia. Urinæ, uti & coloris, nullum vitium. Pulsus piger, & debilis. Hebdomade proximè prægressa, accessit menstrua periodus; guttis verò pauculis demissis, substitit fluxus.

Hujusce morbi *duplex* potissimùm fuit *indicatio*.

I. Nempe, ut sedarentur, quibus graviter conflictata est mulier, symptomata.

II. Ut, pacatâ quodammodo symptomatum ferociâ, ad legitimam normam redigeretur fluxus menstruus.

Primæ igitur intentioni ut satisfacere, quia præcipuè affecta est *regio epigastrica*, *emplastrum* suasi, quod humores resolveret, & doloris vehementiam sopiret.

℞. *Emplastr. Hyster.*

de Galban. $\overline{a} a 9. s.$

Opii, *Camphoræ* $\overline{a} a 3 2. M. F.$ *Emplastr.* largum abdomini applicand.

Adjeci *opium* & *camphoram*, ut in vasa abdominis penitus se ingereret *emplastrî* virtus: horum quippe particulæ, cum tenues admodum & subtiles sint, penetrandi vi maxima pollent. Hæc *emplastris* suis admiscuit, vir in *pharmacis concinnandis* non felix minùs quàm elegans

Ba-

Batèus, cùm humores vellet discutere ^a :
cujus quidem methodi, uti eo primùm
auctore usum aggressus sum, ita miram
sæpius comperi efficaciam.

Hoc igitur *emplastro*, sub noctem adhi-
bito, post aliquot horas vehementer in-
calescebat mulier, & humorum quandam
quasi inter se luctam sibi visa est sentire :
postero verò mane, prorsus evanuit in
abdomine dolor, & dissipata sunt tuber-
cula. Cujus rei ratio explicatu parum
difficilis est. *Ingredientium* quippe, *cam-
phoræ* præsertim & *opii*, particulæ, te-
nuitate sua intra vasorum poros se insi-
nuant; ibique lentis humoribus, quorum
vitio oriuntur dolores & tubercula, com-
mixtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut
sanguinis globuli non ultra ad oscula ar-
teriolarum hæreant, sed jam in minima
divisi, vel in *venas* trajici queant, vel
perspiratione foras extrudi. Ita penetrans
reperitur *opii* & *camphoræ* vis, ut nullum
ferè sit (si *cantharidas* excipias) reme-
dium, quod, externè adhibitum, *cutim*
promptiùs pertransit, & viam sibi in
sanguinem aperit : adeo parum se ostendit

^a *Vide Emplastr. Camphor. & Podagr.*

dit ignava illa & frigida qualitas, quam iis plerique solent affingere.

Mart. 1. Ut ventriculi & intestinorum aliqua haberetur cura, data est in *Aq. Bathon.* lib. 2. *Sal. Epsom.* $\frac{3}{4}$ 1. quæ faburam, in primis viis hærescentem, per alvum abduxit. Noctu somnus longior solito, & pacatior.

Mart. 2. Visa est sibi aliquanto vividior; & de membrorum doloribus minus querebatur.

Igitur cum *secundæ*, quam retulimus, *intentioni* locus esse videretur, præscripta sunt ea, quæ sanguinis impetum ita suscitare poterant, ut usitata per *uterum* efflueret sanguinis mensura.

Rx. Æthiop. Min. $\frac{3}{4}$ 1. *Cap. ð 2.* in *Syr. Viol.* bis in die superb. *Coch. 6.* *Decoct.* seq.

Rx. Cortic. Peruv.

Rad. Gentian. \overline{a} $\frac{3}{4}$ β .

Sem. Cardamom.

Cubeb. \overline{a} $\frac{3}{4}$ 2.

Bacc. Juniper. $\frac{3}{4}$ 1. *Coq.* in *Aq. Font.* lib. 3. ad consumpt. lib. 1. add. sub finem decoctionis *Vin. Alb.* lib. 1. *Colaturæ* add.

Tinct. Castor.

Mart. Mynsichtb. \overline{a} $\frac{3}{4}$ 1.

Mart.

Mart. 4. Meliùs se habuit, quanquam aliquando ad breve tempus recrudesceret *dolor*. Horâ decubitûs, quoniam somnus ultimis noctibus parcior fuerat, assumptum est *hypnoticum*.

℞. *Tinct. Croc.*

Laud. Liq. Sydenb. $\overline{a} \frac{1}{3}$ i. *Cepit.* gt. 40. ex *Ther. Venet.* quas & singulis noctibus repetit. Unde semper placidus successit somnus, & mane virium refectio.

Mart. 6. Pulsus multò validior. Adhuc subinde rediit ventriculi nausea, interdum etiam & vomitus. Igitur ad humores, ex *primis viis* educendos, iterum adhibitæ sunt *aquæ purgantes*.

Mart. 7. Indies auctæ sunt vires & pulsus fortior increbuit. Hausto *decocto* multum incaluit. Doloris nulla vestigia. Ventriculi inflatio nulla: quanquam sæpe adhuc per vices rediret *nausea*. Ab ambulatione vix ulla ferè lassitudo.

Mart. 8. Repetitæ sunt *aquæ purgantes*, non modò ut *sordibus* liberentur *primæ viæ* sed ut *tenuior* fiat sanguinis compages. His tamen cum nausea & vomitus parum cesserint, *Mart. 9.* ad *emetica* confugi; quibus antea, dum vires admodum languescerent, abstinendum duxi.

Ad-

Adhibitis igitur *Sal. Vitriol.* 3 2. multum crassæ & viscidæ materiæ excrevit ventriculus; quâ ita foras ejectâ, nullam fere molestiam sensit.

Mart. 11. Igitur ut *utrique indicationi* ulterius prospectum sit, præscripsi, uti in *historia 3. catharticum*, quod & *primas vias*, & ipsum *sanguinem* purgaret, Unde *sexies* descendit alvus, & ventriculus ita deterfus est, ut, quicquid alimenti susceperit, retinere posset.

Mart. 13. Vires ferè in totum instauratæ sunt. Pulsus quotidie validior. Ad *coxas* aliquando accessit subitus quidam doloris insultus, qui tamen brevi evanuit:

Mart. 15. Repetitum est *catharticum*, deinde etiam *pulvis*, & *decoctum*.

Apr. 2. Nulla, nisi de gravitate quadam circa ventriculum, querimonia.

Apr. 10. Menses majore copia, quàm ab annis quatuor aut quinque consueverant, fluxerunt: quibus ad *quatriduum* demissis, subsedit omnis illa ventriculi gravitas.

Historia VI.

Oët. 20. 1702.

MUlieri, annos 25. natæ & viro nuptæ, menses per annum ferè minore copia fluxerant; à tribus verò, quæ proximè antegressæ sunt, periodis penitus substiterant: unde venarum omnium tumor, dorsi & capitis dolor acerrimus, ventriculi nausea, & appetitûs languor, globi quasi in gutture ascensus, virium maxima debilitas, dispnoëa vehemens; de quo quidem symptomate acerbiùs, quàm de ceteris, quæsta est. Color haud multùm vitiatus; erat enim mulier temperamenti sanguinei. Pulsus plenus, & debilis. Aniculæ, quæ juxta habitabant, omnes uno ore clamitant, eam *utero gestare*: quod ut minùs crederem, his potissimùm argumentis inductus sum.

I. Quia *cibi fastidium* perpetuò ad tertium mensem & ultra indies increbuit; quod tamen gravidas sub *initium* magis infestare solet, *tertio* verò mense paulatim evanescere.

2. Quia

2. Quia *capitis dolor* continuus, & gravis *spirandi* molestia, in deterius ibant; quæ quidem symptomata, cùm ultra modum exacerbescant, menstruæ suppressioni potius, quàm *graviditati* congruere videntur.

3. Quia in ventre nec *motum* ullum, nec *tumorem* perlenfit; quorum tamen alteruter saltem, si in utero sit infans, elapso *tertio* mense percipi solet.

Igitur in curandis symptomatis, quæ à *morboſa* mensium suppressione oriri arbitratus sum, id unicè agendum videbatur, ut suus sanguini restitueretur *impetus*.

Quoniam verò *venæ-sectionem* indicabat *pulsûs plenitudo*, sanguis ad $\frac{3}{4}$ 12. missus est.

Febr. 21. ℞. *Mercur. dulc.* ℥ 1.

Resin. Scammon. gr. 6. *M.*

Unde *decies* subducta est alvus, & nausæa minùs laborabat ventriculus.

Diebus à purgatione liberis, usa est pilulis sequentibus.

℞. *Chalyb. cum Sulph. pp.* ʒ 2.

Rad. Gentian.

Aristoloch. Rotund. aa ʒiſs.

L 2

Ca-

Castor.

Pulv. Ari. comp. $\overline{a} a \text{ } \text{ } 3 \text{ } 1.$

Extract. Absinth. q. s. M. F. Pil. mediocr. cap. 4. bis in die, superb. haustum cerevisiæ tenuis, in cujus lib. 3. incoq.

Limatur. Chalyb. $\text{ } \text{ } 3 \text{ } 1.$

Rad. Rub. Tinctur.

Curcum. $\overline{a} a \text{ } \text{ } 3 \text{ } 3.$

Bacc. Juniper. $\text{ } \text{ } 3 \text{ } \beta.$

Sabin. M. 1. In quolibet haustu cap.

Tinctur. Croc. gt. 15.

Febr. 28. Nulla ferè in symptomatis mutatio. Pulsus tamen multò fortior. Repetitum est itaque *catharticum*, unde ad duos aut tres dies plurimùm levata est.

Mart. 6. Cùm vix quicquam levaminis sentiret, *tertiò* adhibita est *purgatio*.

Mart. 12. Mitescebat aliquantulùm *capitis dolor*, & *dyspnœa*.

Post *infusionem* repetitam. Apr. 8. menses, quanquam exiguâ nimis copiâ, fluxerunt: quibus erumpentibus, evanuit ea, quam hæctenus secum tacitè foverat, graviditatis suspicio.

Restitutis mensibus, rediit simul valetudo; nisi quòd ad motum & laborem, si paulò diuturnior fuerit, rediret subinde *dispnœa*.

C A P. XII.

De Symptomatis, quæ à mensum fluxu
immodico oriuntur.

Alterum uterini fluxûs vitium est, *nimia sanguinis profusio*; quæ duobus modis accidere solet, cum vel statis periodis nimis copiosè erumpat sanguis, vel periodi frequenter nimis recurrant. Hic quidem morbus inter mulieres haud æquè familiaris est, ac *suppressio*; paucioribus etiam stipatur *symptomatis*: quæ tamen uti *numero* deficiunt, ita vehementiâ suâ invalescunt, ut gravius multò sit à mensibus ultra modum *fluentibus*, quàm *retentis* periculum. Sanguinis enim *defectus* difficiliùs refarcitur, quàm detrahitur *copia*; uti & *obesitas* corporis habitudo faciliùs deteri solet, quàm apponi *macilentis*. *Solidæ* quippe partes, si paulò laxiùs distendantur, diminutâ fluidi copiâ, tonum satis promptè recolligunt: sin præ fluidi inopiâ arctiùs semel coalescant, quomodocunque humida & mollientia adhibueris, meatus obturati non nisi ægrè admodum recluduntur.

Mensibus adeo immodicè profluentibus, insequi solent *virium imbecultas*, *cordis anxietas*, *syncope*, *extremorum frigus*, *pallor*, *convulsio*, *suffocatio*; quæ quidem, *recente* adhuc morbo, sese exerunt symptomata: *inveterascente* profluvio etiam hæc tandem accrescunt, *tumores*, *cachexia*, *hydrops*, *fluor albus*, *febris hectica*, *atrophia*. Atque hic quidem morbus uti suppressioni menstruæ est contrarius, ita ea, quæ foeminis infert, symptomata contrariam prorsus agnoscunt causam, sanguinis scilicet *inopiam*.

Sanguine enim liberè nimis profuso, multum istius liquidi una effluit, quod in spirituum animalium suppetias cedere debuit: unde promptuario exhausto, parciùs in nervos traducuntur spiritus; quibus adeo imminutis, languescunt, quæ à spirituum copia derivantur, *vires*. Atque hæc quidem decrescunt in *ratione* sanguinis diminuti *triplicatâ*: cùm enim ad motum muscularem requiratur *liquidi nervosi*, *fibrarum muscularium*, & ipsius demum *sanguinis* unita actio, satis patet, musculorum vires, sive animalis *robur*, esse in proportione horum trium *compositâ*: quæ cùm à massa sanguinea ita pendeant, ut ei semper proportionalis sit ipsorum quan-

quantitas, erunt vires in ratione sanguinis triplicata; uti demonstravit *D. Cheynéus a.* Si igitur mensium fluxu immodico profundatur pars sanguinis dimidia, viriumque deperdet mulier. Hinc & ratio elucet diversi istius effectus, qui dissimiles inter se evacuationes sequi solet: ab *ingentibus* scilicet & subitis, propter sanguinem exhaustum, labefactantur admodum vires; eadem satis constant, si *lentè* & *gradatim* peragatur evacuatio, uti in *Diaphoresi*, *Diuresi* &c. fit.

Deficiente ad hunc modum satis ubere spirituum copia, *cor*, si qua alia corporis pars, propter assidua in propellendo sanguine virium dispendia, brevi deficiet; spiritibus enim destitutum, minorem multò sanguinis molem foras pellit; qui ideo in *ventriculis* ejus diutius subsistens, laboris quendam & *anxietatis* sensum ad *præcordia* inducit. Quòd si exhaustis spiritibus ita tandem deficiat *cordis* robur, ut sanguinis ponderi prorsus impar sit, suspendetur contractio, & cessante sanguinis motu succedet *animi deliquium*; donec *cor* iis spirituum supplementis instructum fuerit,

L 4

ut

ut, sanguinis momento præpollens, *circuitum* denuo integrare valeat.

Vacillante porro *cordis* motu, debilius erit sanguinis *momentum* : tum quia, men-
sibus profluentibus, detrahitur *copia*, tum
quia, corde vim suam imbecillius exerente,
minuitur etiam *velocitas*. Igitur cùm
languescat admodum sanguinis, jam in ar-
terias protrusi, *momentum*, haud ita facilè
pervincet eam, quæ ab arteriarum tuni-
cis, & præcedente sanguine continuò
oritur, renitentiam. Saltem cùm ad
minutiora vasa devenerit sanguis, motu
adeo languido feretur, ut tenaciùs inter
se cohæreant particulae : quàm quæ per
capillarium orificia satis expeditè traduci
queant : ita ad *extremitates* vasorum aut
subsistet penitus, aut segniter admodum
perlabetur sanguis : cujus impetu ad hunc
modum fracto & debilitato, in *extremis*
orietur *frigus*, in *facie pallor*. Potest
etiam non à *lentore* modò, sed ex ipso
sanguinis *defectu* derivari *extremorum fri-*
gus; *calor* quippe partis cujuscunque, est
ut *causa*, quæ ipsum producit : ea verò
causa nihil aliud est, nisi ipse *sanguis* ca-
lidus ad partes perveniens : ideoque, si
ex defectu sanguinis *extrema* corporis aut
parciùs aut non omnino irrigantur, ne-
cesse

cesse est, ut in iis sentiatur *frigus*. Eodem modo & *pallor in facie*, ob copiam sanguinis deficientem, orietur; certum enim est *puellas*, quò magis sanguine rite circumactò abundant, eò intensius *rubescere*.

Convulsio, uti mensibus suppressis à *repletione* proficiscitur, ita iisdem immodicè profluentibus, ab *inanitione*, quæ apud *Hippocratem* est altera *convulsionis* causa, deduci potest. Si enim in musculum quemvis derivetur liquidi copia minor, quàm in oppositum, orietur musculi oppositi contractio, uti ex iis, quæ de *convulsione* paulo ante diximus, patebit. Ita si musculos *laryngis* & *œsophagi* corripiat *spasmus*, *suffocationem* quandam patietur fœmina: quam tum maximè in mulieribus reperiri scribit *Hippocrates* a, cùm menses supra modum profluxerint. Idem quoque hanc, quæ immodicis b mensibus supervenit, *convulsionem periculosam* pronuntiat: quia, cùm hoc semel accesserit symptoma, signum est, plus sanguinis effluxisse, quàm quod vires corporis citra noxam pati queant: ita ut, solidarum partium tono vehementer labefactato, vix ulla salutis spes superfit.

L 5

Hæc

a *Morb. Mul.* l. 16. b *Aph.* 5. 56,

Hæc quidem, quibus hæctenus immorati sumus, syn.ptomata, non tantùm à mensibus immodicis sequi solent, sed à quocunque ferè *nimio* sanguinis^a, sive id naturâ, sive arte fiat, profluvio.

Imminuta verò evacuatione nimiâ sanguinis copia *qualitatem* etiam vitiabit, inferetque *cachexiam*. Quippe tum demum rite temperatur sanguis, & sua corpori constat *sanitas*, cùm legitima fiat humorum omnium, qui secerni debent, *secretio*: ea verò debitè peragi non potest, nisi intra certos limites constiterit *velocitas*, Datis quippe vasorum *orificiis*, in ratione *velocitatis* est *secretio*. Cùm itaque profusis mensibus, propter spirituum inopiam, cordis contractio, adeoque fluidi circulantis *velocitas*, remittatur admodum & languescat, minùs debita erit particularum *secretio*; ita multi intra vasa retinentur, quos eliminari oportuit, humores; *crasique* naturalem amittit sanguis. Hanc sanguinis *cachexiam* multùm promovet *chylus*, in *primis viis* minùs rite elaboratus: spiritibus enim imminutis, defunt *ventriculo* & *intestinis* vires, ita ut alimentum non satis validè comminuere

^a Vid. Willis. & Bellin. *passim*.

nuere queant : quòd cùm imperfectiùs conteritur, in sanguinis naturam difficiliùs migrat.

Nec *cachexia* solùm à *chylo* minùs comminuto, sed *lentor* etiam succedet : qui tamen, quamvis nullum in *chylo* fuerit vitium, à velocitate sanguinis imminuta orietur. Cùm enim segniùs moveatur sanguis, deficit illa particularum attritio, quæ cohærentiam prohibet : ita, cùm minor sit globulorum in se invicem actio, facilius erit unio, & compages densior. Sanguine adeo ad *lentorem* perducto, & canalium fibris, propter spirituum defectum, debilitatis & penè flaccescentibus, orientur *tumores* simili prorsus modo, ac in *suppressione menstrua* explicatum est : quia, cùm eadem utrobique sit causa, eundem etiam effectum potest producere : aliquando etiam succedet *hydrops*. Quanquam *hydrops* quidem mensium *suppressorum* comes frequentior sit, *redundantium* verò *hectica*.

Hectica rationem nuper exposuit vir a in *theoria medica* versatissimus, ejusque symptomata à canalibus *secretoriis*, supra modum *dilatatis*, haud absurdè deduxit : hanc

igi-

igitur *hecticæ* causam nos non discutiemus denuo, sed pro certa atque concessa habebimus; ostensuri tantùm, quomodo à mensibus immodicis hujusmodi succedat *canalium distensio*. Et ea quidem duobus potissimum modis efficitur. 1. Mensibus nimium profluentibus, uti deficit quod in corpore detineri debet *fluidum*, ita *solidæ* etiam partes sensim abolescunt: pabulo enim suo defraudatæ, à mole pristina multùm recedunt, contractioresque fiunt, ita ut canales, quos undiquaque ambiunt, minùs jam premere & constringere queant: remoto igitur hoc ad latera canalium obstaculo, sanguis intus decurrens fortiore impetu in fibras arietat, quas proinde faciliùs distrahit; unde major *vasorum amplitudo*. 2. Vasa laxiùs explicari patitur *tonus* fibrarum *labefactus*. Sanguine enim evacuatione nimia exhausto, deficient tandem spiritus, qui fibras canalium *contractiles* vividè fatiunt, ut motum *tonicum* exerceant, & debita vi in sanguinem circumstantem reciprocè nitantur: viribus adeo fibrarum imminutis, sanguini impingenti cum imbecilliùs resistent canales, ipsius momento cedunt, & spatium *amplius* largiuntur. Sequetur etiam *hectica*,

si, immutata *canalium* amplitudine, minuat^r certa ratione sanguinis *copia*; *humorum* enim respectu nimis *spatiosi* sunt *canales*: unde eadem oriuntur symptomata, ac si, cum nulla esset in *sanguine* molis mutatio, revera ampliaretur *vasorum* capacitas. Quippe si, sanguinis quantitate dimidio imminuta, eadem ac olim fuerint vasorum orificia, idem est, ac si consueta sanguinis quantitas in vasis circuletur, vasa verò dimidio ampliora fiant. Cum verò spiritus, quibus *fibrarum tonus* conservatur, eadem proportione ac sanguis deficient, erit *toni diminutio* in ratione fluidi imminuti *duplicata*. Ita, cum utraque concurrat causa, *canalium* nempe *laxitas*, *sanguinisque imminutio*, gravius invalescet, in eadem scilicet ratione, *febris hectica*.

Ad hunc modum nascetur *hectica*, si canalium omnium, *cutaneorum* præsertim, labascat *tonus*; sin vasa *secretoria* in particulari aliquo viscere *tonum* amiserint, *hecticæ* producendæ licet impar sit ista meatuum ampliatio, id efficiet tamen, ut per eos fiat uberior liquidæ secretio: quæ data sanguinis *velocitate*, est in ratione *orificii*. Ita si *uteri tonus* vacillet, *glandularum*, quæ internæ i-
 pfius

psius tunicæ interferuntur, adeo dehiscunt oscula, ut lympham suam in *uterum* copiosius effundant: eâ verò continuò foras stillante, orietur morbus ille, qui appellatur *fluor albus*: quo semper ferè laborant eæ, quas mensium fluxus nimius exhaust.

Succedit tandem *atropbia*, quia tum deficit, qui in corporis nutrimentum cedit, *sanguis*, tum *chylus* propter ventriculi imbecillitatem minùs rite comminutus est, tum denique, quia ita debilitatur sanguinis *momentum*, ut non ictu satis valido succum *nutritium* in solidarum partium poros impellere atque adigere queat: ita impetu sanguinis intracto, coalescunt penitus & occluduntur, qui nutrimentum excipere solent, meatus. *Nutritio* quippe nihil aliud est, quàm succi alicujus *appositio*, sive perpetua in fibrarum poros alimenti successio.

Hoc nimio mensium profluvio non æquè laborant omnes: *Virginibus* enim, uti frequentius multò restricti sunt, ita rariùs immodicè fluunt menses: in iis nempe, propter vasa *constrictiora*, non ita facilis sanguini patet exitus, ac in *puerperium* expertis.

C A P. XIII.

*De Methodo in fluxu mensium immodico
Therapeutica.*

HUjusce morbi curatio pro ratione causarum diversa est ; *duplici* enim modo provocatur fluxus immodicus, nempe vel *vasorum*, vel *sanguinis* vitio. *Vasa* quippe in vitio sunt, cum flaccescunt nimium, & dehiscunt, h. e. cum ipsorum *fibræ* ita laxè inter se cohærent, ut sanguinis momento cedant : *sanguis* verò, cum ita *redundans*, aut *tenuis* fit, aut rapidè circumactus, ut intra vasa uberiùs feratur.

Id verò semper advertendum est, fluxûs immodici *judicium* fieri debere, collatione habita ad priores circuitus, ad incommoda, ad victum præcedentem, ad sanguinis statum : *nimos* verò esse menses præ ceteris signis indicat *virium imbecillitas*, ita ut virium regulâ unicè metienda sit fluxûs redundantia. Quippe, quibus *diu substiterint*, vel ipsi menses, vel evacuationes aliæ solennes, in iis longiùs
citra

citra noxam durat fluxus ; ideo *critica eruptio*, quamvis diuturnior sit, nunquam subito sistenda est. Pariter *mollibus* foeminis & *aquosis*, *otiosis* etiam & *victui indulgentibus*, diutius fluunt menstrua ; quia in his omnibus uberior sit, quæ fluxum temperat, *Plethora*. Igitur eas, quibus *sanguis aquosus*, & *habitus succulentus* fuerit, fluxui nimio magis obnoxias esse rectè pronuntiat *Etmullerus* a.

I. Itaque *vasis flaccescentibus*, in eo præcipuè enitendum esse videtur, ut redintegretur, quocunque modo labefactus fuerit, *tonus* : qui quidem faciliè restitui solet, si *externè* adhibeantur remedia, quæ fibras roborant, & constringunt. Hæc faciliè ex *astringentium* familia depromi possunt, quorum sanè ratio, si operandi modum spectes, ita videtur explicanda. Scilicet cùm *astringentium* ea sit vis, ut humoribus *coagulum* quoddam inducant, quemadmodum mox probaturi sumus, particulæ *stypticæ*, sanguini effluenti commixtæ intimiùsque unitæ, quasi *gluten* effingunt, quo coalescant, & compingantur vasorum *lacunæ*. Præter hanc *coagulandi* vim, alia etiam
in

in *externis* remediis virtus concipi potest, quæ vasa dehiscencia restringat, *stimulis* nempe *astringentium*; qui cùm acriter fibras pungat & vellicet, vasa adeo irritantur, ut se validiùs contrahant, & motum, quem vocant *tonicum*, recolligant. Ita *urticæ succus naribus* admotus, *stimuli* virtute; *spiritus vitrioli*, tum *stimulando*, tum *coagulando*, *hæmorrhagiam* *filtrere* videtur. Possunt etiam in usum vocari *interna* remedia; quæ tamen ad fluxum nimium, tum cùm à *sanguinis* vitio ortur, quasi jure quodam pertinere videntur.

Quòd si *vasorum tonus* ultra modum debilitatus fuerit, cohibito fluxu, *internè* adhibenda sunt remedia, quæ fibras roborant; ne proxima fortè periodo, cùm *sanguinis plethorici momentum* increverit, vasa adhuc imbecillia plus sanguinis, quàm par est, emitti sinant. Fibras itaque maximè roborant *analeptica*, sive ea, quæ nutrimentum corpori largiùs sufficiunt, & *solidarum partium robur* instaurant.

II. Cùm à *sanguinis* vitio ortum traxerint menses immodici, *curatio* exposcit *duo* medicamentorum genera, vel *revellentia* scilicet, vel *astringentia*.

M

I. Quip-

1. Quippe *revellentia*, cum ad partes, quæ instituitur *revulsio*, humores uberiùs trahant, efficiunt; ut sanguis minore impetu ad *uterum*, unde *derivatur*, profluat: ita momento fluidi debilitato, vasa, minùs jam distenta, in statum *contractilem* redeunt, & sanguinem intra latera sua coërcent. Ita mensium fluxum cohibet facta in *brachio revulsio*, sive per *venæ-sectionem* ea fiat, sive per *frictiones*, sive per *cucurbitas*; quas & *mammis* ad moveri suadet *Hippocrates* a. Ita si *revulsione* quadam *naturali* excitetur sanguinis *vomitus*, mulier profusis mensibus liberatur b: quia sanguine tum imminuto, tum uberiùs sursum ducto, vasa *uterina* minùs premuntur. Hæc tamen *naturæ* methodus non ea esse videtur, quam *ars* imitari debeat; *emetica* enim, cum *abdomen* vehementer succutiant, menses promovent potiùs, quàm restringunt. Idem de *fortioribus purgantibus*, quæ sanguinem agitant & rarefaciunt, dicendum est: possunt tamen adhiberi *mitiora*, ut subducta alvo, aliqua, qualiscunque ea sit, ab *utero* fiat humorum *revulsio*: quæ ideo præctici astringentibus semper ferè præmittunt.

a *Aph.* 5. 50. *Epid.* 2. 6. b *Aph.* 5. 32.

mittunt. Hisce *revellentibus* sæpe com-
pescitur fluxus menstruus : cùm ex eo
ortum duxerit, quòd sanguis, aut *redun-*
dans fuerit, aut nimis *rapidè circum-*
actus.

His *revulsionum* generibus rejectis, *dia-*
phoretica suadet *Etmullerus*, quæ *serum co-*
piosum unà cum acrioribus salibus per cutim
eliminant^a : quod tamen medendi consi-
lium rationi parum congruere videtur.
Quamvis enim copiam sanguinis immi-
nuant *diaphoretica*, ipsius tamen compa-
gem ita solvunt & attenuant, ut augea-
tur plurimum; quæ ad vasa est, *Pletho-*
ra : ita sub ipso fluxu si adhibeantur *dia-*
phoretica, periculum est, ne uberius pro-
rumpant menses.

2. Ad compescendum fluxum adhiben-
tur *astringentia* : quæ cùm *coagulum &*
lentorem humoribus inducant, sanguinis
impetum ita imminuunt & infringunt,
ut *vasorum impedimentum* nequeat pervin-
cere, uti in sequentibus fusiùs ostende-
tur. Ad fluxum sistendum aliquid fortè
conferre potest & *stimulus* ille, quo pol-
lent *astringentia*; etiam cùm *internè ad-*
hibeantur : qui cùm fibras vasorum velli-

M 2

cet,

cet, ea stringere quodammodo & contrahere posse videtur: licet fatendum sit, non magni æstimandam esse hanc, quæ à *stimulo* derivatur, *astringentium internorum* virtutem.

Astringentibus annumeranda sunt *glutinantia*, inter quæ præcipuum locum obtinent *balsamica*; quippe hæc etiam, gradu licet remissiore, sanguinem incrasant, partiumque *crasin* compactiorem reddunt: ideo non modò sanguinis momentum imminuunt, sed & vasis dehiscentibus *gluten* quoddam affigunt. Quia verò imbecillioris efficacix sint *balsamica*, iis non nisi *post astringentia* videtur esse in *praxi* locus.

Quò verò fluxus faciliùs sisti queat, adhibenda sunt non *interna* modò, sed & *externa* etiam, quæ jam in altero fluxûs genere descripsimus, *astringentia*; tardiùs quippe succedit curatio, si dum *sanguini* temperando opera impenditur, *vasorum* conglutinatio negligatur.

Cohibito fluxu, canalibusque satis obfirmatis, si, uti plerumque fit, defecerint *vires*, ad ea confugiendum est remedia, quæ sanguinem instaurant, spirituumque copiam sufficiunt: & ea quidem non ex *officina* modò, sed etiam ex

culina depromenda sunt. Et hîc demum locum habent ea, quæ etiam *suppressis* mensibus profunt, remedia: quod libentius noto, quia, hoc minùs habito *temporum* discrimine, multos fortè fefellerit *materia medica*, quæ, uti ab auctoribus ordinatur, in utroque mensium vitio ferè eadem est^a.

*Historia. I.**Febr. 1. 1702.*

Mulier quædam post partum fluxu mensium immodico correpta est, qui ad sex annos perstitit: ultimo bienio quotidie ferè profluxit sanguis, interdum in grumos, ovi magnitudinem æquantes, concretus. Siti & summa virium imbecillitate laborabat, nonnunquam & febricitabat. Dolor in abdomine & regione uterina vehemens, & continuus. Cordis anxietas, aliquando etiam syncope invasit. Pulsus digito vix percipiendus.

M 3

In-

^a *Blasii Mat. Med. p. 563.*

Intentio curatoria videbatur, ut, fluxu cohibito, reficerentur, quæ admodum languescabant, vires.

In fluxu igitur coërcendo, cum *revelentibus* abstinendum duxerim, quia eorum usum prohibere videbantur vires supra modum imbecilles, *astringentibus* unicè confisus sum: atque ea quidem tam *internè*, quam *externè* adhibenda curavi.

℞. Cortic. Granat. ℥℞.

Rad. Tormentill. ℥ i.

Fl. Ros. Rubr.

Balaustior. \overline{a} \overline{a} M. i. Coq. in Aq. Ferrar. lib 3. ad Consumpt. lib. i. Colatura sit pro *fomentatione*, bis in die parti affectæ tepidè applicand.

Pro potu communi utebatur *decocto albo*, in cujus lib. 2. incoctæ sunt *Cinnamomi* ℥ 2.

Internè adhibita est *tinctura* illa *anti-phthistica*, quam tantopere commendat *Et-mullerus*^a, ex *saccharo Saturni*, & *Martis vitriolo* cum *sp. vin. conflata*. Hujus *tinct.* gt. 20. in aq. *plantag.* cepit sæpius in die.

Ur.

^a *Schrædar. dilucidat. p. 253.*

Urgente dolore, vel vigiliis, sumpsit
laud. liq. gt. 20.

Febr. 3. Substitit fluxus; qui ne postea
fortè redire posset, indies adhuc usque
ad *Febr. 6.* repètebatur *fomentatio.*

Restricção autem ad hunc modum pro-
fluvio, *doloris & imbecillitatis* habenda
videbatur cura. Desumpsi igitur ex me-
dicina *Dietetica* juscula & cibos boni
nutrimenti, ex *Pharmaceutica* mixturam
sequentem.

℞. *Tinct. Croc.*

Laudan. Liq. Sydenh. a a 3 2.

Campbor. in Spir. Vin. ʒʒ. dissolut. ʒ 1.

M. Cap. gt. 30. sexies in die in *Aq. Cin-*
nam. Fort. & Hord. a a p. æq. unde plu-
rimum refectæ sunt vires, & remisit
dolor.

Febr. 8. Ex labiis pudendi quasi saccu-
lus quidam membranofus prominuit :
qui tamen verlus uterum ita firmiter ad-
hæsit, ut ex *vagina* extrahi nequiret.
Graviter insuper foetebat. Et prima
quidem fronte interna *vaginæ* tunica pro-
cidisse videbatur : *placentæ* quippe reli-
quias esse minùs suspicabar, quòd mulier
se à sex annis puerperam esse negarat.
Cùm verò foetoris dolorisque ratione
habita, incideret mihi aliqua de *placenta*

suspicio, rem paulo altiùs investigandam duxi; mulieremque percunctatus sum, num post ultimum illud puerperium *abortum* fecerit: Illa se circiter abhinc *biennio gravidam* fuisse aiebat, & terrore exanimatam, dum noctu per compita domum reverteretur, in via *abortiisse*; reversam verò non usam esse obstetricem, quæ, utrùm aliquid in utero relictum fuerit nec ne, inspiceret. Ab eo etiam tempore *doloris* origo ducta est.

Morbo igitur sub examen hoc vocato, ea visa est *indicatio*, ut *uteri* & *musculorum abdominalium* ita instauraretur vis, quæ *placentæ* reliquias foras expelleret. Ad quem finem quia plurimùm conduceret præscripta *mixtura*, illius gt. 40. indies sæpe assumptæ sunt: Quo remedio ita spiritus refecti sunt, ut

Febr. 10. Aliqua *placentæ* portiuncula foras excluderetur, non graveolens modò, sed planè putrida.

Febr. 11. Exclusa est altera fœtore simili portio. Deinde nulla substantiæ istius membranacæ intra *vaginam* vestigia: etiam omnis illico sopitus est dolor.

Febr. 13. Vires ita redierunt, ut lecto, cui per mensem ferè affixa fuerat, jam
per

per horas aliquot abesse posset. Nulla nisi de virium imbecillitate, & appetitûs remissione querimonia. Ufa est indies *mixtura*, unde semper se plurimùm levare sensit.

Febr. 17. Rediit fluxus : quem, quoniam mediocrem valde, & nullo gravi symptomate stipatum esse, conspexerim, nolui compescere; videbatur enim evacuatio mensium *naturalis*, & ordinaria : quæ itaque *quatriduo* terminata est.

Febr. 23. Ut viribus ulterius prospectum sit, præscripta sunt sequentia.

℞. *Tinctur. Cortic. Peruv. (in Vin. Alb.)*
lib. 1. ℞.

Tinct. Croc.

Spec. Diamb. a a ʒ ℞. M. Cap.
Coch. 6. ter. in die.

Febr. 25. Appetitus ad se rediit. Nihil nisi virium robur sanitati defuit; quod etiam, *decocto ad duas vices repetito*, intra mensē feliciter instauratum est.

Historia II.

Sept. 10. 1701.

Mulier pleni habitûs, & mensibus paulò copiosius purgari solita, ab exercitio immodico in fluxum nimium incidit; ita ut primò quidem ad *sex*, deinde ad *duodecim* dies largâ copiâ dmitterentur menses. Hoc malo cum per æstatem omnem laborasset, vires admodum dejectæ sunt: invasit sæpe syncope, & spasmus; intumescabant pedes. Facies penè hippocratica Sanguis tenuis valdè, non guttatim, sed continuo quasi flumine profluxit. Cùm eam primò inviterem, quatruiduo jam perstiterat fluxus.

Postulabat igitur morbi *indicatio*, ut quàm primùm cohiberetur profluvium. Hoc ut effici posset, adhibita est, uti in *hisor.* 1. *fomentatio*.

Horâ decubitûs, usa est *hypnotico* sequenti.

℞. *Trochisc.* Gordon. ʒʒ.

Laudan. Londin. gr. 2.

Mucilag. Gum. Arab. q. s. M. F. Pil.
exiguæ.

exiguæ. Cap. 3. quibus assumptis, fatis placidè dormiebat.

Sept. 11. Mensibus etiamnum profluentibus, præscriptum est hujusmodi *electuarium*.

℞. *Conserv. Raf. Rubr.* ℥ 1.

Bol. Armen.

Croc. Mart. Astring. ā ā ℥ 1.

Mastich.

Terr. Japan. ā ā ℥ 2.

Spec. Diatriopn. Santal. ℥ 4.

Syr. è Symphyt. q. s. M. F. Elect.

Cap. q. n. m. 4tâ quâque hor. superb.

Coch. ʒ. *Julap.* seq.

℞. *Aq. Sperm. Ranar.*

Plantagin.

Cinnam. Hord. ā ā lib. β.

Syr. è Corall. q. s. M. F. Julap.

Cap. etiam ter in die *Spir. Vitriol.* gt. 40.

in quovis *vehiculo*.

Repet. Foment. & Pilul. præscript.

Sept. 13. Manavit adhuc, sed non nisi guttatim, fluxus: qui tamen remediis rite assumtis, *Sept.* 15. omnino cessit.

Igitur in eo jam omnis medendi cura versari debuit, ut firmarentur vasa, & prohiberetur illa sanguinis raritas. *Primæ*

inten-

intentioni ut satisfaceret, quotidie repetita est *fomentatio*; *secundæ* par esse videbatur *glutinantium*, & *balsamicorum* usus. Postpositis itaque *astringentibus*, instituta est sequens methodus.

℞. *Decoct. Alb.* ℥. 2.

Aq. Cinnam. Hord. ℥ iii.

Sacch. Alb. q. s. M. Cap. ℥ 4. quater in die.

℞. *Balsam. Capiv.*

Polychrest. a a ℥ 2. *Cap. gt.*

25. horâ decubitûs in *Conserv. Ros. Rubr.*

• His adhibitis remediis, post trium ferè hebdomadam intervallum, *Ost. s.* redierunt menses : & ad *sex* quidem dies demissi sunt. Repetitis verò iis, quæ ultimò præscripta sunt, periodo proximâ, *quatriduo* terminatus est fluxus : qui, eundem intra terminum etiamnum subsistens, mulieri sanitatem restituit.

Historia III.

Maii 21. 1703.

Mulier, annos 36. natæ, post abortum ad tres periodos per dies *quatuordecim* manarunt menses; deinde, per trimestre ferè spatium, *quotidie* eruperunt. Quo profluvio ita labefactatæ sunt vires, ut vix stare, nedum ambulare potuerit. Spiritum ita graviter duxit, ut pene in suffocationis periculum incideret. Invasit aliquando syncope, aliquando hysterica passio: ita ut per horam unam aut alteram quasi animæ expers jaceret. Pallor & macies, qualis in phthisicis. Pulsus debilis, frequenter etiam intermittens.

Indicatio *curatoria* primò ad *fluxum compescendum*, deinde ad *vires instaurandas* respicere visa est.

Usa est igitur *fomento*, in *histor. 1.* descripto: cujus quidem vim semper ferè efficacissimam comperi.

Internè adhibitæ sunt, in *decocto tormentillæ spir. sal. dulc. gt. 20.* quater in die.

Maii 25. Fluxus paulo imminutus, quotidie licèt recrudescens. In

In potûs communis locum suffecta est sequens *emulsio*.

℞. *Amygdal. Dulc. excortic.* ʒ 1.

Sem. 4. Frig. Maj. a a ʒ 2. quibus in mortario contusis affund. *Aq. Hord.* lib. 2. colaturæ add.

Sal. Prunell. ʒ 2.

Syr. Albæ. q. s. M.

Maii 30. Substitit fluxus; postero tamen vespere, denuo erupit.

Ufu verò præscriptorum continuò ita temperatum est profluvium, ut à *Jun.* 3. ad 9. penitus sisteretur; deinde, post mensem exactum, ad solennes periodos rediret. Cohibito igitur fluxu, & canalibus satis obfirmatis, *alterius indicationis* ad hunc modum habita est ratio.

℞. *Cortic. Peruv.* ʒ 1.

Rad. Zedoar. ʒ ʒ.

Cochinell. ʒ 2. Digerantur cum *Vin. Alb.* lib. 2. tepidè per triduum. Liqueoris filtrati cap. ter in die ʒ 2. In quolibet haustu instillentur.

Tinct. Serpentar. Virgin. gt. 20.

Noctu, quia frequenter *insomnis* fuerat, nonnunquam etiam & *hysterica*, usa est *pilulis paregoricis*.

℞. *Galban. col.* ʒ 1.

Spec. Diamb.

Hæc quidem remedia, tanquam *utero specifica*, à plerisque prædicantur; cùm solummodo humorum *crasin* ita immutant, ut pro varia sanguinis textura aut provocetur, aut sistatur per *uterinas vias* profluvium: ita ut hæc *sensibilis operatio* nihil aliud sit, nisi alterius cujusdam, quæ in *sanguine* peragitur, operationis effectus necessarius: qui quidem non tam peculiari alicui *remediorum* efficaciam, quàm ipsius *uteri fabricæ* debetur. Hoc fanè à scriptoribus parum animadversum est, qui, cùm de remediorum viribus differant, pro actione *internâ* operationem *sensibilem* substituunt; ita apud eos alia *diuretica*, alia *diaphoretica*, alia *emmenagoga* appellantur, cùm tamen de *agendi modo* nihil inde innotescat: quæ quidem medicamentorum operatio non modò non est *primaria*, sed fallax etiam, & incerta. Ex. gr. si exhibeatur *diaphoreticum*, nemo ignorat, id pro voto minimè cessurum, nisi aperiantur *pори*: iis enim occlusis, quamcunque in *sanguine* virtutem exerat remedium, ad *sudorem* provocandum est prorsus inefficax. Sive tamen *sudor* succedat, necne, eodem modo in *sanguinem* agit *diaphoreticum*; sanguinem enim ad certos quosdam gradus

gradus attenuat & *resolvit*, ut ejus tenuior pars per poros cutaneos, nisi præcludatur via, elabi possit: ipsa tamen *diaphoresis* non est actio medicamenti *primaria*, sed ab humoribus ita attenuatis, nisi *pori* prohibeant, necessario fluit; si enim *pori* occlusi fuerint, ita *sanguinem* rarefacit *diaphoreticum*, ut *ardorem*, nonnunquam & *febrem* inducat. Ita ut propria medicamenti virtus non in humorum *diaphoresi*, sed *resolutione* consistat. Par est in *emmenagogis* ratio; ea quippe perpetuâ & immutabili quadam agendi normâ *Plethoram* exfuscitant, ut per *uterina vasa* erumpat sanguis. Potest verò talis esse ad *uterum* obstructio, sive canalium, sive sanguinis vitio, quæ à nullis *emmenagogis* pervinci queat; cum tamen *emmenagogi* eadem sit, ac si *menses* cieret, in molem sanguineam operatio. Ita ejusdem remedii varia esse potest *sensibilis operatio*, uti rectè argumentatur Cl. *Cockburnus*, vis verò, quam in *humores* exercet, unica sibi que perpetuò constans.

Hinc est, quòd illa de remediorum viribus disquisitio inter *medicinæ desiderata* poni soleat; cum si simplex & *primaria* accuratè observetur *operatio*, explicationem non ita difficilem exigant *remedio-*

194 *De Remediorum Viribus,*
rum virtutes. Quippe adhibita hac ra-
tiodinandi methodo, concideret omnis
illa, quæ pharmacorum viribus immeritò
objicitur, *ancipitis efficacis* querela. Que-
runtur enim medici nullum dari reme-
dium, quod certam aliquam agendi nor-
mam persequitur, imo quod non potiùs
ita incertum & fallax est, ut sæpe *va-*
riam, nonnunquam etiam *contrariam*,
nec in diversis modò, sed & in eodem
corpore, vim exercent. Ita, delirantibus
medicis, innocua plectuntur pharmaca.
Hæc enim, quam medicinæ exprobrant,
operationis *varietas*, non ex mutabili
remediorum virtute, sed ex multiplici
corporis statu deduci debet. Eorum
quippe actio eadem semper est sibique
consentiens; cum verò corporis, in quod
agunt, dissimillima sit insoles, adhibitis
remediis, ratio postulat, ut non *diversus*
modò, sed & *contrarius* aliquando oriatur
effectus. Ita v. gr. detur medicamen-
tum, quod humores viscidos *resolvat* :
id quidem sua *attenuandi* vi operatur,
licet pro vario *lentoris* genio diversè; ita
ut in alio, qui minoris est coherentiæ,
resolutio sit major; in alio, qui majoris
est, minor; in alio denique, qui firmiùs
compingitur, nulla : ita *varia* quidem

medicamenti ad *medendum* vis, non varia tamen in *agendo* norma. Quomodo enim eadem vis diversa longè momenta queat pervincere? quomodo similis semper esse posset *agentis* energia, cùm ita dissimilis prorsus sit corporis, in quod agitur, natura? Constantem hanc à medicamenti sperare efficaciam ita ridiculum est, ut nihil mirum sit, si etiam ab eodem medicamento educi possit effectus *contrarius*. Concipiamus enim eam esse sanguinis *crasin*, ut pars ejus longè maxima insigniter lentescat, cohærentiæque in ea momentum validius sit, quàm quæ ab *attenuantium* viribus resolvi queat: in hoc casu si adhibeatur medicamentum *resolvens*, eam quidem sanguinis partem, quæ minùs lentescit, ita fundit & attenuat, ut per *glandulas secretorias* uberiùs extrudatur; ita, medicamenti vi eliminatis particulis tenuioribus, crassior erit reliqui sanguinis compages. Ad hunc modum, uti & docet experientia, *lentorem* aliquando augent *diaphoretica*. Igitur *opium*, quod ad *reserandam sanguinis compagem*, & *sudores movendos* maximè efficax agnoscit *Willisius*, nullo alio modo sanguinem *incrassare* posse arbitratur, nisi quatenus *serositates copiosè secerni* Et

196 *De Remediorum Viribus ,*
amandari faciat ; proinde ut liquor residuus
spissior , & compactior evadat a. Neque
id sanè *medicamento* imputandum ; (hoc
enim eam agendi normam , quam ipsi
præscripserit natura , constanter fide-
terque observat) sed *humoribus* potiùs ,
qui variæ hujusce efficacix necessitatem
inducunt. Ita corpora quædam *emollit* ,
quædam rursus *indurat* ignis ; cùm tamen
in ipso igne nulla sit agendi varietas. Ita
febris , si tenuior sit sanguis , pulsus ex-
citat ; si crassior , *deprimit*. Etiam *cha-*
lybs , qui , si vasa , *lentescentè sanguine*
oppleta , *ulterius se distendi* sinant , vi sua
obstructionem tollit , eandem , *iis renitenti-*
bus , *auget*. Quod in *hystericis affectibus*
sæpius compertum habui. Pari modo
emetica , si ventriculus *robustior* sit , *alvum*
movent : contrà , si *tenerior* fuerit , *vo-*
mitum cient *cathartica*. Ita denique *sy-*
rupus violarum , cum *acidis* admixtus ,
colorem *rubrum* ; cum *alcalicis* , *viridem*
exhibet : quæ tamen coloris diversitas
non variæ *violarum* virtuti , sed corpo-
rum , quibus commiscentur , dissimili in-
genio adscribenda est. Etenim unica
eaque levissima nonnunquam circumstan-
tia ,

tia, si immutata sit, id efficere potest, ut medicamenta non variis modò, sed & contrariis etiam viribus pollere videantur: uti in speculis concavis, *multiformem* objecti imaginem exhibet sola *distantiæ* mutatio.

Ut verò res omnis exemplo clariùs patefcat, sub examen revocetur *opii* in sanguinem operatio: à quo certè, si ab alio quopiam remedio, excitantur *phænomena*, non modò inter se disjuncta maximè, sed & repugnantia. Supponatur igitur, id quod mox ostensuri sumus, actionem *opii* primariam in sanguine attenuando consistere. Attenuato sanguine, necessariò sequitur, ut uberius spirituum copia secerni debeat; hinc *animus alacer, vegetus, pacatus, vigil, vires corporis instauratæ;* quod præcipuè experiuntur ii, qui *opium* interdum parciore *dosi* assumunt: animo ita resecto, obrepit sensim *doloris obliuio;* viribus verò roboratis nonnunquam fit, ut *scætur & calculum expellant opiata.*

Cum verò sanguinis particulas ita attenuat *opium*, facit, ut si quid in *arteriis* hæserit, jam in *venas* trajici queat: unde remota omni *obstructione*, cessat ille, qui ab humoribus stagnantibus frequenter

198 *De Remediorum Viribus,*
oritur, *dolor*. Eodem modo solvitur
febris intermittens; quam à *lentore* supra
deduximus. Viis igitur reclusis, ita ut
consueti spiritibus sanguinique pateant
aditus, sopitur, quæ à nervis obstructis
provenit, *convulsio*. Ita *opio* frequenter
cedit *colica convulsiva*, & *singultus*; qui-
bus etiam annumerari potest *vomitus* &
purgatio enormis.

Spiritibus *opio* relectis, validiùs se con-
trahit *cor*, unde vividior sanguinis cir-
cuitus: sanguine autem *attenuato*, &
velociùs, quàm consuevit, ad *cutaneas*
glandulas delato, succedit *libera perspira-
tio*, & *sudor*; quia tum ob *rariorem* san-
guinis *texturam* facilior fit per poros se-
cretio, tum ob *velocitatem* auctam etiam
uberior. Hujusmodi *perspiratio*, largiùs
provocata, *sanguinis* & *ventris profluvia*
sedat; quia, humoribus per poros evacua-
tis, fit à parte affectâ *revulsio*: eadem
quoque *tussim*, & *catarrhos* solvit. Hu-
moribus verò ad hunc modum resolutis,
& in *exteriora* protrusis, *efflorescit cutis*,
nonnunquam & *prurit*.

Cùm verò, sanguine *attenuato*, non
modò sit *uberior spirituum copia*, &
proinde *impetus cordis* fortior, sed au-
geatur etiam ad *vasa humorum plenitudo*,
utra-

utraque de causa *pulsus excitabit*, *menses* etiam, & *lochiae provocabit opium*.

Ita ferè corpus afficiunt modicâ dosi assumpta *opiata*, cùm adhuc intra debitos limites constiterit ea, quæ ad *vasa* inducitur, *plenitudo*: quæ tamen, si, *opio* liberè nimis adhibito, ulterius increlcat, alia prorsus, eaque multùm diversa, exhibet *phænomena*. Sanguine enim ita attenuato, ut *arteriæ* cerebri latius, quàm par est, distendantur, *nervorum*, qui iis ubique *interferuntur*, non potest non valida esse compressio: compressione verò necesse est aut intercipi penitus, aut saltem copia minore secerni spiritus, ita ut ingruat *dyspnœa*, *obruatur animi vigor*, & pro ratione momenti illius, quo *nervos* premunt *arteriæ*, succedat aut *stupor*, aut *somnolentia*, aut ipse *somnus*; eodem modo, ac à *vino* liberius epoto sequi solet. Interceptis adeo spiritibus, *imminuuntur vires*; quibus deficientibus, *languescit pulsus*, nonnunquam & *concidit inferior maxilla*: tonusque partium ita vacillat, ut relaxentur admodum *fibræ*; inde *pupillæ dilatatio*, *ischuria*, Et *membrorum quædam quasi paralysis*. Ad eandem normam faciliè illustrari possunt reliqui *opiatorum* effectus, qui, utcunque inter se

dissimiles sint, unicam tamen agnoscunt causam, sanguinis scilicet, quæ ab *opio* inducitur, *attenuationem*: quæ cum *arteriarum carotidum* capacitatem ampliet, à sola *diametri* mutatione pendet omnis illa operationis discrepantia. Et hæc quidem insequuntur mala, non modò cum manu nimis libera, sed cum alieno tempore, & corporis, cui adhibetur, parum spectata conditione, detur *opium*: *nimia* enim *dosis* non tam *officinali* mensura, quàm corporis ratione dijudicanda est. In alio quippe humorum statu desideratur *larga dosis*, in alio sufficiet *mediocris*, in alio etiam nocebit *minima*. Si quid verò hujusmodi acciderit, id *medenti* potius, quam *remedio* imputandum est.

Hæc paulò fusiùs explicata sunt, ut manifestum fiat, quàm iniqua sit medicamentorum accusatio, quasi in iis fuerit agendi modus multiformis, & tanquam defultorius. Ita ut quicquid incerti fuerit, id non tam *instrumentis* medicinæ, quam *subiecto* adscribi; non tam ad *vires pharmacorum inconstantes*, quàm ad *humorum crasin ignotam* referri debeat. Itaque cum medicina nihil aliud sit, quàm morbi & medicamenti comparatio, nisi illius in-

doles

doles probè intellecta sit, hujus vires frustra explorantur. In eo quippe præcipuus esse debet medici labor, ut *humorum* variam temperiem inclinationesque omnes perspiciat; sic enim, quid eos excitet, quid compescat, feliciùs dignoscet: quorum momenta cùm ita varia sint, ut non tantùm ob *numerum* minùs accuratè animadverti, sed ob *similitudinem* etiam minùs distingui soleant, is certè, qui illorum morem acutiùs inspexerit, aptissima utetur medicina. Qua quidem in re, ab *empirico* maximè discernitur *rationalis* medicus; qui non tantùm *remedii*, quod adhibet, sed *mali* etiam, cui id adhibetur, vires explorat.

Sed, ut eò, unde digressi sumus, redeamus, inquirendum restat, quænam sit *medicamentorum*, quæ mensibus vitiatis profunt, *operatio primaria*. Ordiamur itaque ab *emmenagogis*, mox ad *astringentia* perventuri.

Emmenagoga ferè omnia sunt etiam *alterantia*, aliter ac censet *Etmullerusa*; *crasin* enim sanguinis immutant. Eorum verò operatio à vi quadam *attenuatrice* potissimùm deducitur. Quippe, cùm

N 5

par-

partium tenuium sint & maxmè penetrantium *emmenagoga*, molem sanguineam ita incidunt & comminuunt, ut minor sit globulorum inter se contactus, & proinde compages rarior: sanguis verò, ad hunc modum *attenuatus*, non modò spatium amplius intra canales occupat, sed spiritus nervis uberiores sufficit; unde iterum, corde vehementiùs contracto, fortiore impetu per arterias circulatur. Ita cùm, adhibitis *emmenagogis*, non modò *ad vasa* increscat *plenitudo*, sed & cordis augeatur vis, sanguis, *canales uterinos* præ ceteris validiùs feriens & distendens, quemadmodum suprà satis ostensum est, per eos viam sibi patefacit. Cùm verò frequentior mensium suppressorum causa à *lentore*, qui *capillaria* obstruit, oriatur, ab *emmenagogis* ita *attenuantur* humores, ut illa ipsa sanguinis portio, quæ vasorum lateribus adhæsit, jam per minima orificia satis promptè traduci queat; ita aditu patefacto, sanguis solenni more vim suam in canalium latera exercet, quæ ad capillaria, dum obstructa essent, minùs potuit pertere. Ita *emmenagogis* instaurantur spiritus, & vis cordis augefcit; quia iis adhibitis *attenuatur* sanguis. Id verò notandum

volo, non solùm ab hac *attenuatrice* vir-
 tute deduci spirituum incrementum. Hoc
 enim concessio sequitur, ut quicquid po-
 tentiùs *atenuat*, id etiam maximè esset
cardiacum; secus ac testatur experientia.
 Ex gr. *Cortex Peruvianus* multò magis
attenuat, quàm *chalybs*; ad *pulsum* tamen
excitandum longè ineptior. Igitur in
 remediis *cardiacis*, & proinde mensis
 moventibus, *duplex* est operandi ratio:
 alia enim *attenuando* sanguinem spiritus
 reficiunt, alia rursus, etiam si humores
 non attenuent, spirituum secretionem
 promovent. De illis supra dictum est.
 Ad hæc quantum attinet dicendum est,
nonnullis remediis inesse particulas, in spi-
ritus faciliùs mutabiles, iisque quasi co-
gnatas & congeneres, uti & quibusdam
alimentis insunt succi ad nutriendum magis
 idonei: ita ut, imminutâ sanguinis cohæ-
 rentiâ, ex ipso *medicamento* hauriri queant
spiritus. Spiritibus ad hunc modum re-
 fectis, vehementiùs contrahitur cor, &
 sanguis velociùs circumagitur; increbre-
 scente adeo sanguinis motu, cum *calor*
 etiam increseat, quod capite 8. satis pro-
 bavimus, *aëris* particulæ, quæ globulis
 sanguineis immixtæ sunt, *calore*, uti in
thermometro fit, *rarefactæ*, sese undique
 ex-

expandunt, canaliumque tunicas distendunt: ita potest esse sanguinis *rarefcentia*, cum minimè interim *attenuetur* compages. Quod in *febris* sæpe fit, licet parum observetur. Hæc tamen *rarefcentia*, cum ad *vasa Plethoram* augeat, menses æquè potenter provocat, ac si *attenuaretur* sanguis. Cum itaque à *vasorum duritie* oriatur *suppressio*, cum fructu adhiberi possunt ea, quæ humores *rarefaciunt*; cum verò *sanguis* in vitio sit, ea etiam, quæ *attenuant*, in usum sunt vocanda. *Emmenagoga* verò his *attenuandi* viribus præcipuè instructa esse, tum *ratio* suadet, tum *experimenta* confirmant. Argumentorum igitur capita erunt *quatuor*: *remediorum* scilicet. 1. *Effectus sensibiles*. 2. *Cum sanguine adhuc tepente*, & 3. etiam cum *syrupo violarum commixtio*: 4. denique, *injectiones in vivo animali per syringæ institutæ*.

I. Itaque *emmenagogis* hanc *attenuandi* virtutem inesse probant eorundem *effectus sensibiles*; ex quibus satis erit sequentes tantum expandere.

1. *Saporem*; qui, cum in *emmenagogis* plerumque *acris* & *amarus* sit, indicat partes esse tenues, & ad motum excitandum idoneas: igitur hujusmodi *sapor*

in

in iis præcipuè observatur, quæ *salis volatili* abundant; *salis* verò *volatilis* ea est efficacia, ut sanguinem plurimùm *attenuet*, spiritusque instauret. Ita *sapore* vires suas produnt, *opium*, *gentiana*, *myrrha*, *arum*, *absinthium*, *sabina*, *ruta*, *pulegium*, *centaurium* &c. *calida* omnia, & *odorata*: quibus adjici potest *cortex Peruvianus*, qui licet nondum inter *emmenagoga* locum obtineat, iis tamen, propter egregiam illam, quam in *attenuando* sanguine exercet vim, annumerari debet.

2. *Odorem*; qui, si vividior sit, *salis volatilis* æquè ingenuus est index, ac *sapor*. Tali odore pollent ex *amaris* pleraque, item *aromatica* omnia, quæ itaque univèrsa *emmenagogis* adscribi solent, & apud *Heurnium* a utero *studere* perhibentur. Ex quibus tamen primas meritò obtinet *crocus*, & *cinnamomum*. Inter ea, quæ odorem *acrem* præ se ferunt, reponenda sunt *urinosa*, v. g. *sal armoniacus*, *sal. corn. cerv.* &c. quæ ideo menses potenter cient.

3. *Pulsus incitationem*: qui, cùm fortius increbrescat, satis ostendit sanguinem

nem ita *attenuari* & *rarefcere*, ut copiofior fiat fpirituum fecretio; unde cordis impetus, qui *pulfum* regit, validior. Hoc præ ceteris *emmenagagis* efficiunt *chalybs*, & *hydrargyrum*, *calida*, & *cardiaca* omnia, quorum ufus ad movendos menses plurimum femper valuit.

4. *Calorem*. Cùm enim *calor* nihil aliud fit, nifi partium motus vividior, hoc inter fe invicem attritu fit, ut fanguinis globuli divellantur plurimum, & *rarefcant*. Ita ubi nullum ferè eft *emmenagogum*, quod calorem non excitet, fic etiam quicquid calorem inducit, menfibus etiam ciendis prodeft: quemadmodum fatis oftendunt *cardiaca*, & *ftomachica*.

5. *Diaphorefis*; quam quæ provocare poffunt pharmaca, ea certè fanguinis cohærentiam ita *refolvunt*, ut faciliùs per poros fecerni queat. Igitur inter *emmenagoga* utramque paginam faciunt *diaphoretica*; ex quibus ferè cùm nullum fit *opio* potentius, fatis conftat id etiam menfibus movendis haud ineptè adhiberi.

II. *Attenuatricem* hanc, quam *emmenagogis* adfcripfimus, virtutem probat ipforum cum *fanguine* adhuc *tepente* commixtio. Neque hoc, quod ab hujusmodi

expe-

experimentis deducitur, futile videtur argumentum. Quippe si sanguini stagnanti, & jam sponte in *lentorem* abeunti, admista *emmenagoga* prohibeant, quò minùs *coaguletur*, & *concreseat*; certè si *motus* accesserit & valida satis partium inter se *agitatio*, quemadmodum in corpore fit, *emmenagogis* adhibitis faciliùs *rarefcet* sanguinis cohærentia; uti ratio non *analogica* modò, sed & *mathematica* postulat. Idem enim utrobique agendi modus, licet vis *gradu* multùm diversa; quod qui negant, iidem etiam sensuum testimonia redarguent.

Sanguinis igitur, ex arteria *canis* recen-
ter extracti sequentibusque admixti, ita se habuerunt *phænomena*, Febr. 12.
1702.

1. Cum *spir. salis armoniaci*. Floridus admodum color., & compages fluida: quod etiam fit, si in *substantia* adhibeatur ipse *sal*. Febr. 18. fluorem retinuit sanguis, quoad colorem tamen paululum nigrescens. Cum *spiritu salis armon. succinati* eadem exhibuit, nisi quòd citiùs nigresceret.

2. Cum *decocto sabinae*. Rubedo intensior, & major tenuitas, quàm cum *spir. sal. armon.* Febr. 13. eadem phænomena.

208 *De Remediorum Viribus,*
mena. Pari modo se habuit *decoctum*
marrubii.

3. Cum *laudano liq. Sydenham.* Sanguis
rutilantior, quamvis non multò tenuior,
quàm cum *decocto sabinae.* Febr. 13. Co-
lor paulo subfusciore. Idem quoque ad-
mixto *spir. corn. cerv.* apparuit, uti etiam
& succo *salviae, lavendulae, imperatoriae,*
pulegii, absinthii.

4. Cum *panacæa opii liq. D. Jones.*
Eadem præbuit ac *laudanum liq. Syd.*
nisi quòd Febr. 13. color nihil de nitore
amiserit.

5. Cum *aqua rutæ still.* Fluiditas sum-
ma, nec Febr. 13. quicquam immutata.
Idem præbuit *aqua absinthii.*

6. Cum *spiritu vini rectific.* sanguis coa-
gulatus admodum, & instar *visci* lente-
scens. Febr. 13. *conservam cynosbati* tam
colore, quàm crassitie referebat. Idem
exhibuit *spiritus vini camphoratus,* nisi
quòd imbecillius esset *coagulum.* Idem
quoque effecit & *tingtura opii cum spir.*
vini camphorato extracta.

7. Cum *tingtura corticis Peruviani spir.*
vin. extract. sanguis crassus valde, &
obscurus. Febr. 13. paulo splendidior,
tamen fortiùs adhuc concretus. Idem
cortex, vino ad saturitatem infusus, summam
fan-

sanguini fluiditatem, & colorem elegantissimum conciliabat.

8. Cum *tinctura jalapii*. Color vividus, & rutilus, compages densa. Febr. 13. Utrumque intensius. Eadem præbuit *tinct. scammonii*, & *spir. lavend. comp.*

9. Cum *tinct. succini*. Color subfuscus. Massa in grumos abiit. Febr. 13. Satis forte coagulum. Pari modo sanguinem immutavit *tartari tinctura*.

10. Cum *calomelan*. Rubedo vivida. Fluor etiam factus intensior. Supernatabat plurimum feri.

11. Cum *æthiop. min.* ad fundum demissa est massa nigra: pars reliqua satis attenuata.

12. Cum *sal. genist.* Color vividus: fluiditas, quàm in ipso sanguine, major.

13. Cum *sal. absinth.* Rubedo & fluiditas summa.

14. Cum *sal. tartar.* Color idem, compages tamen paulo densior, quàm in *sal. absinth.*

15. Cum *tinct. chalyb. Lower.* sanguis tenuior multò factus, & rubicundior. Supernatabat spuma quasi oleosa.

Cum *sero sanguinis humani* admixta sunt sequentia.

O

1. *Tinct.*

1. *Tinct. Aloes cum Aq. Menth.*
extract.

Decoctum Sabine.

Aqua Sabine still.

Aq. Fontan.

Decoctum Gentiane.

Ari.

Sarza.

Chine.

Spir. Sal. Armon. cum Cin. Cla-
vell. cum Calce viva.

Succinatus.

Spir. Tartari.

Ol. Semin. Carui.

Panacea Liq. D. Jones.

Laudanum Liq. Sydenh.

Spir. Croci.

Spir. Terebinth.

Tinctura Martis tartari.

Spir. Guaiaci.

Sp. Corn. Cerv.

Ol. Tereb. Guaiac. Lav. Caryo-
phyl.

2. *Decoctum corticis Peruviani.* Serum multò magis, quàm à prioribus, in fluorem redactum.

3. *Spir. vini. camphorat.* Fortiter coagulabatur. Phialæ inditum cùm aliquamdiu remanserit, in fundo apparuit *hypostasis*

Color pro liquoris ratione varius, seri tamen compages aliquanto tenuior facta; quæ, ad diem unum aut alterum, immutata persistit.

sis fatis copiosa : liquoris pars superior clara, & pellucens.

4. *Spir. vini rectific.* Phialâ pariter inclufum, fine ulla præcipitatione turbidum permanfit.

5. *Tinctura Scammonii.*

Castorei.

Succini simpl.

Sulphuris.

Corticis Peruv.

} Serum medio-
criter coagula-
batur. Eadem
exhibuit *spir.*
vini tartari. &
ratafia.

6. *Tinctura Croci.*

Metallorum.

Potestates Succini.

Sal Volatilis Oleofus.

} Leve aliquod
coagulum.

7. *Tinctura Martis mynsifibi.* Coagu-
lum forte. Ad fundum demiffa est massa,
inftar gummi, concreta.

8. *Tinctura antimonii diaphor.* Turba-
tum & aliquatenus concretum.

9. *Tinct. Jalapii.*

Succini cum Sal. Armon. pp.

} Tantum
turbidius.

10. *Tinctura coccinea; ex spec. diambrae*
& *cochinella cum spir. vini extracta.* Nul-
lum ferè coagulum:

Annotabit lector, omnia hæc, quæ
sanguini & *fero* admixta sunt, eorum
compagem *attenuare* & *dissolvere*, præter
tincturas eas, quæ *spiritu vini* extrahun-
tur. Sed hæc, quæ ab hujusmodi *tinctu-*

ris oritur *concretio*, non rei solutæ, sed *menstruo* adscribenda est. *Spiritus* enim *ardentes*, quodcunque fere in iis medicamentum dissolveris, sanguini *coagulum* inducunt. Quod tum aliàs, tum re ipsa probari potest. *Spiritus* quippe *vini simplex* *coagulum* multò fortiùs intulit, quàm *tinctura* quævis, eodem *spiritu* extracta; ideo etiam pro varia rerum, in eo solutarum, indole diversa est *concretio*; levior scilicet, si adjiciatur medicamentum *attenuans*, quale est *sal armoniacus*, *opium*, *crocus*, & *aroma* quodvis. Ita ex experimentis constat, à *potestat. succini*, *sale volatili oleoso*, *spir. vin. camphorato*, *tinctur. opii cum sp. vin. camphorato*, *tinctur. croci* admixtis, sanguinem imbecillius *concrefcere*; à *tinctura coccinea*, propter *aromatum* virtutem, vix quicquam *coaguli* suscipere. Pari modo *serum* à *tinctura succini simpl.* fortiter *concretum* est; ab eadem *tinctura*, cui *sal armoniacus* adjectus est, solummodo turbidius evasit. Cujus quidem varietatis hæc est ratio, quòd *attenuantibus* infusis impeditur, aut saltem imminuitur ea, quæ à *spiritu vini* semper inducitur, *concretio*. Hæc quippe remedia, quorum *tincturas*, cum *spiritu vini* extractas, recensuimus, vi *attenua-*

trice instructa esse facile sentiet, qui ea aliis *menstruis* accommodarit. Ita *opium*, sive *aqua*, sive *vino* dissolutum, sanguinem potenter *attenuat*, uti satis probat *laudanum liq. Syd.* & *panacæa D. Jones*; cum tamen *sp. vin.* extractum, coherrentiam minus prohibeat. Pariter *cortex Peruvianus*, *spiritu vini* in *tincturam* reductus, sanguinem satis fortiter *coagulat*; idem interim *aquæ* incoctus, præ ceteris attenuantibus, sanguinis *raritatem* promovet. Quanquam verò *tincturis* hisce, cum *sp. vini* extractis, minimè *attenuetur* sanguis, eæ tamen jure optimo inter *emmenagoga* recensentur; nam, ut nihil dicam de rebus iis, unde educitur *tinctura*, ipse *sp. vini* eas in se continet particulas, quæ in *spiritus animales* facile migrare possunt; quemadmodum satis ostendit *repentina illa*, assumptis hujusmodi *spiritibus*, virium *refectio*. Spiritibus verò in cor uberiùs profluentibus, inducitur illa sanguini *rarefcentia*, quam ad *ciendos menses* satis instructam esse jam paulo ante monstravimus. Ita ut hujusmodi *tincturæ*, *spiritu vini* elicite, mensibus ciendis profint, cum à *vasis præduris* nimiumque renitentibus ortum duxerit suppressio. Sin à *sanguinis vitio* inhi-

beantur menses, ita ut in *attenuandis* humoribus unicè consistat curatio, *tincturis* hisce *emmenagogis* alia longè aptiora videntur esse *menstrua*, puta *aqua* aut *vinum*, quàm *spiritus ardentis*.

III. *Emmenagogis* sanguinis cohærentiam dimoveri & *attenuari*, indicat ipsorum cum *syr. violarum* commixtio. Cujus argumenti ratio inde deducitur, quòd in confesso sit, quicquid ferè *syrupo violarum* colorem *viridem* aut *viridi affinem* conciliat, id inter *alkalica* referri debere^a. — *Alkalicorum* verò eas esse vires factentur omnes, quæ *coagulum* sanguinis *resolvant*. Igitur utrùm *emmenagoga* sint *alkalica*, seu, quod idem est, *attenuantia*, experimentis innotescet.

Syrup. violarum commixt.

1. Cum *ol. succini* — Color subviridis.

2. Cum *chalybe in aceto solut.* Viridis, sed obscurus admodum color. Eadem præbuit *chalybis cum sulph. pp.* tum in *aceto*, tum in *spiritu nitri* solutio; eadem etiam, *tinctura Martis* cum *sale armoniaco* præparata.

3. Cum *chalybe in spir. salis solut.* Coloris

^a *Boyle de Color.* p. 3. 98.

loris nulla mutatio, nisi quæ à sola com-
mixtione provenerit.

4. Cum *chalybe in sp. salis armon. solut.*
Viriditas nitidissima. Eadem exhibuit *tin-
ctura tartari, & metallorum, potestat. suc-
cini.*

5. Cum *chalybe in aq. fontan. solut.* Co-
lor aliquantum virescens.

6. Cum *spir. sal. armon. succinat.* Color
inter viridem & subfuscum medius.

7. Cum *spir. sal. armon. cum calce viva
pp.* Viriditas, qualis in stagno, aut palu-
de observatur.

8. Cum *spir. sal. armon. cum sale tar-
tari pp.* Color ad faturitatem viridis, &
pellucens. Idem præbuit *sp. C. C. & tinct.*
Lower.

9. Cum *cupro in spir. sal. armon. solut.*
Viriditas, qualem exhibet ampulla vi-
trea.

10. Cum *tinctura succini cum sal. ar-
mon. pp.* Viriditas paulo imbecillior. Ea-
dem exhibuit *sp. lavend. comp.*

11. Cum *panacæa opii liq.* Color ad
viridem accedens.

12. Cum *tinctur. antimonii.* Color *tin-
cturæ* in aqueum conversus. Idem etiam
cum *tinctura corticis Peruviani, castorei,*
jalapii apparuit.

13. Cum *elix. pp.* cum *sale volatili pp.* Color viridi appropinquans, sed obscurus paululum.

14. Cum *spiritu vini.* Nulla ferè coloris mutatio. Pariter etiam cum *spir. succini, & cochleariæ.*

15. Cum *spir. tartari.* Color viridis quidem, sed omnium maximè imbecillis.

16. Cum *sale volat. oleoso.* Viriditas herbacea. Idem præbuit *sal. tartari*; huic cum affusus esset *sp. vitrioli*, orta est ebullitio, & color rubicundus.

17. Cum *testis ostreorum* in *aq. forti solut.* Color ex pallido & viridi compositus.

Ita colorem *syrupi cœruleum* in *viridem* commutant *emmenagoga*; ex quibus nonnulla ea virtute pollent, ut *acidorum* vim omnem retundant, nonnunquam etiam & planè superent. Ita *chalybs*, in *spiritu salis* solutus, *rubrum* colorem destruit, qui alius à *spiritu salis syrup. viol.* commixto induci solet: idem *chalybs*, in *spiritu nitri* dissolutus, non modò *rubedinem*, quam *syrupo spiritus nitri* largitur, extinguit, sed & *viriditatem* evocat. Pari modo *testæ ostreorum aquæ fortis* aculeos ita hebetant, ut, quemadmodum docet expe-
ri-

rimentum, non *purpureus*, sed *virescens* oriatur color. Eodem modo dignosci possunt *alkalica*, si affundatur *sublimat. corrosiv.* solutio: ex hac enim, cum *alkalics* commixta, colorem oriri *subflavum* docent experimenta *Tornefortii*^a.

IV. *Vim emmenagorum attenuatricem* declarant *injectiones in vivo animali per syringa institutæ*: ita ut, si qui sint fidei nimis religiosæ, quibus priorum experimentorum ratio minùs satisfecerit, eos hujusce *autopsia* coarguat. Horum quidem experimentorum historiam non minutè descriptam, sed quantum ad hoc argumentum sufficiat, perstrictam damus.

1. Igitur in venam canis jugularem injectæ sunt *panacæ opii liq.* ζ 2 β . Intra quatuor horæ minuta animal mortuum est; artubus diu post mortem minimè rigescentibus. Apertis *venâ cavâ*, & *aortâ descendente* effluxit sanguis tenuis admodum, & rutilus; pulmones sanguine turgido rubescebant. In corde summus sanguinis fluor. Cujus quidem *ventriculi* coagulo omni ita *immunes* erant, quasi *aquâ calidâ* essent eluti.

O 5

2. Al-

à *Pref. Histoire des Plantes environs de Paris,*

2. Alteri itidem cani propinatae sunt laudan. Lond. in aq. cinn. solut. ʒ6. Brevi tempore ingruebat tremor & spasmus, deinde immanis oborta est salivatio. Post horae quadrantem canis obiit. Aperto cadavere, in ventriculo & intestinis reperta est chylosa materia, laudano intimè mista & intincta. Arteriæ, uti & venæ omnes, insigniter distentæ sunt; sanguis in univerſo corpore, supra quàm credibile est, tenuis, & rarus.

3. In venam canis jugularem per syringa immisi sp. vin. ʒ 2. Cadavere post horae semiquadrantem aperto, sanguis in venis & arteriis omnibus in grumos fortiter concretus est; quæ tamen sanguinis concretio in cordis ventriculis erat compactior. Hanc à spiritu vini coagulandi vim observat Bohnius; cujus ideo usum externum ad hæmorrhagiam sistendam haud infeliciter tentavit^a.

Ad eundem modum injectæ sunt tincturæ sp. vin. extractæ, croci nempe, castorei, spec. diambrae, myrrh. &c. à quibus quidem omnibus sanguini inducta est concretio, pro tincturæ genio diversa. Eadem quippe à tincturis hisce infusis ex-

orta

^a *Aff. Lips. ann. 1683. p. 154.*

orta sunt *phænomena*, quæ supra, iisdem sanguine admixtis, recensuimus.

4. Venæ canis *jugulari* leniter immiffæ sunt *spir. sal. armon.* cum *calce viva pp.* circiter 3 6. Post horæ quadrantem, tremoribus per univèrsum corpus spasmodicis, tendinumque subsultibus correptus est. Apertâ primò venâ *crurali*, deinde *jugulari*, effluxit sanguis liquidissimus, odore spiritûs urinosi fœtus: bullis etiam aëris refertus. Durante injectione, cor frequenter admodum, & fortiter se contraxit. Injecta iterum *spir. sal. armon.* ʒβ. intra minuta aliquot mortuus est canis. Aperto thorace, pulmones rubicundi admodum, & quasi inflammati: in arteriis venisque omnibus, uti & corde, sanguis admodum tenuis, & rarefactus. In solo *venæ cavæ descendētis* trunco, ab hepate usque ad cor, repertus est spissus, & compactus; qualis, cùm extra vasa missus paulisper refrixerit. Quæ quidem crassitudo sine dubio inde provenit, quòd dum spiritus à *jugulari* in *auriculam* cordis *dextram* continuò protrusus sit, sanguis in *vena cavâ descendente*, non potuerit in cor deduci; ibique adeo cohibitus, & stagnans crassitiem istam contraxerit.

Atque

Atque hoc semper ferè accidit, si instituat per *jugularem* injectio.

5. In venam canis *jugularem* injecta est *corticis Peruviani decoctio* fortis ad $\frac{3}{4}$ 1 β . Post horæ quadrantem canis valida & crebra cordis pulsatione, deinde spasms frequentibus correptus est. Injectâ ulterius $\frac{3}{4}$ β . obiit tetanodes. Sectâ post mortem venâ *crurali* & *axillari*, exiit sanguis rutilans & liquefcens. Postero die, apertus est thorax; pulmones rubicundi admodum, & turgentes; sanguis in *dextro* cordis *ventriculo* plurimum accumulatus, & proinde compactus; in *sinistro* tamen paucus, isque satis fluidus. Pariter è *vena porta*, & *jugulari*, liquidus effluxit, & ultra naturalem statum rarus.

6. Cani propinatæ sunt hor. 9. mat. *tinctur. chalybeat. Lower.* $\frac{3}{4}$ 2. Nulla ferè mutatio, nisi quòd tanquam ebrius titubaret. Hor. 12. dati sunt morsuli ex butyro & *chalyb. cum sulph. pp.* $\frac{3}{4}$ 1. qui etiam hor. 3. pom. repetebantur. Hor. 6. injecta est in *jugularem tinctura prædicta* ad $\frac{3}{4}$ 2. Mox expiratio fortis, cordis labor & pulsatio vehementissima; quæ ad horam ferè perstitit. Aperto post mortem abdomine, diu duravit motus

intestinorum peristalticus. In ventriculo & intestinis omnibus reperta est massa *chalybeata*; quorum interna tunica colore ferrugineo tincta. Vasa omnia sanguinea, uti & lactea, multum distenta. Sectâ venâ iliâ, exiit qualis ex vivo animali, liquidus cruor: idem ex corde vulnerato cum impetu quodam prosiluit, intensè rarus & rubicundus. Hor. 12. In corde & canalibus appensis multum sanguinis adhuc floridi innatabat, minùs tamen, quàm in priore experimento, liquefcentis.

7. A cane devorata est *sublimat. corrosiv.* 31. Intra horæ quadrantem, vomitus invasit & spasmus enormis; deinde post horam elapsam, superveniente catharsi, interiit canis. Aperto abdomine, viscera omnia rubescentia admodum, multis etiam in locis inflammata: plurimum sanguinis circa pancreas extra vasa effusi; ita ut glandulæ distinctæ, & quasi distinctæ cernerentur. Canales ita distenti, ut oculis se exhiberent etiam ea, quæ per tunicas arteriarum & venarum reptant, vascula. Renes uti & lien, sanguine liquido repleti. Thorace inspecto, pulmones turgidi & rubicundi; in corde plurimum sanguinis fluidi, & coagulo
 prorsus

prorsus immunis, difflebat. Ita etiam ex arteriis, & venis omnibus liquidissimus exiit sanguis.

Hoc experimento facile innotescit egregia illa vis, quam in attenuando sanguine exerit *Mercurius*. Reliqua quippe quæ *sublimat. corrosiv.* constituunt corpora, viz. *sal communis, vitriolum, & nitrum*, sanguinem fortiter coagulant: quòd si iis admixtus *Mercurius*, sanguinis non modò coagulum omne tollat, sed raritatem etiam intendat, vehementiùs certè humores resolvat, si sine salibus istis acidis per se exhibeatur. Itaque *calomelas*, quem major ingreditur *Mercurii* proportio, sanguinem adhuc intensiùs attenuat. Idem de *Mercurio* observat vir in *experimentalì anatomia* fidus & diligens *Wepserus* ^a; uti etiam de *helleboro albo, hyoscyamo, amygdalis amaris, &c.*

Ad hunc modum de *emmenagogis primariis* instituta sunt experimenta: plura adjicere tum argumento esset minùs necessarium, tum lectori nimis molestum.

Ita compage sanguinis sive *rarefactâ* sive *attenuatâ*, momentum ipsius intendunt *emmenagoga*. Dantur & nonnulla,
quæ

^a *Cicut. Aquat.*

quæ proprio etiam momento instructa ,
 menses provocant. Ex quibus præcipua
 sunt *hydrargyrum* & *chalybs*. Cùm enim
 ea sit *hydrargyri gravitas* , ut globulis
 sanguineis pondere plus quam *decies* præ-
 polleat, eadem ratione *hydrargyri momen-*
tum eo, quod *sanguis* obtinet, erit vali-
 dius : unde sanguis, assumpto *hydrargyro*
 impetum fortiolem nactus, tum humo-
 res lentos per *obstructa capillaria* faciliùs
 protrudet, tum vehementiùs in *uterina*
vasa impinget : in quibus quidem effi-
 ciendis versatur omnis *emmenagogorum*
 virtus. Neque hoc *impetu* solùm pollet
hydrargyrum, sed, partium tum *gravitate*
 tum *tenuitate*, cohærentiam sanguinis ita
 diffringit & segregat, ut, humoribus plu-
 rimùm *attenuatis*, major fiat spirituum
 secretio, & vis cordis fortior ; unde &
velocitatis ratione, adhibitis *mercurialibus*,
 increfcit sanguinis *momentum*. Hæc satis
 confirmat *salivatio* ; in qua pulsus ita *fre-*
quens & *validus* observatur, ut ad *febrilem*
 penè accedat. Etiam peracta *salivatione*,
 sanguinem *tenuem* admodum & *rarum* re-
 linqui, testatur experientia. Itaque re-
 strictis mensibus nunquam feliciùs suc-
 curritur, quàm cùm *alterantibus* per vices
 interposita sint purgantia *mercurialia*.

Etiam

Etiam continuum æthiopsis mineralis usum non modò tutum, sed & efficacem semper comperi; qui ceteris ex Mercurio præparatis ideo solùm postponi solet, quia sit omnium facillimè parabilis. Ita se perpetuò habet *hydrargyri* operatio; quæ utcunque constans sit, minimè tamen vetat, quin & aliis etiam viribus instrui possit *hydrargyrum*: quippe non modò *obstructa vasa* aperit, sed & *acidorum aculeos* æquè constanter retundit.

Chalybs etiam vi momenti sui vasa potenter aperit; quippe qui corpus valde ponderosum sit, licèt *dimidiatam* tantùm *hydrargyri gravitatem* fortitus sit. Humores etiam *attenuat*, uti ex experimentis & effectibus constat, unde & alio nomine mensibus ciendis prodest. Ex iis præterea est *chalybs*, quæ spiritibus quasi cognata esse diximus, in eosque mutari facilia; quod satis ostendit *pulsus, chalybeatorum* usu vehementer *increbrescens*. Ita *triplici* modo ad menses provocandos conducit *chalybs*; ex quibus quidem operandi principiis deduci possunt omnia ea, quæ *chalybs* excitare solet, *phenomena*. Ex. gr. hinc facilè innotescit, quomodo, uti vulgò fertur, & vasa obstructa *aperiat*, & nimis laxa *astringat*: quæ quidem

dem in agendo vires plerisque non *contrarie* modò, sed & *inexplicabiles* videntur. Nemini quippe obscurum esse arbitror *chalybem* tum *gravitatis* suæ *momento*, tum attenuandi vi, obstructa vasa posse *aperire*; hinc enim sanguinis lentescentis, unde oritur *obstructio*, coherentiam tollit; inde humores impetu quodam per *capillaria* propellit. Vasis igitur obstructione liberatis, eorum latera *astringi*, sive contrahi necesse est. Fibrae enim quæ, dum sanguis stagnaret, *relaxatae* sunt, nunc, remoto omni obstaculo vim suam naturalem exercent, h. e. *Elasticitate* forti sese *tono* suo restituunt, & statum *contractilem* recuperant; unde & *astringi* perhibentur. Et *tonum* quidem roborat *chalybs*, non modò quia vasa obstructione expediat, sed quia spiritus etiam, uti dictum est, uberiùs sufficiat; à quibus pendet omnis fibrarum *contractio*.

Perlustratis *emmenagogis*, sub examen revocanda sunt *astringentia*. Quorum virtus, cum non modò in *fibris vellicandis* & contrahendis, sed & in *humoribus coagulandis* incrassandisque sita sit, ad hunc modum *menses* immodicos *restringere* posse concipitur. Sanguinis quippe particulis

condensatis, & arctiùs inter se cohærentibus, imminuitur *velocitas*; non modò quia parcior fiat spirituum secretio, sed quia ea sit humorum resistentia, ut difficiliùs à corde protrudi queant. *Velocitate* verò languente, ita deficit sanguinis *momentum*; ut canales minùs jam distrahat, eorumque viribus contrariis impar evadat. Ita vi sanguinis debilitata, *tonum* suum recolligunt; & eoalescunt vasa. Quem tamen si minùs rite recuperent, paululumque adhuc dehiscant, non ideo tamen persistit *fluxus*. Globuli enim sanguinei, cùm compactiores sint, & mole admodum excrevant, vasorum rimis ita tandem adhærescunt, ut hiatum omnem quasi cuneo quodam infarciant; & occludant. Has *astringentium* esse virtutes probabimus eodem ratiocinandi modo, quo in *emmenagogis* explicandis usi sumus. Loci igitur argumentorum proferentur quatuor, *remediorum* scilicet 1. *Effectus sensibiles*. 2. *Cum sanguine adhuc tepente*, & 3. *Cum syrupo violarum commixtio*. 4. *Injectiones in vivo animali per syringa institutæ*.

I. *Astringentium* operationem indicat *duplex* potissimùm *effectus sensibilis*; quo-
rum

rum alter *vellicandi*, alter etiam *coagulandi* vim declarat.

1. *Sapor subacidus, acerbus, austerus, stypticus*; quorum unus saltem in *astrigentibus* omnibus reperitur. Ita subacido sapore pollent *plantago, anagallis, sal marinum, spiritus nitri, & salis dulcis*; acerbis, *herbæ acetosæ, acetum, sal tartari fixus, tartarus vitriolatus, spiritus sulphuris, nitri, salis, & vitrioli*; austero & styptico, *alumen, vitriolum, cortex granatorum, tormentilla, bistorta, balauftia, bolus armena &c.* Quòd si medicamenta hæc *linguam* pungant admodum & vellicent, quidni etiam & in canales delata *fibras stimulent*, & in statum *contractilem* reducant? quam sanè *contrahendi vim*, cùm *externè* adhibeantur *astringentia*; faciliè agnoscunt oculi.

2. *Pulsus depressus*; uti fit, si inva-
luerit usus *astrigentium*. *Pulsus* verò *imminutio* indicat sanguinem, qui antea spatium satis amplum intra arterias occupabat, nunc in angustiis cogi, seu *con-
cretionem* quadam inducta arctius multò
cohærescere; unde non modò parcius
spirituum secretio, & proinde impetus
cordis imbecillior, sed minor canalium
distensio. Ita sæpe in *scorbuto calido*,

228 *De Remediorum Viribus,*

adhibitis *astringentibus*, remissior observatur *pulsus*. Eodem modo sanguinem, *salivatione* peracta nimis rarefcentem, in-
crassant & quasi compingunt, adeoque
& *pulsus* deprimunt *astringentia*.

II. Humores *astringentibus* coagulari,
& concrecere, ostendit ipsorum cum
sanguine & *sero* commixtio. Febr. 12.
Sanguini igitur *canis arterioso* admixta
sunt sequentia.

1. *Spiritus nitri dulc.* Sanguis illico ni-
gredinem contraxit, & in massam admo-
dum spissam abiit. Febr. 13. Nigredo &
crassities major.

2. *Spir. salis dulc.* Color admodum fu-
scus. Compages crassa quidem, sed non
æquè ac cum *spir. nitr. dulc.* concre-
scens.

3. *Spir. nitr. bezoartic.* Cito & for-
titer coagulabatur sanguis. Massa instar
sanguinis putridi concreta. Febr. 13.
Perpusilla pars tenuis adhuc, sed sub-
fusca.

4. *Oleum Vitrioli.* Subiit statim cum
fermentatione concretio. Color ad ni-
gredinem accessit. Febr. 13. Coagulum
minùs fortè, quàm in ceteris. Serum
quippe separatum est.

5. *Spir. nitri.* Fermentescibat, & coa-
gulatus

gulatus est sanguis. Colorem induit subfuscum. Febr. 13. Supernatabat plurimum feri leuiusculè concreti.

6. *Aqua fortis.* Fermentatio & coagulatio satis valida. Color subfusco affinis. Febr. 13. Massa nigra, spissa, & in grumos concreta. Serosa tamen pars minùs, quàm cum *spiritu nitri*, crassescens. Eadem ferè exhibuit *hystoriæ* succus.

7. *Spir. salis.* Color multò magis, quàm cum *spir. salis dulcis*, nigresceret. Massa ad *syrupi* crassitiem accessit. Febr. 13. Eadem exhibuit.

8. *Spir. vitrioli philosoph.* Orta est fermentatio. Coagulum erat coloris cinerei.

9. *Acetum destillatum.* Coagulum leuissimum. Color, quàm in sanguine puro, obscurior. Febr. 13. Coagulum fortius, & ad nigredinem propiùs accedens.

10. *Tinctura antiphtbifica* Massa ferè omnis in grumos concreta. Color satis obscurus. Febr. 13. Eadem phænomena.

11. *Spir. vitriol.* Massa spissa admodum, & quoad colorem quasi limosa.

12. *Balsam. Gilead.* Sanguis inspissatus valde, & quasi in putridum conversus.

13. *Sal. chalyb.* Coagulabatur sanguis, aliqua tamen ex parte adhuc fluidus. Eadem omnino præbuit *sal. vitriol.*

14. *Sacchar. Saturn.* Concretio mediocris; color tamen satis vividus.

15. *Sal. prunell.* Massa aliquatenus grumescens.

16. *Succus alchimillæ.* Præcipitata est massa nigra, & grumescens; reliqua pars satis fluida.

Cum sero etiam sanguinis *humani* instituta sunt *experimenta* sequentia: cui admistum fuit,

1. *Decoctum corticis granatorum.* Serum aliquantò concretius. Eadem exhibuit *tormentillæ*, & *bistortæ decoct.*

2. *Tinctura corallii.* Coagulabatur serum.

3. *Spir. salis.* Seru portiuncula concreta; reliquum tenue, & liquefcens.

4. *Spir. nitri.* Coagulum forte. Seru tamen dimidia pars fluida permansit. Idem præbuit *spir. nitri bezoartic.*

5. *Oleum vitrioli.* In fundo subsedit coagulum. Liquoris maxima pars haud quaquam concreta.

6. *Spir. nitri dulc.* Nulla mutatio, nisi quòd serum albesceret.

7. *Spir. salis dulc.* Coagulabatur serum;

rum; aliqua tamen ex parte adhuc liquefcens.

8. *Tinctura antiphthifca.* Serum turbidius factum, aliquatenus etiam concretum.

9. *Aqua fortis.* Coagulum albescens. Idem à *spir. vitrioli philofoph.* admixto.

10. *Aqua ftyptica.* Fortiffimè concrevit ferum.

11. *Tinét. terræ Japonicæ.* Coagulum rubrum.

12. *Solutio falis in aq. com.* Massa concreta coloris albi. Idem exhibuit *nitri in aquaolutio.*

Hifce experimentis elucet ratio, quare astringentia, qualia sunt omnia ex nitro præcipuè & fale elicita, diurefia promoveant, cum enim fanguinem ita coagulent, ut magnam interea feri partem intactam relinquunt, fit ut, coagulo hoc globulis fanguineis inducto, faciliùs ab iis fece-dat, perque renes transeat latex ferofus. Pariter ac lacti fi ab acidis inferatur coagulum, partes ferofæ, quæ priùs cum oleofis promifcuc temperatæ sunt, factò divortio difcedunt, & feperantur.

III. *Astringentia* fi *fyrupo violarum* admixta fint, ulterius fuas *coagulandi vires* indicabunt. Uti enim ea, quæ *fyrupo*

violarum colorem *viridem* inducunt, in *alkaliorum* classem reponi debent; ita etiam quicquid *rubrum* communicat a, *acidis* annumerandum est. Idem affusis *acidis* emergit color, si loco *syr. violarum* adhibeatur *heliotropii* solutio, seu charta tincturâ *heliotropii cœruleâ* fucata, quemadmodum ostendit D. *Tournefort* b. *Acidis* verò admixtis humores *conrescere* satis ostendunt ea, quæ jam instituimus, experimenta. *Astringentibus* igitur *syrupo violarum* commixtis, ad hunc modum exorti sunt colores.

1. *Ol. vitrioli.* Color ruber, & rutilus.

2. *Spir. nitri.* Color adhuc splendidior.

3. *Spir. salis.* Rubedo adhuc rutilantior, & veluti ignea. Idem exhibuit *sp. salis dulc.*

4. *Spir. nitri bezoart.* Color ruber, sed non æquè ac in prioribus saturatus.

5. *Spir. nitri dulc.* Color purpureus. Idem præbuit *tartar. vitriol.*

6. *Sp. vitrioli philosoph.* Color, qualis in *caryophyllo sylvestri.* Idem exhibuit *hydrargyri in aq. fort. solutio.*

7. *Aq.*

a *Boyle de color. p. 3. 95.* b *Pres. Histoire des plantes des environs de Paris.*

7. *Aq. fort.* Color primò pallido-purpureus & pellucens, deinde ruberrimus. *A tartaro* autem in *aqua forti* soluto, emerfit color elegans, qualis in *cerasis* conspicitur.

8. *Tinctura antiptbifica.* Color paulum à cœruleo abhorrentior.

9. *Æris in spiritu salis solut.* Color ruber, languidus tamen, & obscurus.

10. *Æris in aqua fort. solut.* Color flavus, sed obscurus.

11. *Plumbi in ol. vitrioli solut.* Rubedo languidior.

12. *Plumbi in aq. forti solut.* Rubedo fatis rutila.

13. *Spir. vitriol.* Color coccineus. Eadem exhibuit *elix. vitriol. Mynsib.*

Ita ceteris *astringentibus* admixtis, si modò aliqua fuerit in *syrupo* coloris mutatio, ea omnis ad *rubedinem* inclinavit. *Rubris* mixturis instillatæ guttulæ aliquot *olei tartar. per deliquium fermentationem* excitabant; quâ peractâ, color in *viridem* mutatus est: qui quidem tantò erat *viridior*, quantò, ante *oleum tartari* admistum, intensior fuerat *rubedo*. Ita *oleo vitrioli* cum *ol. corn. cervi*, *lavendulæ*, *carui*, *caryophylli*, *nucis moschatæ*, *roris marini* &c. admixto, color emicuit *rubicundus*;

& sanguineus : qui tamen, affuso *oleo tartari* aut *tartaro* in *acet.* solut. rubescere omnino desit, licet interim ad *viriditatem* parum accedens.

IV. *Astringentibus* sanguinem *coagulari* docent, quæ per *syringa* fiunt, experimenta.

1. In venam canis *jugularem* immissa est *spirit. vitriol.* ℥jß. Brevi tempore ingruerat *dyspnœa*; deinde pulmonibus admodum laborantibus, canis obiit spasmodicus. In venis sanguis spissatus admodum & concretus, ita tamen inæqualiter, ut multum feri coagulo immune videretur. Cordis ventriculos infarciebat massa grumescens, & quasi polyposa.

In pulmonibus stagnavit sanguis ater, qui etiam lobis nonnullis extra vasa effusus adhæsit. Idem *vitrioli spiritus* cani, qui paulo ante *laudani liq.* ℥2 assumpserat, infusus ita humorum crasin immutavit, ut, qui modò ex incisa vena liquidissimus effluerat, jam in grumos concretus esset sanguis.

Eadem exhibuit *spiritus nitri* & *salis*, nisi quòd grumi minùs inter se cohæserint.

2. In venam canis *minuscule jugularem* injeci *sacchar. Saturni* in *decocto cortic. granat.*

nat. ʒʒ. soluti, ʒ2. Extemplo ferè cor languescere cœpit, ita ut, admota ad thoracem manu, pulsatio illius vix percipi posset: respiratio gravis & anhelosa; deinde spasmis ingruentibus, intra horæ minuta quinque successit mors. Apertâ venâ *jugulari* & *iliacâ*, exiit sanguis partim fluidus, partim grumescens tenaciterque concretus: supernatabat quasi oleum quoddam, quod & *saccharum Saturni* sapore referebat. In aorta sanguis ita concrevit, ut pene fibrosus evaderet. Pulmones coagulato sanguine repleti, nonnullis etiam in locis inflammati. In corde sanguis universus ita concretus est, ut ventriculorum columnis quasi adnasci videretur.

3. In venam canis grandiusculi *jugularem* injecta est, duplici vice, *sanguinis dracon.* in aqua tepida soluti ʒʒ. Cordis *systole*, & respiratio frequentior; deinde sine ullo gravi symptomate, canis subito concidebat mortuus. Mox musculi thoracis ita spasmis correpti sunt, ut tum ad visum tum ad tactum se per vices contringere, & remittere deprehenderentur. Apertâ venâ versùs caput *jugulari*, exiit sanguis spumofus, & dimidia ferè parte in grumos separatus. Sectâ *iliacâ*,
totus

totus in massam solidam concrevit, & portiunculæ illius admodum compactæ sunt, quasi cera fuisset injecta, venæ cavitati accuratè respondens, vascula tenuia, quæ renum tunicam externam percurrunt, oculis valde conspicua. Pulmones concreto sanguine intumescabant. Cor sanguine supra modum distentum est: qui quidem in dextro ventriculo *gelatinæ* crassitiem æquabat, in sinistro firmiùs concrevit.

4. In *jugularem* canis injeci *aceti* ζ 2. Cordis contractio paulo frequentior; quoad cetera, nulla in cane mutatio. Deinde iterata injectione ad uncias itidem duas, respiratio difficilis, & laboriosa; quæ tamen, sectâ arteriâ *iliacâ* (unde exiit plurimum sanguinis nonnihil grumosi) ad consuetam normam redacta est. Injectis tandem ulterius ζ 2. expiravit animal. Apertâ venâ *iliacâ*, erupit sanguis crassissimus, & in massam densatus; in venis ceteris, uti & arteriis, leviter concretus; in corde, præsertim in sinistro ventriculo, aliqua ex parte fortiter coagulatus.

5. Venæ canis *jugulari* immissa est *spir. salis dulc.* ζ 8. unde respiratio fortis & sublimis, quæ tandem ita sensim defecit, ut

ut nondum peractâ injectione canis moreretur. Musculis abdominis transversim sectis, subsiluerunt fibræ. In arteriis venisque omnibus, sanguis admodum concretus. Pulmones inflammati. Cor sanguine oppletum, & quasi tensum. Ex ventriculo dextro extractæ sunt sanguinis \bar{z} 4. instar *gelatinæ* concreti. In sinistro, sanguis paucus, sed fortiter coagulatus: ex aorta prodiit quasi polyposus. Eadem prorsus exhibuit in altero cane *ol. terebinth.* \bar{z} 1. nisi quòd pulmones fuerint coloris atro-rubei, qualis in *jecore* frixo conspicitur.

6. In *jugularem* canis injecta est *sal. chalyb.* in *aquæ* \bar{z} 2. soluti, \bar{z} β . Post palpitationem cordis & dyspnœam vehementissimam, obiit animal. Sectâ venâ iliacâ, sanguis non concretus quidem, sed nonnihil grumescens. Ita in corde & aorta sanguis coagulum quoddam contraxit, licet, quàm in ceteris experimentis, imbecillius.

Ut verò clariùs adhuc elucescant, quas *emmenagogis* & *astringentibus* adscriptimus, virtutes, *attenuandi* scilicet & *coagulandi*, non abs re erit experimenta depromere, unde satis constabit ea, modo à nobis exposito, in se invicem reciprocè opera-

ri medicamenta. Igitur iis *mixturis*, quas ex *sanguine* & *emmenagogis* confecimus *sect.* 2. affusa sunt hujusmodi *astringentia*.

1. *Mixturæ* (ex *sanguine* & *sp. salis armon.*) affusus est *spiritus salis*. Massa omnis coagulata. Color, instar cœni, lutulentus.

2. *Mixtur.* (ex *sang.* & *decoct. sabin.*) *spir. nitri bezoartic.* Liquoris pars dimidia in massam duriusculam concrevit; reliqua fluida quidem permansit: videbatur verò nihil aliud esse, nisi *spiritus* affusi quædam portio; quæ post coagulationem superfuit.

3. *Mixtur.* (ex *sang.* & *laudan. liq. Syd.*) *ol. vitrioli* in massam admodum spissam evasit; color fuscus, & subobscurus.

4. *Mixtur.* (ex *sang.* & *panacæa opii liq.*) *spir. salis.* Fortiter concrevit. Color atrorubeus.

5. *Mixtur.* (ex *sang.* & *aq. rutæ*) *spir. salis dulc.* Liquor coagulatus, & in grumos concretus. Color pullus.

6. *Mixtur.* (ex *sang.* & *sp. sal. armon. succinat.*) *spir. salis.* Coorta est fermentatio. Liquor partim in grumos abiit, partim fluidus persistit.

7. *Mixtur.* (ex *sang.* & *aq. absinth.*) *spir. salis.* Statim in coagulum nigerrimum concrevit.

8. *Mixtur.* (ex *sang.* & *sp. corn. cerv.*, *ol. vitrioli.* Fermentatio, & concretio factis valida.

9. *Mixtur.* (ex *sang.* & *marrubii decoct.*) *spir. salis.* Idem exhibuit, ac mixtura prior cum *ol. vitrioli.*

Ad eandem normam *mixturis*, quas ex *sanguine* & *astringentibus* Sect. 2. composuimus, experimenti gratiâ, affusa sunt *emmenagoga.*

1. *Mixtur.* (ex *sang.* & *spir. nitri dulc.*) *panacæa opii liq.* Massa in fluorem denuo redacta est. Idem etiam effecit *panacæa.*

2. *Mixtur.* (ex *sang.* & *spir. nitri bezoart.*) affusa.

3. *Mixtur.* (ex *sang.* & *oleo vitrioli*) *spir. sal. armon.* Fermentescebat. Massa multò tenuior, quanquam de nigredine nihil amiserit.

4. *Mixtur.* (ex *sang.* & *aqua forti*) *aqua ruta.* Tota liquecebat.

5. *Mixtur.* (ex *sang.* & *spir. salis*) *panacæa opii.* Crassities penitus sublata est, & color floridus evasit.

6. *Mixtur.* (ex *sang.* & *spir. vitrioli phi-*
lo.

(*philosoph.*) *spir. salis armoniaci*. Compages admodum fluida. Color atro-rubeus.

7. *Mixtur.* (*mixt. ex sang. & aceto de-illato*) *sp. salis armon.* Texturæ raritas, coloris vigor, qualis in sanguine naturali. Eadem quoque præbuit *spir. salis armoniaci*.

8. *Mixtur.* (*ex sang. & tinctur. antiphthific.*) admixtus.

Satis jam perspicuum esse arbitror, sanguinis *coherentiam* ab *emmenagogis*, & *stringentibus* variè mutari; ab his scilicet *tenaciorem*, ab illis *rariorem* fieri. In qua quidem *coherentiae* mutatione consistit unicè, quantum ego concipio, omnis illa *alterantium* virtus; licet gradibus, ad sensum minimè expositis, fiat iste in compages varias humorum transitus. *Cohærentiæ fluiditatisque* causas exponere, uti esset opus prolixum admodum & laboriosum, ita etiam meo instituto satis alienum: ea quippe provincia ad *philosophos* potius pertinet; *medico* fatis est *proximas* causas posse animo concipere & complecti, *ultimas* rimari minimè necessarium.

LTA tandem absoluta est hæc de *Mensium* natura, remediisque disquisitio; in qua sanè id mihi parum arrogo, non posse subtiliùs pervestigari *Menses*, aliis interim principiis esse minimè explicandos confisus. Quantum meus poterat philosophiæ modulus, *Theoriam* veram atque perspicuam tradere sum aggressus: cujus quidem fabrica si angustior sit, isti tamen, quæ mihi suppeteret, materiæ respondet. Eos, qui eruditione *Mechanica* pleniùs imbuti sunt, in qua me ne quidem satis mediocriter esse versatum fateor, multa his posse adstruere facilè sentio, non modò ad ornamentum operis, sed etiam firmitatem.

Erunt tamen fortassè quamplurimi, qui quòd causas morborum investigare, sive non vellent, sive non possent, omnem rerum medicarum *Theoriam* in *Præ-*

xi prorsus inutilem existimabunt ; nonnulli etiam periculofam arguent.

Fieri quidem potest , quod & nonnunquam evenisse non diffiteor , ut iis demum *Praxis* haud ita feliciter cesserit , qui *Theoriam* multa cum laude excoluerunt ; dum in hanc totis viribus intenti , illam fortè neglexerint : ita enim alterius altera opem pofcit , ut nemo de Medicina egregiè mereri queat , qui utramque non conjunxerit. Quid verò absurdius esse potest , quàm ut , quò meliùs morbum intellexerit medicus , eo infelicior fore censeatur in adhibenda medicina ? ut , qui in malæ valetudinis origine ita acutè cernit , ad remedia rite applicanda ineptior videatur ? Quasi impedimento esset uberior rerum cognitio ; aut ille demum felicissimam medendi methodum instituat , qui , quare hæc potiùs quàm illa institui debeat , omnino nescit. Sanè si quis ad morbos tollendos præ ceteris instructior sit , is huic operi plenius satisfaciens , qui eorum fontes optimè norit , qui variam humorum , unde profluunt , indolem perspexerit ; qui denique normam illam , qua sanguinis crasin aut conservat aut vitiat natura , penitus investigarit. In eo enim præcipue

puè spectatur medici sagacitas, ut de *morbi* ingenio acutè judicet; *curationis* formulas describere, cujusvis ferè est in medicina operarii.

At morbis, inquiunt, feliciter etiam medentur, qui nulla *Theoria* imbuti sunt, qui nec corporis fabricam, nec modum, quo intra corpus operantur remedia, intelligunt. Sed si quis horum inspecta *Praxi* animadvertat, quàm pleraque importunè adhibentur, quàm multa, eaque inter se plurimùm diversa, ad nauseam usque porriguntur remedia, agnoscat multum iis gratiæ habere Pharmacopolas, parum interim debere ægrotos. Cùm enim nec morbi rationem, nec certam aliquam medendi methodum satis exploratam habeant, omnem ferè *materiam medicam* percurrunt, haud ignari scilicet pluribus esse aggrediendum viis, ne una fortè minùs succedat. Qui verò ita in *Staticis* atque *Anatomia* versatus est, ut humani corporis penetralia intimè pernorit, fluidi circulantis naturam & vires explorarit, dispiciet facilè quæ vera sit morbi indicatio, & qualis potissimùm adhiberi debeat medendi ratio: nullum huic dubium injicit varia illa pharmacorum supellex, quò minùs certa quædam

ad rem suam aptissima deligat ; & ordinem, quem in iis præcipiendis secuturus sit, secum multò ante constituat.

Li quidem, qui in *Praxi* diu elaborarunt, experientia ita sunt instructi, ut morbis satis feliciter occurrant, quamquam *Rationalis Pharmaceutices* penitus ignari : neque id sanè mirum, cùm iidem quasi in orbem sæpius recurrant morbi. Quòd si novus aliquis morbus, nec à *Præctico* antea visus, exurgat, multùm hærebit vir experiens, & commentarios veteres frustra diu versabit, unde nihil lucis mutuari queat, quod ad recens hoc symptoma illustrandum traducat. Contra qui morborum causas naturæque vim penitus inspexit, si quid *insolitum* acciderit, id non tanquam aliquid monstri suspiciet ; sed ideâ illâ, quam de morbis in animo jam ante formatam & descriptam tenet, ad hanc rem accommodatâ, faciliùs intelliget, quænam sit istius mali origo, quænam adhiberi debeat curatio.

Etenim qui *Theoriæ* medicæ omnino rudis est, non tam ipsos morbos, quàm morborum *vocabula* distinguit ; qui certè error, uti in medicis non rarò deprehenditur, ita medicinæ plurimùm nocet.

In

In *Febre* v. gr. eadem sæpe reperiuntur symptomata, cùm morbi causa sit multiplex, & dissimillimus humorum status: alia enim ex *redundantia*, alia ex *rarefcentia*, alia ex *lentore* sanguinis oritur *Febris*; ita ut medendi methodum postulet pro causarum varietate diversam. Accersitus verò iste quasi *nominalis* medicus, si morbum hunc *Febrem* dici debere judicat, eandem curationis normam persequitur, quæcunque sit in symptomatum causa diversitas: quam quidem qui insistit viam, si medetur, felix certè erit, sed in arte sua haud nimium peritus. *Rationalis* verò medicus, non tam *appellationem* morbi, quàm *naturam* explorat; in hoc præcipuè laborat, ut statum sanguinis accuratè perspiciat; unde etiam non vana remediorum quærit indicia.

Aliud etiam est in quo deficit *Theoriæ* expers *Præcticus*, viz. *remediorum applicatio*. Quia enim nec quo morbi oriuntur, nec quo in sanguinem agunt pharmaca, modum intelligit, morbis ea solum adhibet remedia, quæ longa experientia prodesse compererit. Cùm verò id potiùs in medicina desideretur, ut præstantissima quæque remedia aliis etiam

morbis, ac vulgò solent, applicentur, quàm ut exquirantur nova; defectum hunc solus tollet *Rationalis* medicus, qui tum morbi, tum medicamenti vires a deo callet, ut utriusque ad se invicem habitudinem clarè perspiciat: ita novo quodam artificio ad multos alios morbos ea extendet remedia, quæ uni fortè aut alteri quasi *Specificæ* satis pro arbitrio dicavit usus.

Contra *Theoriam* acriter contendunt nonnulli, dicentque eam in morbis explicandis parum proficere, quia ad omnes accommodari minimè queat. Sed hoc certè est imperitè disputantis argumentum, quasi quòd non in omnibus morbis, ideo in nullis obtinere possit *Theoria*. Aliquid est eam tenus prodiisse; in nonnullis sanè illustrandis ita feliciter processit, ut ulteriùs facilè progredi posse videatur, si ingenio par fuerit medicorum industria. Fatemur quidem hanc, qualem volumus, *Theoriam* in medicina parum prodesse, nisi frequens etiam accedat *Praxis*; quæ tamen si hâc duce dirigatur, erroribus, quos aliàs frustra cavet, minùs erit obnoxia.

Hæc quidem omnia & norunt, & fecerunt *veteres*; neque aliis æquè principiis

cipiis morborum & medendi rationem
 illustrare posse arbitratur, *Præticorum*
 certè felicissimus, *Hippocrates* : igitur
Theffalo suo, medicinæ studioso, id
 præcipuè commendat, ut *figurarum pro-*
prietates, & *numerorum scientiam* cogno-
 sceret; & *disciplinæ isti, quæ illas edocet,*
 & *magnitudines quascunque metitur,* mul-
 tum studii adhiberet a. Eos nempe fontes
 unicè agnoscit, unde vera fluere queat
 rerum medicarum cognitio. Atque hæc
 quidem *elementa*, ad quæ perdiscenda ita
 vehementer hortatur filium, ipsi penitus
 perspecta fuisse credibile est. Audiit
 enim, uti accepimus, & sectatus est
Democritum, qui temporibus illis eam
 docuit *philosophiam*, quæ hodie dicitur
Mechanica; quæque ita parum recens est,
 quod vulgò fertur, ut sit omnium longè
 vetustissima. Hac adèò institutus disci-
 plina *Hippocrates*, naturam & observavit,
 & intellexit acutissimè : & quia naturæ
 sunt maximè consentaneæ, ideo præstan-
 tissimæ etiam habentur, quas de morbis
 conscripsit, historiæ. Itaque non leve præ-
 sidium operi huic accessisse existimo, quòd
 ubique ferè sententiæ meæ vindicem &
 patronum adduxerim, *Hippocratem*.

a. *Epist. ad Theffal.*

I N D E X

R E R U M.

A

- A**cria menses cient. 231
- Æthiops minerale menses
ciet? 209
- Affectus animi quomodo
ciant menses? 79
- Alterantia quomodo ope-
rentur. 240
- Alkalica attenuant fan-
guinem. 214
- Cum syrupo viol.
mixta colorem vi-
ridem excitant. ib.
- Cum sublimat. cor-
rosiv. substavum.
217
- Alvus dura à suppressis
mensibus. 102
- Amara menses cient. 205
- Anni tempestates periodi-
cæ. 50
- Non constantes. ib.
- Anxietas præcordiorum à
suppressis mensibus. 105
- Analeptica post menses
nimios adhibenda. 177
- Aniculæ ficciores. 65
- Aortæ truncus descen-
dens major in fœminis.
26
- Appetitus quare menstruis
instantibus dejiciatur? 63
- Apoplexia à suppressis
mensibus. 113. 114
- Quot modis efficiatur?
ib. & seqq.
- Apoplexiæ causa. ib. &
seqq.
- Aquæ Astropenses in sup-
pressis mensibus utiles.
155
- Aquæ potatio perspira-
tionem impedit. 22
- Articulorum dolor à sup-
pressis mensibus quo-
modo oriatur? 97
- Aromatica menses cient.
205
- Argumenta contra ple-
thoram. 38. &c.
- Asthma à suppressis men-
sibus. 106
- Astrin-

INDEX RERUM.

<p>Astringentia menses im- minuunt. 84 In fluxu nimio adhi- benda. 176. & seq. Astringentium externo- rum operatio. ib. internorum operatio. 179 Astringentia cum syrupo viol. mixta colorem ru- brum excitant. 232 Cum emmenagogis mixta. 238 Astringentium effectus sensibiles. 226. & 227 Cum sanguine com- mixtio. 228 Itidem cum sero. 230 Cum syrupo viola- rum commixtio. 232 Injectiones. 234 Astringentia interna an stimulo agant? 179 Sanguinem coagu- lant. 227 Quomodo menses sistant? 225, 226 Pulsus deprimunt. 227 Quomodo urinam moveant? 231 Athletarum habitus peri- culosus. 90 Attenuantia quomodo menses cieant? 201. 202. 203</p>	<p>Quando adhibenda? 204 Atrophia à mensibus ni- miis. 174, 189 Quot modis fiat? ib.</p> <p style="text-align: center;">B</p> <p>Balnea menses retardant. 83 Balnea ad suppressos men- ses. 125 Balsamica in mensibus ni- miis adhibenda. 180 Quo tempore? ib. Quomodo operen- tur? ib. Barba à suppressis mensi- bus. 121 Bibaces hydropi obnoxii. 101 Et apoplexiæ. 115 Biliofis maturius fluunt menses. 3 Et quare? 54 Biliosum temperamen- tum quale? ib. Bruta cur mensibus im- muna? 18. 34 Quomodo utero ge- rant, cum non ha- beant menses? 44 Prægnantia voracio- ra. 45</p> <p style="text-align: center;">C</p> <p>Cachexia à mensibus ni- miis</p>
--	--

INDEX RERUM.

miis	170	Chyli cruditas à plethora.	84
Calida menses cient.	205.	A lentore.	103
	206	Cachexiam parit.	171
Calor quid ?	61, 168	Coitus quomodo ciat	menses ? 77
Chalybs aliquando ob-		Suppressionis men-	struæ remedium.
structiones auget.	196		ib.
Pulsum excitat.	203.	Colica à suppressis men-	sibus. 103
	206	Colorum experimenta.	214. & seqq.
Spiritus instaurat.	224	Convulsio à repletione.	117
Triplici modo men-		Quid ?	ib.
ses ciet.	ib.	Ab inanitione.	169
Quomodo fit ob-		Cauteria quomodo ciant	menses ? 138
struens & astringens ?	225	Convulsio à mensibus ni-	miis periculosa. 169
Sanguinem attenuat.		Corpus quando idem ma-	neat ? 15, 16
	209. 224	Cortex Peruvianus poten-	ter attenuat. 203, 205
Camphoræ externè ad-		Cucurbita ad crura in sup-	pressis mensibus. 138
hibitæ vis.	158	Cucurbita ad mammas in	mensibus nimis. 178
Cantatrices mensibus im-		Curvitas canalium quid	efficiat ? 30, 31, 32
munes.	24	Chlorosis à suppressis	mensibus. 63
Caput quare afficiatur		Crurum lassitudo quare à	plethora ? 62, 63. in gra-
suppressis mensibus ?	111		vidis. ib.
Cardiaca pulsum excitant.			De-
	206		
Menses ciet.	ib.		
Cardiaca quomodo ope-			
rentur ?	203, 204		
Cephalalgia à suppressis			
mensibus.	110		
A Sutura nimis ar-			
ctis,	111		
Cephalalgia, instantibus			
mensibus. 3. & quare ?	62		
In virginibus fre-			
quentior.	ib.		
Non à sympathya.			
	111		

INDEX RERUM.

D

- Defidia perpirationem imminuit. 22
- Delirium quid? 115
- Diaphoretica in mensibus nimis vix adhibenda. 179
- Menses cient. 206
- Sanguinem attenuant. 192
- Quomodo lentorem augeant? 195
- Diaphoresis non est actio medicamenti primaria 193
- Ideo neque certa. ib.
- A poris pendet. 193
- Dyspnœa in suppressis mensibus. 105
- A vesiculis bronchialibus. ib.
- A musculis thoracis. ib.
- Ab hypochondriis inflatis. 106
- Distensio vasorum in plethora. 90, 91
- Dolor quare infantibus menstruus ad coxas percipiatur? 62
- Dolor capitis à suppressis mensibus, & quare? 19.
- Pulsans. 110. Grave-dinosus. ib.
- Quare ad finciput & occiput? 111

E

- Emetica quando in suppressis mensibus adhibenda? 141
- In fluxu nimio vitanda. 177
- Emmenagoga plethoram excitant. 181
- Eodem modo agunt, licet menses non cient. 193
- Sanguinem attenuant. 201
- Quomodo menses cieant. 202
- Nonnulla sanguinem rerefaciunt. ib.
- Emmenagoga pulsum excitant. 205, 206
- Pleraque alkalica, 214
- Cum astringentibus mixta. 238
- Emmenagogorum effectus sensibiles. 204, 205. 206
- Cum sanguine commixtio. 207, 208
- Cum sero commixtio. 209, 210. seqq.
- Cum syrupo violarum commixtio. 214. & seqq.
- Injectiones. 217
- Em-

INDEX RERUM.

Emp'astrum resolvens.

157

Evacuatio inhibita quomodo menses provocet?

79

Nimia quomodo retardet?

82, 83

Evacuatio additione minor, in plethora.

15, 16, 17

Evacuationis additionisque eadem proportio in brutis.

18.

In foeminis impar.

17, 18

Evacuaciones sensibiles in senectute augentur.

67

Evacuationibus subitis & ingentibus quomodo imminuantur vires?

167

Experimenta cum sanguine.

228

Cum sero.

230

Cum syrupo viol.

231. & seq.

Per injectiones.

234

Per nixturas.

146

Externa remedia in utroque suppressionis genere adhibenda.

125, 126

In utroque fluxus nimii genere.

180

Extremorum frigus à fluxu nimio.

168

Quot modis?

ib.

F

Febris quomodo cieat menses?

76

Febris intermittens periodus explicatur.

52

Paroxysmus varius.

ib.

Febres pleræque à plethora.

80, 81

Febricula à mensibus instantibus.

61

A suppressis.

97

Fermentum non est mensium causa.

11, 12, 13, 54

Fermenta circulationi repugnant.

11

Fermenta nulla in visceribus.

ib.

Neque in sanguine.

ib.

Frigus quomodo menses retardet?

81

Frictiones ad suppressos menses quare adhibentur?

138

Fibrarum durities plethoræ causa.

66

Fomenta ad suppressos menses.

125

Purgationi præmittenda.

ib.

Fœtus materno sanguine nutritur.

6, 9

Non per os solum.

6

Fœ-

INDEX RERUM.

<p>Fœtus recentis pondus. 8
 Fœtus an menstruo fan-
 guine alatur? 9
 Imbecillis, si gravi-
 dæ fluant menses.
 70
 Fluidorum pressio qualis?
 27
 Fluor albus à suppressis
 mensibus. 116
 Ex glandulis uteri. <i>ib.</i>
 Quando symptoma-
 ticus? 116, 117
 Mensibus erumpen-
 tibus cessat. 117
 A mensibus nimii.
 174
 Fluxus menstruus quibus
 diu duret? 2, 176
 Et quare. 56, 57
 Quibus citius termi-
 netur? 2, 3.
 Fluxus mensium nimius
 quot modis efficiatur?
 165
 Non ita familiaris ac
 suppressio. <i>ib.</i>
 Periculosior tamen.
 <i>ib.</i>
 Et quare? <i>ib.</i>
 In puerperium ex-
 pertis frequen-
 tior. 174
 Fluxûs nimii symptoma-
 ta. 166
 Causa. <i>ib.</i>
 Fluxus nimius vel à vaso-</p> | <p>rum vel à sanguinis
 vitio. 175
 Quando à vasis? <i>ib.</i>
 à sanguine? <i>ib.</i>
 A virium imbecilli-
 tate judicandus.
 <i>ib.</i>
 In quibus sistendus?
 175, 176
 Fluxus nimii historiæ.
 181</p> <p style="text-align: center;">G</p> <p>Galeni de causis mensium
 sententia. 4, 9, 13, 14
 Glandulæ à suppressis
 mensibus oppletæ. 104.
 à frigore. <i>ib.</i>
 Gravidis deficiunt men-
 ses. 3
 Et quare? 69
 Gravidæ à coitu abor-
 tiunt. 77
 Graviditatis symptomata
 quomodo à suppressio-
 rum mensium sympto-
 matis dignoscenda?
 162, 163
 Gravitas corporis à defi-
 dia. 23
 A suppressis mensi-
 bus. 103
 Gravitas pectoris à sup-
 pressis mensibus. 105
 Gibbosi dyspnœæ obno-
 xii. 106
 Glo-</p> |
|---|--|

INDEX RERUM.

Globus ad fauces à suppressis mensibus. 117,
118

Quare? ib.

Glutinantia in mensibus nimis adhibenda. 180

Gulosis diu fluunt menses. 3

& quare? 36

Gulosi hydropi obnoxii. 101

H

Hæmorrhagia à suppressis mensibus. 119

Præcipuè in virginibus. 120

Hæmoptoë à suppressis mensibus. 112, 114

Hæmorrhoides incisæ callescunt. 67

Solvunt insaniam. 116

Hectica à mensibus nimis. 171, 172

Quot modis efficitur? 172

A dilatatis canalibus. 172, 173

A sanguine immutato. ib.

Quando gravior. 173

Hydrops imminuit menses. 83

A suppressis mensibus. 100

Ab aliis evacuationibus inhibitis. ib.

A mensibus nimis. 171

Hysterica passio ciet menses. 117

Spasmi species. ib.

A suppressis mensibus. ib.

A fontanellis occlusis. 118

In viris. 66, 119

A mensibus nimis. 169, 170

Humida corpora minus perspirant. 22

Humidæ, suppressis mensibus, citius intumescunt. 99

Humidis menses copiosius fluunt. 57, 176

Humorum crasis ignota, est causa cur accusentur medicamenta. 200

Humorum temperies à medico perspicienda. 201

I

Ictus major in curvis canalibus. 29. & seqq.

Fortior pressione. 32

Ictus magnitudo quomodo æstimanda? ib.

Insania quid? 115

A suppressis mensibus.

INDEX RERUM.

bus. ib.
 Evacuantibus curatur. 116, & 117
 Ichuria quomodo à vesica nimis distenta. 41. & seq.

L

Lac ab aquis frigidis vitatur. 84
 A suppressis menses. 122
 Lactantibus menses deficiunt. 3
 Et quare? 69, 70
 Macilentis fluunt. 40
 Lacteorum oscula quid ad catharsin. faciant? 145
 Lactis usus imminuit menses. 67, 84
 Languor quare menstruis instantibus mulieres invadat? 63
 Lassitudo crurum unde? 62, 63
 Lentor à frigore. 81
 Menses suppressit. 43
 A plethora. 90
 A motu cordis imminuto. 91
 Qualem pulsum efficiat? 93, 94
 Plethoræ causâ. 95
 A chylo crasso, 102, 171

Palpitationem efficit. 109
 A velocitate immixta. 170, 171
 Aliquando à diaphoreticis. 195
 Lentor suppressit menses. 43
 Febris intermittentis causa. 51
 Lindani doctrina de venæ-sectione examinata. 133
 Lumborum dolor quomodo à plethora? 62
 Luna non est mensium causa. 10, 54

M

Macilenti plus sanguinis habent. 39, 40
 Ideo V. S. melius ferunt. 40, 41
 Macilentis copiosius fluunt Menses. 57
 Mammarum tumor, instante fluxu. 64
 Materia medica post menses nimios qualis? 180
 Materiæ quantitas ex pondere dignoscitur. 15
 Medendi methodus in suppressione menstrua. 123
 In-

INDEX RERUM.

- Intentio. 123
 Duplex. 124
 Qualis cùm à vasis
 oriatur fuppreffio?
 ib. & 125
 Qualis cùm à fanguine?
 125, 126
 In fluxu menfium
 nimio. 175
 Qualis cùm à vasis
 oriatur fluxus? 176
 Qualis cùm à fanguine?
 177
 Melancholicorum pulfus
 rarus. 94
 Menfes quando incipiant,
 quando definant?
 1
 Et quare? 66, 67
 In quibus maturius
 fluant? 3
 Menfium quantitas. 17
 Pro ratione ætatis
 diverfa, & quare?
 59, 65
 Qualitas. 2
 Periodi. ib.
 Menfium caufa finalis. 4,
 5, 7
 Foëtus nutritio. 6, 7
 Menfium caufa efficiens.
 10
 Plethora. 14, 46
 Menfes qua vi evacuentur?
 29
 Quare per uterum?
 30, 31, 32, 33, 34, 35
 Et ab utero & à vagina
 fluunt. 27
 Ex capillaribus vasis.
 37
 In puellis perquam
 modici. 65, 67
 Menfium fuppreffio non
 à plethora. 42
 A lentore. 43
 Per aliena loca cruci-
 ptio. 71, 72, 73
 Menfes ad conceptum
 non neceffarii. 5, 45
 Ad concipiendum
 aptiores facit. 57
 Poit morbum chroni-
 cicum fuppreffi.
 3, 58
 A quibus maturius
 cieantur? 75
 A quibus retardentur?
 80, 81
 Menfes critici. 77
 Quot modis immi-
 nuti? 86
 Quomodo à faphæ-
 næ fectione inhi-
 biti? 135, 136
 Pallidi. 149
 Mercurius lentorem tol-
 lit. 140
 Purgantibus admi-
 fcenda. ib.
 Attenuat fanguinem.
 223
 Acida retundit. 224
 Quomodo menfes
 cieat?

INDEX RERUM.

ciat? 223
 Mercurii gravitas. ib.
 Mœstitia quomodo men-
 ses retardet? 82
 Momentum sanguinis
 quomodo augeatur? 27
 Augetur in plethora.
 28
 Quando à venæ se-
 ctione augeatur?
 150. seqq. 130
 Motus violentus quomo-
 do ciat menses? 78
 Motus intestinus in san-
 guine non datur. 12
 Motus imminutio in vasis
 uterinis. 30
 Motus rerum externarum
 quomodo percipiatur?
 112
 Mulietes concipiunt,
 etiam sine mensibus. 5
 Mulieres viris imbecillio-
 res. 19
 Humidiores. 20, 21
 Habent plus sangui-
 nis, quàm viri. 21
 Mulierum textura mol-
 lior. 19
 Mulieres sanæ in eodem
 statu permanent. 17
 Mulieres citiùs adole-
 scunt, quam viri. 21
 Menstruis cessantibus pin-
 guescunt. 68

N

Narium Hæmorrhagia à
 vino. 44
 A suppressis mensi-
 bus. 147
 A terrore restincta.
 82
 In pueris pubescen-
 tibus. 66
 Nutritio quid? 174

O

Obesi minùs sanguinei.
 39, 57
 Obesis menses parcius
 fluunt. 57
 Citiùs cessant. ib.
 Obesæ plerumque steri-
 les. ib.
 Obesis menses suppri-
 muntur sine noxa. ib.
 Objecta quomodo mo-
 veri videantur, immo-
 to oculo? 113
 Occipitis dolor à sup-
 pressis mensibus. 111,
 112
 Et tumor. 112
 Odorata menses cient.
 205
 Opiata remittunt appe-
 titum. 63
 Vires instaurant. 148
 Quomodo adhiben-

R

da?

INDEX RERUM.

- da? ib.
 Opium animum exhilarat. 197
 Vires instaurat. ib.
 Calculum & fœtum expellit. ib.
 Dolorem quomodo tollat? ib.
 Febrem intermittentem solvit. 198
 Singultum, vomitum, & hypercatharsin sistit. ib.
 Profluvia sistit. ib.
 Tussim sedat. ib.
 Prurimum ciet. ib.
 Menses & lochia provocat. 199, 206
 Dyspnœam, & stuporem infert. 199
 Somnum conciliat. ib.
 Pupillam dilatat. ib.
 Ischuriam inducit, & paralyfin. ib.
 Opii externè adhibiti vis. 158
 Opium quomodo sanguinem incrassare dicatur? 205
 Sanguinem attenuat. 195, 197, 205
 Sudorem movet. ib. 198. & 206
 Opii operatio primaria. 197
- Effectus. 197. usque ad 200
 Quomodo omnes ab attenuatrice vioriantur? ib.
 Otiosa vita quid faciat? 22
 56, 57, 65
- P
- Placenta in utero per biennium retenta. 184
 Quomodo exclusa? ib.
 Partus menses retardat. 83
 Pallor à lentore. 102, 169
 A fluxu nimio. 180
 A defectu sanguinis. ib.
 Palpitatio cordis quomodo fiat? 109
 A suppressis mensibus. ib.
 In quibus morbis frequentior? ib.
 Periodi ab auctoribus parum explicatæ. 47, 48
 Et quare? 54
 Quomodo à Plethorapendeant? 48, 49, 54
 Quare ad definitum tempus redeant? 50, 53
 Aliarum rerum explicantur. 51, 52
 Quare variæ in diversis

INDEX RERUM.

verſis ſœminis? 54	deficit. 66
Discrepant pro ratione ætatis. 59	Excitatur iis omnibus, quæ menſes cient. 80
Victus. 56, 60	Plethora ad vaſa à rarefactione. 81
Temperamenti. 55	Plethoræ effectus. 89
Soli. 56	Periculum. 90
Periodus menſium bimēſtris. 153	Plethora lentoris cauſa. 91
Perſpiratio in ſœminis quare minor? 19, 20, 21, 22	Qualem pulſum efficit? 89
Differt à ſudore. 23	Plethora ad vires à ſuppreſſis menſibus. 104
Exercitio promove- tur. 22	Podagra à ſuppreſſis menſibus. 99
A ſudore minuitur. 23	Potatio ciet menſes 78
Plethora in ſœminis demonſtratur. 17, 18	Prægnantibus deficiunt menſes, 3
Quomodo accumu- latur? 15, 16, 17	Phthiſis à ſuppreſſis menſibus. 108
Non accumulatur in brutis. 18	Pudendi ſitus in ſœminis. 25
Quomodo accumu- latur? 48, 49	Quid ad menſes fa- ciat? 33
Plethoræ cauſæ tres. 19, 20, 21, 22	Pulſus plenus & imbecil- lis venæ ſectionem in- dicat. 130
Origo. 65	Post purgationem fortior. 140
Plethora quomodo men- ſes moveat? 28. &c,	In ſalivatione vehe- mens. 223
Contra Charleto- num defenditur. 38	Pulſus roboris index. 19, 20
Non poteſt menſes ſupprimere. 41, 42, 136	In ſœminis imbecil- lior. 19
Regit periodos. 56	Qualis in plethora? 19.
In proſectioribus	R 2

INDEX RERUM.

- Quomodo creber? 19
 ib. validus? ib.
 plenus? ib.
 Qualis à lentore? 93
 Quomodo imbecil-
 lis? ib.
 Rarus? ib.
 Inæqualis à chylo
 crasso. 94
 A crasi sanguinis. ib.
 Intermittens à sup-
 pressis mensibus.
 110
 Quando excitatus à
 venæ sectione?
 128, 130, 131
 Pulsatio arteriarum à
 suppressis mensibus. 96
 Quando desinat? ib.
 Purgantium vires non ex
 dejectionibus judican-
 dæ. 144
 Purgantia aliquando al-
 vum non subducunt. ib.
 & quare? ib.
 Purgantium varia effica-
 cia unde? 145
 Mitiora tantum in
 mensibus nimis
 adhibenda. 170
 Purgantia quomodo
 cieant menses? 138, 139
 Purgantium duo genera.
 139
 vel primas vias, vel
 sanguinem afficiunt.
 139, 140
 Purgantia qualia adhiben-
 da in suppressis mensi-
 bus. 140
 Purgantium virtus à sali-
 bus. ib.
 Purgantia attenuant fan-
 guinem. ib.

R

 Rarefcentia humorum
 unde? 204
 Menses ciet. ib.
 Potest esse sine atte-
 nuatione. ib.
 Rarefacientia quando ad-
 hibenda. 204, 213
 Remediorum vires. 191
 Remedia utero non spe-
 cifica. 192
 In sanguinem agunt.
 ib.
 Remediorum operatio
 sensibilis non certa.
 192, 193
 Primaria est certa &
 uniformis. 193,
 194, 195
 Varius effectus un-
 de? 194, 195
 Remediis incertitudo fal-
 sò exprobat. 194, 200
 Remediis effectus ali-
 quando varius. 194
 Aliquando contra-
 rius. 195
 Quare

INDEX RERUM.

Quare? 196
 Revellentia in mensibus
 nimis adhibenda. 178
 Et qualia? 179
 Robur quid? 19
 Quomodo æstimar-
 dum? 166
 In ratione sanguinis
 triplicata. 167
 Rusticis parcius fluunt
 menses. 57

S

Salivatio attenuat sangui-
 nem. 223
 Salivatio menses immi-
 nuit. 83
 Saltatrices mensibus im-
 munes. 24
 Sanguinis ex digitis pro-
 fluvium. 73
 Sanguis pallidus. 153
 Sanguinis periodica eva-
 cuatio in viris. 64, 74
 A plethora. 74
 Sanguinis motus intesti-
 nus non datur. 12
 Sanguis menstrualis non
 impurus. 2, 5
 Sanitas quid? 170
 Saphæna in suppressis
 mensibus secanda. 133.
 & seqq.
 Quando? 132
 Ubi? 33, 134, 135
 Sapor acris quid indicet?
 205

Acidus quid? 204
 Secretiones in ratione ve-
 locitatis & orificii. 20
 Quomodo à veloci-
 tate pendeant? 170
 Sincipitis dolor à suppressis
 mensibus. 111
 Symptomata instante flu-
 xu mensium. 3
 A plethora deducun-
 tur. 60, 61
 Mensium suppressio-
 num. 87
 Quænam à pletho-
 ra? ib. & 88
 Quænam à lentore?
 93
 Varia in diversis
 mensibus. 121, 122
 Fluxus nimii. 166
 Syncope à suppressis
 mensibus. 110
 Quot modis fiat? ib.
 A fluxu nimio. 167
 Solidæ partes exhaustæ
 difficulter refarciuntur.
 165
 Sphincter vesicæ Ischu-
 riam adjuvat. 42
 In Ischuria contra-
 ctus. ib.
 Spiritus vini sanguinem
 coagulat. 212, 213, 218
 Quomodo menses
 cieat? 212, 213
 Quando in suppressis
 mensibus adhi-
 bentur.

INDEX RERUM.

benda? 213	
Spiritus quomodo instaurantur? 202	T
Spinæ dolor à suppressis mensibus. 96	Temperamentum humidum perspirationi officit. 22
Variolarum imminentium signum. ib.	A partium mollitie. 21
Sternutatio ciet menses. 78	Theæ potu menses imminuti. 83
Stomachica menses ciet. 206	Tincturæ, spiritu vini extractæ, quid faciant? 212, 213
Sublimat. corrosivi experimentum. 232	Tinctura antiphthifica ad menses nimios prodest. 182
Suffitus ad suppressos menses. 125	Tumores à suppressis mensibus. 98, 99
Suffocatio à suppressis mensibus. 118	Etiam & tubercula. 100
A mensibus nimis. 169	In humidis citius fiunt. ib.
Suppressionis menstruæ symptomata. 87	Tumor in tibia à suppressis mensibus. 151
Curatio. 123	Tumores à mensibus nimis. 171
Suppressio vel à vasorum vel à sanguinis vitio. 88	Tussis à suppressis mensibus. 105
Quando à vasis? ib.	A glandulis tracheæ. ib.
A lentore. 92, 95	
Quænam morbosa? 123. & seqq.	U
Quomodo à vasorum vitio? 124	Ulcera, subito siccata, periculosa. 73
A vasis curatu facilius. 126	Urinæ stillicidium à suppressis mensibus. 119
Suppressorum mensium historia. 142. & seqq.	Sup-
Suppressio à frigore. 150	
A venæ sectione. 156	

INDEX RERUM.

Suppressio quot mo-
 dis? ib.
 Urinosa menses cient. 205
 Urticæ succus quomodo
 narium hæmorrha-
 giam sistat? 177
 Uteri structura. 25
 Quid ad menses ibi
 evacuandos con-
 ferat? 30, 31, 32,
 33
 Uteri arteriæ & venæ per
 anastomofin. conjun-
 ctæ. 26
 Uteri & vaginæ interna
 tunica qualis? 25
 Uteri inflammatio quo-
 modo à suppressis men-
 sibus? 95
 Gangræna. 96

V

Varices à suppressis men-
 sibus. 97
 Quomodo formen-
 tur? 98
 Quare ad partes in-
 feriores? 99
 Solvunt infaniam.
 116
 Variolæ cient menses. 76
 Vatorum umbilicalium
 & uterinorum anasto-
 mosis. 7, 8
 Vasa uteri in virginibus
 angustiora. 120, 121
 Et quare? ib.

Vasa uteri contorta. 26
 Quomodo mensibus
 evacuandis infer-
 viant? 30, 31, 32,
 33
 Valvularum usus. 34, 35
 Defectus in utero
 quid faciat? 36
 Vasa uterina quare faci-
 liùs rumpantur? 29, 30
 Relaxanda in sup-
 pressione men-
 strua. 124, 125
 Vasorum tumor & pulsa-
 tio à plethora. 89
 Velocitas sanguinis auge-
 tur in plethora. 28
 Est in ratione copiæ.
 88

A venæ sectione.
127

Victus incrassans quomo-
 do menses retardet? 84
 Acris ciet. 61
 Venæ sectio ad suppres-
 sos menses. 127, 128
 Quo tempore insti-
 tuenda? 127, 129,
 132, 137
 Quo loco? 127, 132
 Quare in talo? 132
 Velocitatem sangui-
 nis intendit. 127,
 128
 Et quare? ib. 129,
 130, 131
 Venæ sectionis indicatio.
 130 Venæ

INDEX RERUM.

- Venæ sectio** vix præmitti debet. 130, 137
Venæ sectio menses imminuit. 72
 Abortum præcavet. ib.
Venis uterinis defunt valvulæ. 27
Ventris tumor instante fluxu. 64
Ventriculi inflatio, & tormina à suppressis mensibus. 101
Vertigo à suppressis mensibus. 112
Vertiginis ratio explicatur. ib.
Virgines mensibus nimis rariùs laborant. 174
Vires imbecilles quomodo perspirationem imminuant? 19, 20
 Quomodo accumulent Plethoram? 20
Virium imbecillitas à plethora. 103, 104
 Grave efficit corpus. 103
 A nimio fluxu mensium. 166
 Quomodo crescat? ib.
 Quare ab evacuationibus magnis? 167
 Fluxus nimii regula.
- 173
- Vires quomodo** post fluxum cohibitum instaurandæ? 180, 181
Viraginum pulsus fortior. 24
Viragines mensibus immunes. 24
Virgines suppressioni maximè obnoxia. 86.
 & hæmorrhagiæ à suppressione. 120
Viri habent menstruam evacuationem. 53. & quare? ib.
 Ante crisin quomodo affecti? 64
 Hysterici evadunt, restricta evacuatione sanguinis periodica 75
Vitrioli spiritus quomodo hæmorrhagiam sistat? 177
Vomica pulmonum quid? 106
 Quomodo à suppressis mensibus? ib.
 In glandulis bronchiorum. ib.
Vomitus ciet menses. 78
 Sanguinis menses nimios sistit. 178

E I N I S.

